

KARATAY
SOSYAL ARAŞTIRMALAR
DERGİSİ

Journal of Karatay
Social Research

Güz / Fall 2022

Sayı / Issue: 9

e-ISSN: 2651-4605

KTO KARATAY
ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER FAKÜLTESİ

KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER FAKÜLTESİ

Sahibi / Owner of Journal

KTO Karatay Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Adına

Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM

Dekan / Dean

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Editor in Chief

Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ

Editörler / Editors

Prof. Dr. Caner ARABACI

Doç. Dr. Birol BÜYÜKDOĞAN

Dr. Öğr. Üyesi Döne AYHAN

Alan Editörleri / Field Editors

Tarih

Prof. Dr. Ömer AKDAĞ

Sosyoloji

Prof. Dr. Sami ŞENER

Doç. Dr. Hatice BUDAK

Psikoloji

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep GÜLTEKİN AHÇI

Sosyal Hizmet

Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN

Dr. Öğr. Üyesi Dilara USTABAŞI GÜNDÜZ

İletişim ve Tasarım

Dr. Öğr. Üyesi Bülent BİNGÖL

İktisadi ve İdari Bilimler

Doç. Dr. Bilge AFŞAR

İngilizce Dil Editörü / English Language Editor

Öğr. Gör. Hakan ALKAN

İstatistik Editörü / Statistics Editor

Dr. Öğr. Üyesi Seher AKDENİZ

Sekretarya / Secretariat

Arş. Gör. Orhun KÜSKÜ

Arş. Gör. Nazım ŞEN

Arş. Gör. Fatmatüz Zehra GEÇİMLİ

Redaksiyon / Redaction

Arş. Gör. Berkay ÇETİN

Arş. Gör. Ayşe Nur BOZ ÜNALOĞLU

Arş. Gör. Beyza ÖZTAŞ

LÜ Yardımcı Asistan Zeynep Elif TUNÇ

Mizanpaj / Page Design

Arş. Gör. Büşra GÜRBÜZ

Arş. Gör. Sümeyye AYDOĞDU KUZUCU

Arş. Gör. Emre AKTÜRK

Arş. Gör. Zeliha ULUTAŞ

Derginin İnternet Sitesi Sorumluları / Journal's Website Managers

Arş. Gör. Emre SUNAY

Arş. Gör. Şeyma Nur ALTINTAŞ

Dizgi / Composition

Arş. Gör. Orhun KÜSKÜ

İletişim Adresi / Contact Address

KTO Karatay Üniversitesi

Akabe Mah. Alaaddin Kap Cad. No: 130 / 42020 – Karatay / KONYA

Tel: +90 444 1251 / Faks: +90 332 202 00 44

E-Posta: karataysad@karatay.edu.tr

Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of Karatay Social Research,

KTO Karatay Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Yayınıdır.

Yılda iki kez yayımlanan hakemli ve süreli bir dergidir.

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM.....	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ.....	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmut Serhat YENİCE.....	Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN.....	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Barış SARIKÖSE.....	Karabük Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail KIVRIM.....	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Özdemir KOÇAK.....	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Koray ÖZCAN.....	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Tacettin UZUN.....	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan BAHAR.....	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet ÇELİK.....	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer AKDAĞ.....	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Caner ARABACI.....	KTO Karatay Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa AKKUŞ.....	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Fatih BERK.....	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşe DEĞERLİ.....	İzmir Demokrasi Üniversitesi
Doç. Dr. Sefer SOLMAZ.....	Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Hatice BUDAK.....	KTO Karatay Üniversitesi
Doç. Dr. Birol BÜYÜKDOĞAN.....	KTO Karatay Üniversitesi
Doç. Dr. Eda SEZERER ALBAYRAK.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Seher AKDENİZ.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Bülent BİNGÖL.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şerife ÖZKAN NESİMİOĞLU.....	KTO Karatay Üniversitesi

Hakem Kurulu / Referee Board

Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM.....	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ.....	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Mazhar BAĞLI	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Tacettin UZUN	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet ÇELİK	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN.....	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Nesimi YAZICI.....	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Caner ARABACI.....	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan BAHAR.....	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Özdemir KOÇAK.....	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet KIRBIYIK.....	Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Osman KUNDURACI.....	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Hacı Mustafa ERAVCI.....	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer AKDAĞ.....	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail ÇİFTÇİOĞLU.....	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Murat Mustafa ÖNTUĞ.....	Uşak Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmut KAFES.....	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram DALKILIÇ.....	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Naim ŞAHİN.....	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Zeynep KARAÇOR.....	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa TASA.....	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Barış SARIKÖSE.....	Karabük Üniversitesi
Prof. Dr. Göksel ŞİMŞEK.....	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Hamit PEHLİVANLI.....	Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Hakkı UYAR.....	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Sefer SOLMAZ.....	Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Zehra ODABAŞI.....	Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih Mehmet BERK.....	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Doğan YÜKSEL.....	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Recep Şahin ARSLAN.....	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet KURT.....	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Doç. Dr. Bilge AFŞAR.....	KTO Karatay Üniversitesi
Doç. Dr. Cemile TEKİN.....	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Betül CAN.....	Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. İlker IŞIK.....	Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Hasan Ali POLAT.....	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet ÇALIK.....	KTO Karatay Üniversitesi
Doç. Dr. Hatice BUDAK.....	KTO Karatay Üniversitesi
Doç. Dr. Birol BÜYÜKDOĞAN.....	KTO Karatay Üniversitesi
Doç. Dr. Eda SEZERER ALBAYRAK.....	KTO Karatay Üniversitesi
Doç. Dr. Nuriye ÇELİK.....	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Erdem KIRKBEŞOĞLU.....	Başkent Üniversitesi
Doç. Dr. Aydın AKTAY.....	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şerife ÖZKAN NESİMİOĞLU.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Seher AKDENİZ.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Bülent BİNGÖL.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÇELİKER.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akif GÜNDÜZ.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep GÜLTEKİN AHÇI.....	KTO Karatay Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim DALMIŞ.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hatice HARMANCI.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ramazan SÖNMEZ.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir ÇAKIR.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abdülhamit ÇAKIR.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk ERDEM.....	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ümit ESER.....	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AYTAÇ.....	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ARSLAN.....	Selçuk Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Demet AKARÇAY ULUTAŞ.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hasan GEDİK.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Seyida ERKEK.....	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şeyda ERUYAR.....	KTO Karatay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Deniz GÜNAYDIN.....	Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Metin ŞERİFOĞLU.....	Mardin Artuklu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf BAYAR.....	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ARSLANTÜRK.....	Selçuk Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah DAĞCI.....	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül SİLİ KALEM.....	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Murat ŞAHİN.....	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÇİL.....	Selçuk Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Huri Deniz KARCI.....	Ankara Medipol Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Dicle ÖZCAN ELÇİ.....	Şırnak Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Kayhan BAYRAM.....	Şırnak Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya TÜRKMEN.....	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Dr. Yaşar ERDEMİR.....	Emekli Öğretim Üyesi
Öğr. Gör. Dr. Esra DAŞÇI.....	Kastamonu Üniversitesi
Öğr. Gör. Sabri Serkan KIZILSU.....	Ankara Üniversitesi
Uzm. Dr. Hanife KOCAKAYA.....	Sağlık Bakanlığı

9. Sayının Hakemleri

Prof. Dr. Hamit PEHLİVANLI.....	Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Hakkı UYAR.....	Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Dicle ÖZCAN ELÇİ.....	Şırnak Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Kayhan BAYRAM.....	Şırnak Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Deniz GÜNAYDIN.....	Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya TÜRKMEN.....	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Uzm. Dr. Hanife KOCAKAYA.....	Sağlık Bakanlığı

Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi / Journal of Karatay Social Research**Yayın İlkeleri**

1. KTO Karatay Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi yayımı olan Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi / Journal of Karatay Social Research, “Hakemli Dergi” statüsünde ve yılda iki defa olmak üzere Bahar (Nisan) ve Güz (Ekim) dönemlerinde yayımlanır.
2. Yayımlanacak yazılar, sosyal ve beşeri bilimler alanındaki tüm disiplinler (Arkeoloji, Antropoloji, Batı Dilleri ve Edebiyatları, Coğrafya, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları, Dilbilim, Doğu Dilleri ve Edebiyatları, Felsefe, Halkbilim, İletişim Tasarımı ve Yönetimi, Psikoloji, Sanat Tarihi, Sosyal Hizmet, Sosyoloji, Tarih, Tiyatro, Türk Dili ve Edebiyatı) ile ilgili, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış, araştırmaya dayalı ve özgün olmalıdır.
3. Dergiye gönderilen yazılar başka bir yerde yayımlanmamış veya yayımlanmak üzere değerlendiriliyor olmamalıdır. Yazının dergimize yayımlanmak üzere gönderilmesi, yazarın bu konudaki taahhüdü olarak kabul edilir.
4. Bilimsel toplantılarda sunulan bildirimler, daha önce başka bir dergide veya bildiri kitapçığında tam metin olarak yayımlanmamışsa yayımlanmak üzere değerlendirmeye alınabilir. Tam metin bildiri kitapçığında ya da başka bir yerde yayımlanan yazılar her ne sebeple olursa olsun yayımlanmaz.
5. Yazılar “Microsoft Word” programında hazırlanıp Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi / Journal of Karatay Social Research Yayın Kurulu’na DergiPark sistemi üzerinden gönderilmesi gerekmektedir. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/karataysad>)
6. Yazarlar, ad ve soyadlarını, unvanlarını, görev yaptıkları kurumlarını, iletişim bilgilerini (telefon ve e-posta) ve “ORCID” bilgilerini sisteme girmelidirler.
7. Derginin yayın dili Türkçedir, bununla birlikte bilimsel iletişim işlevini gören yabancı dillerdeki çalışmalara da yer verilmektedir. Ancak yabancı dillerdeki çalışmaların yayımlanması, dergi Yayın Kurulu’nun kararına göre belirlenir.
8. Türkçe veya yabancı dillerden herhangi birinde yazılmış olan makalenin başına, Türkçe adı, makalenin yabancı dildeki adı, en az 200, en fazla 350 kelimelik Türkçe ve İngilizce özetleri ile en az 3 adet, en fazla 5 adet anahtar kelime (Keywords) eklenmelidir.
9. Kaynakça çalışmanın sonunda APA usulüne göre yer almalıdır. APA usulünde APA 6. sürüm esas alınmaktadır.
10. Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi’ne gönderilen yazılar, Yayın Kurulu tarafından öncelik sırasına konur ve yazılar derginin yayın ilkeleri ve yazım kurallarına uygunluğu bakımından değerlendirilmeye tabi tutulur. Bilimsellik ölçütlerine ve yayın ilkelerine uyulmadığı, olağanın üzerinde yazım yanlışlarının bulunduğu tespit edilen yazılar, hakeme gönderilmeden önce, yayın ilkeleri doğrultusunda düzeltilmesi için yazarına iade edilir.

11. Yayın Kurulunca yapılacak ilk değerlendirmeden sonra yazılar “çift-kör hakemlik” sistemi uyarınca yazar adı metinden çıkarılarak hakemlere gönderilir. Bu bağlamda yazara da yazının hangi hakemlere gönderildiği ile ilgili bilgi verilmez. Hakemlerden gelen raporlar doğrultusunda yazının yayımlanmasına veya yazardan raporlar çerçevesinde düzeltme istenmesine ya da yazının geri çevrilmesine karar verilir ve yazar durumdan en kısa sürede haberdar edilir. Hakem raporlarında düzeltme istenmesi durumunda yazar, sadece belirtilen düzeltmeler çerçevesinde değişiklikler yapabilir.
12. Yazardan düzeltme istenilmesi hâlinde, düzeltilen metnin DergiPark üzerinde yazara verilen süre uyarınca sisteme yüklenmesi gerekmektedir. Yazar, hakemler tarafından önerilen düzeltmeleri yaptıktan sonra tekrar gerekirse hakem denetimine başvurulur. Hakem raporunun olumsuz olması durumunda, incelenmek üzere başka bir hakeme daha gönderilir. Bu hakemin de olumsuz rapor vermesi durumunda makale yayımlanmaz.
13. Çeviri olarak gönderilen çalışmanın yayımlanmış olduğu dildeki asıl nüshası ile birlikte Yayın Kurulu’na gönderilmesi gerekir. Ayrıca bu çalışmanın çevrilen yabancı eserin yazarından ve/veya yayın haklarına sahip kişi veya kurumlarından yazılı yayım izni alınması ve bu iznin Yayın Kurulu’na iletilmesi gerekmektedir.
14. Yazılar yayımlanmak üzere kabul edildiği takdirde, elektronik ortamda tam metin olarak yayımlamak da dâhil olmak üzere tüm yayın hakları KTO Karatay Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi’ne aittir.
15. **Sayfa yapısı:** üst ve alttan 6’şar cm; yanlardan 4,5’ar cm olmalıdır. Bu şekilde hazırlanan yazılar kural olarak 35 sayfadan fazla olmamalıdır. Çalışma metni ve -varsa- dipnotlar iki yana yaslı olmalıdır.
16. **Metin yazıları:** Times New Roman karakteri ile 11,5 punto tek satır aralığı, ilk satırı özel 1,25 cm değerinde paragraf, paragraf arası boşluklar öncesi ve sonrası 3nk olmak üzere iki yandan hizalı yazılmalıdır. Başlık 1 biçimi sadece yazının ana başlığı için kullanılmalıdır. Yazının ana başlığı 12 punto ve tamamı büyük harflerle yazılmalıdır. Yazar adı, ana başlığın altına sağa dayalı olarak “Adı SOYADI” biçiminde yazılmalı, gerekli açıklamalar (6. maddede belirtilmiştir) ‘*’ işareti kullanılarak dipnotta yazılmalıdır. Arapça makaleler, Traditional Arabic yazı tipi ile 16 punto yazılmalıdır.
17. **Ana başlıklar:** Tamamı büyük harflerle ve koyu yazılmalıdır. 12 punto Times New Roman yazı tipiyle yazılmalıdır. İngilizce ana başlık ise, eğer çalışmanın özgün dili İngilizce değilse, ilk harfleri büyük olacak şekilde 11,5 punto Times New Roman yazı tipiyle yazılmalıdır.
Ara başlıklar: Tamamı koyu olmalıdır. Her kelimenin ilk harfi büyük olacak ve başlık sonunda satırbaşı yapılacaktır. Başlık sola yaslı bir biçimde 11,5 punto olarak yazılacaktır.
Alt başlıklar: Tamamı koyu olmalıdır. Başlığın ilk kelimesindeki birinci harf büyük sonraki kelime/lerin ilk harfi küçük olacak ve başlık sonunda satırbaşı yapılacaktır. Başlık sola yaslı bir biçimde 11,5 punto olarak yazılacaktır.

Şekil, tablo ve fotoğraflar: Şekil, tablo ve fotoğraflar numaralandırılacak, numara ve başlıklar, şekillerin ve fotoğrafların altına, tabloların ise üstüne gelecek biçimde kelimelerin yalnızca ilk harfleri büyük olarak yazılacak, ayrıca küçültmede ve basımda zorluk çıkarmaması için şekil, tablo ve resimler aynen basılabilecek nitelikte olmak şartıyla metin içindeki yerlerine yerleştirilecektir. Şekil, tablo ve açıklamaların isimleri 11 punto olmalıdır.

18. Atıf Usulleri: Atıflar APA usulüne göre yapılmalıdır. APA 6. sürüm göz önünde bulundurularak, metin içi atıf gösterimi ve kaynakça yazımı düzenlenmelidir.

Metin İçerisinde Kaynak Gösterme:

Makalede yapılacak atıflar, ilgili yerden hemen sonra, parantez içinde “yazarın soyadı, eserin yayın yılı, ‘s.’ sayfa numarası” sırasıyla verilmelidir. Örnek: (Okay, 1990, s. 28)

Birden fazla kaynak gösterileceği durumlarda eserler aynı parantez içinde, en eski tarihli olandan yeni olana doğru, birbirinden noktalı virgülle ayrılarak sıralanır. Örnek: (Gökyay, 1982, s. 120; Okay, 1990, s. 28)

İki yazarlı kaynaklarda, yazarların soy adlarının arasına “ve” bağlacı konulur. Örnek: (Şafak ve Öz, 2003, s. 15)

Üç, dört, beş yazarlı kaynaklarda, metin içerisinde ilk alıntıda parantez içerisinde bütün yazarların soy adları verilir. Metnin içinde tekrar atıf yapıldığında sadece ilk yazarın soy adına yer verilir ve “ve diğerleri” ibaresi kullanılır. Örnekler:

Metin içerisinde ilk atıfta: (Yılmaz, Esen, Akpınar ve Özcan, 2005, s. 157)

Metin içerisinde aynı kaynağa diğer atıflarda: (Yılmaz ve diğerleri, 2005, s. 157)

Altı ve daha fazla yazarlı kaynaklarda, metin içerisinde sadece ilk yazarın soy adının verilmesi yeterlidir. Örnek: (Demir ve diğerleri, 2013, s. 28)

Yazarın adı, ilgili cümle içinde geçiyorsa, parantez içinde tarih ve sayfanın belirtilmesi yeterlidir. Örnek: (1990, s. 28)

Yazarın aynı yıl yayımlanmış iki eseri, yayın yılına bir harf eklenmek suretiyle ayırt edilir. Örnekler: (İlhan, 2003a, s. 25), (İlhan, 2003b, s. 58)

Soyadları aynı olan iki farklı yazarın aynı yılda yayınlanmış olan eserleri, soyadından sonra adların ilk harflerinin de yazılması yoluyla belirtilir. Örnekler: (Demir, A., 2003, s. 46),

VIII

(Demir, H., 2003, s. 27) Yahut metin içerisinde yazarın ismine yer verilip yalnızca tarih ve sayfaya atıf yapılır. Örnekler: “A. Demir (2003, s. 46) ve H. Demir’in (2003, s. 27) çalışmalarında bahsettikleri üzere (...)”

Ulaşılamayan bir yayına metin içinde atıf yapılırken, bu kaynakla birlikte alıntının yapıldığı eser şu şekilde gösterilmelidir: Örnek: Köprülü’nün çalışmasında (aktaran Çelik, 1998, s. 25)

El yazması bir eser kaynak gösterilirken, müellif veya mütercim adından sonra [yz.] kısaltması konmalı, varak numarası örnekteki gibi belirtilmeli ve tam künye kaynakçada gösterilmelidir.

Örnek: (Ahmedî [yz.], 1410, 7b)

Arşiv belgeleri kaynak gösterilirken, metin içindeki kısaltma örnekteki gibi olmalı, açılımı kaynakçada verilmelidir. Örnek: (BOA, Mühimme 15, s. 25)

Dipnotlar: Dipnotlar, sadece yapılması zorunlu açıklamalar için kullanılır ve “DİPNOT” komutuyla otomatik olarak verilir. Buradaki atıflar da parantez içinde yazarın soyadı, eserin yayın yılı ve sayfa numarası gelecek şekilde düzenlenmelidir. Örnek: (Kaya, 2000, s. 15). Dipnotlarda 10 punto Times New Roman yazı tipi kullanılmalıdır.

Alıntılar: Makalede birebir yapılan alıntılar tırnak içinde verilmeli ve alıntının sonunda kaynağı parantez içinde belirtilmelidir. 40 kelimedan az alıntılar cümle arasında, 40 kelimedan uzun alıntılar ise sayfanın sağından ve solundan 1,25 cm içeride, blok hâlinde ve yine tırnak içerisinde verilmelidir. Birebir olmayan alıntılarının sonunda sadece parantez içerisinde kaynak gösterilmelidir.

Kaynakçada Kaynak Gösterme:

Sürelî Yayınlardaki (Dergi) Makalelerde:

DOI numarası varsa: Yazarın Soyadı, Adının ilk harfi. (yayın yılı). Kaynağın ismi, Derginin İsmi, Cilt (Sayı), Sayfa Aralıkları. DOI Numarası:

DOI numarası yoksa ancak erişim adresi varsa: Yazarın Soyadı, Adının ilk harfi. (yayın yılı). Kaynağın ismi, Derginin İsmi, Cilt (Sayı), Sayfa Aralıkları. Erişim Adresi:

Sürelî Yayınlardaki (Popüler Dergi vb.) Makalelerde:

Basılı ise: Yazarın Soyadı, Adının ilk harfi. (yayın yılı). Kaynağın ismi. Derginin İsmi, Cilt (Sayı), Sayfa Aralıkları.

Çevrimiçi ise: Yazarın Soyadı, Adının ilk harfi. (yayın yılı). Kaynağın ismi. Derginin İsmi, Cilt (Sayı), Sayfa Aralıkları.

Kitaplarda:

Basılı eser: Yazarın Soyadı, Adının ilk harfi. (yayın yılı). Eserin ismi. Yayımlandığı yer: Yayınevi.

Elektronik eser: Yazarın Soyadı, Adının ilk harfi. (yayın yılı). Eserin ismi. Yayımlandığı yer: Yayınevi. [Adobe Acrobat Reader sürümü]. Erişim adresi:

Kitap İçi Bölümlerde/Makalelerde:

Yazarın Soyadı, Adının ilk harfi. (yayın yılı). Kitap bölümünün/makalenin ismi. Editörün Adının İlk Harfi. Soyadı (Ed.). içinde, Kitabın ismi (s. sayfa aralıkları) Yayımlandığı yer: Yayınevi.

Yukarıda yer almayan örnekler için APA kitapçığını kontrol edebilirsiniz:
<https://apastyle.apa.org/>

Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi
Yayın Etiği İlkeleri

Genel İlkeler

1. Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi'ne yayımlanmak üzere gönderilen makaleler daha önce başka bir platformda yayımlanmamış veya yayımlanmak üzere eş zamanlı olarak herhangi bir platforma gönderilmemiş olmalıdır.
2. Gelen makaleler editör kurulu tarafından ön incelemeye tabi tutulur. Derginin yayın amacına uygun olmayan yazılar doğrudan reddedilebilir ya da hakem değerlendirmesine alınmadan yayın amacına ve yayın kurallarına uygun hâle getirilmesi amacıyla yazara geri gönderilebilir.
3. Hukuken suç teşkil edecek herhangi bir ifadenin yer aldığı makale doğrudan reddedilir.
4. Dergi kapsamına uygun görülen yazılar çift-kör hakem değerlendirme sürecine alınır. Editör kurulu, hakem yorum ve önerileri doğrutusunda dergiye gönderilen yazılarına yayına hazırlanması aşamalarında gerekli gördüğü düzeltme ve değişiklikleri önermeye, yapmaya ya da herhangi bir aşamada yazıyı reddetmeye yetkilidir.
5. Dergi kapsamında yazarlarca gönderilen makaleler, hakemlere gönderilmeden önce Turnitin programında taramaya tabi tutulur. Oranın %20 ve üstü olması yahut intihal tespit edilmesi durumunda, makale hakemlere sunulmaksızın reddedilir.
6. Kabul edilen etik standartlara uygun olmayan tüm makaleler yayından çıkarılır. Buna yayından sonra tespit edilen olası kuraldışı, uygunsuzluklar içeren makaleler de dâhildir.

Yazar Sorumlulukları

1. Yazarlar gönderdikleri yazıların özgünlüğünü teminat altına almalıdırlar. Yazarlar yazının daha önce herhangi bir yerde, herhangi bir dilde yayımlanmadığı ya da yayımlanmak üzere değerlendirmeye alınmış olmadığını beyan etmelidirler ve geçerli telif hakkı sözleşme ve yasalarına uymalıdırlar.
2. Dergide tablo, Şekil ya da diğer katkı sunan alıntılar gibi telifli materyal ancak geçerli izin ve telif onayı ile yayımlanır.
3. Makale yazarı, makalede kullandığı tabloların, Şekillerin ve diğer materyallerin hakkının kendisinde olduğunu kabul eder.
4. Makalenin yazarları, sunulan çalışmaya önemli katkı sağlayanlarla sınırlı olmalıdır. Yazar, yayımlanmış yazısında anlamlı bir bilimsel hata ya da uygunsuzluk saptadığında, yazıyı geri çekme ya da hatayı düzeltme amacıyla olabildiğince hızlı bir Şekilde ilgili editör ile temasa geçme yükümlülüğünü taşır.

Hakem Sorumlulukları

1. Hakem, gelen yazıları, sadece bilimsel içerik açısından, nesnel bir biçimde değerlendirir.
2. Hakem açısından, yazarlar ya da destekleyiciler ile ilgili bir çıkar çatışması yahut rekabet ilişkisi bulunmamalıdır.
3. Hakem, makalenin yazım sürecine katkıda bulunmuşsa makaleyi değerlendirmeyi reddetmelidir. Bu durumda, makale, başka bir hakeme sunulmaktadır.
4. Hakem, makale değerlendirme formunu eksiksiz ve ayrıntılı bir biçimde doldurmalıdır. Ret kararı vermesi hâlinde gerekçeli bir rapor hazırlamalıdır.
5. Hakem, hakemlik süreci sırasında elde ettiği bilgileri kendisinin ya da başka herhangi bir kişinin ya da kurumun avantajı için kullanmamalı ya da başkalarının aleyhine olacak bir biçimde ya da başkalarını itibarsızlaştırma amacıyla bunlardan istifade etmemelidir.
6. Hakem, yazar tarafından atıf yapılmamış yayımlanmış ilintili yayınları belirtmelidir. Gönderilen yazı ile ilgili tüm bilgilerin gizli tutulması ve yazar tarafından yapılan telif hakkı ihlali ve intihal durumlarının farkına vardığında ilgili editöre bildirilmesi ile yükümlüdür.
7. Hakem, gönderilen bir yazının içeriğinin kendi bilimsel alanı ya da birikimi ile uyumsuz olduğunu düşündüğünde ya da hızlı bir değerlendirme yapamayacağı durumlarda ilgili editörü bilgilendirmeli ve değerlendirme sürecinden çekilmelidir.

Editör Sorumlulukları

1. Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi Editör Kurulu dergiye gelen yazıları, sadece bilimsel açıdan değerlendirir. Değerlendirme esnasında öznel bir tutum takınmaz.
2. Editör, gönderilen yazıların yayımlanması için adil bir eş değerlendirme sürecinin yürütülmesini sağlar.
3. Editör, gönderilen yazı ile ilgili tüm bilgilerin yayımlanana kadar gizli tutulmasını garanti altına alır.
4. Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi'nde hakem atamasından ve yazıların yayımlanması ile ilgili olumlu ya da olumsuz sonuç kararından Editör Kurulu sorumludur.
5. Editör, kendisine gelen makaleye ilişkin değerlendirme sürecini geciktirmeksizin başlatmalıdır. Değerlendirmeler en az iki hakem görüşüne dayanılarak yapılır, bir kabul bir ret olması hâlinde üçüncü bir hakem görüşü alınır.
6. Editör, alanlarında güçlü yayınları olan, etik değerlere bağlı ve derginin yayın süreçlerini aksatmayacak hakemleri tercih etmelidir.
7. Gönderilmiş bir makalede açıklanan yayımlanmamış bilgiler, argümanlar veya yorumlar, yazarın izni dışında editörün kendi araştırmasında kullanılmamalıdır.
8. Editör, dergiye başvurusu yapılan bir makaleye katkı sağlamışsa makalenin değerlendirme süreci bir başka editör tarafından yürütülür.

İÇİNDEKİLER / TABLE OF CONTENTS

JENERİK VE İÇİNDEKİLER.....I-XII

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

MİRALAY SÜLEYMAN FETHİ BEY.....1-45
Tuba KOCAL

DERLEME MAKALELER / REVIEW ARTICLES

MAX WEBER'İN SİYASET TEORİSİ
ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA.....47-61
Serdar ARI

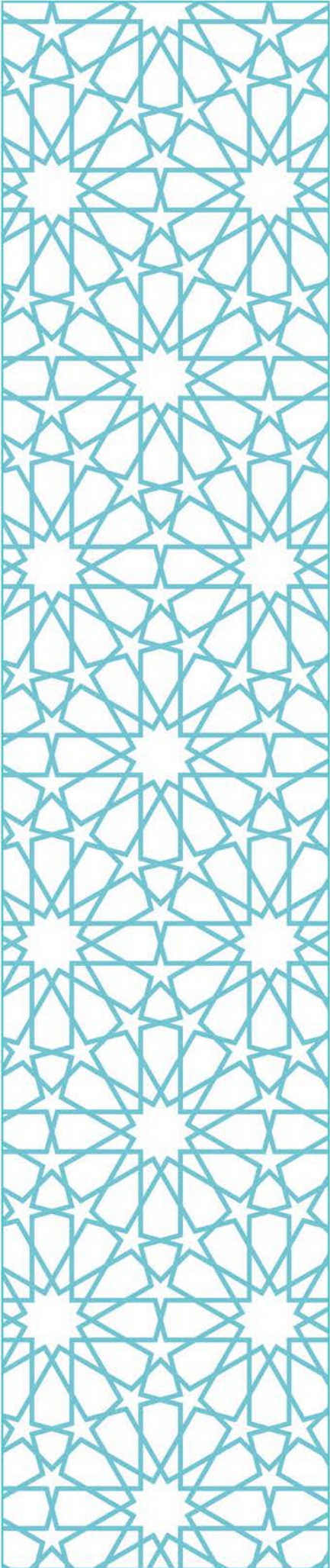
KANSER TANISI ALAN BİREY VE
AİLESİNDE RUH SAĞLIĞI.....63-90
Fatma Merve AKKANAT KARAGİL & Hatice HARMANCI

HATIRAT / MEMOIR

HOCAMIZ NEJAT GÖYÜNÇ VE ONUN ERDEMLİ HAYATININ
SON TANIĞI BİR MEKTUP.....91-133
Ali Galip BALTAOĞLU

KİTAP İNCELEMESİ / BOOK REVIEW

VESÂİK-İ BEKTAŞİYAN'A GÖRE OSMANLI DEVLETİNDE
BEKTAŞİ TEKKELERİ.....135-137
Ertan EMİN

ARAŞTIRMA MAKALELERİ

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 09.09.2022

Makale Kabul Tarihi: 31.10.2022

MİRALAY SÜLEYMAN FETHİ BEY

Tuba KOCAL*

Öz

Miralay Süleyman Fethi Bey'in hayatı yeterince bilinmemektedir. Bu sebeple, üzerinde yeni çalışmaların yapılması gerekmektedir. Süleyman Fethi Bey, İstanbul'da doğmuştur. Ailesinde eğitimli kişilerin olması, onun iyi yetişmesinde etkili olmuştur. Eğitim hayatında olduğu gibi askeri alanda da başarılı biridir. İzmir'in işgali öncesinde birçok savaşta yer almıştır. Süleyman Fethi Bey, kısa zamanda birden fazla görevde yer aldığı ve katıldığı savaşlarda başarılı olduğu için birçok madalya ve nişanla taltif edilmiştir. İtilaf Devletleri'nin desteğini alan Yunanistan'ın, İzmir'i işgali sürecinde, Süleyman Fethi Bey'in göstermiş olduğu tutum, vatan adına son derece önemlidir. İşgali içeriden destekleyen İzmir bölgesi Ortodokslarının baş din adamı Metropolit Hrisostomos, Aya Fotini Kilisesi'ni teşkilatlanma merkezi olarak kullanıp Yunanların Türklere saldırması için telkinlerde bulunarak büyük bir katliamın gerçekleşmesinde rol almıştı. Kadın, çocuk denilmeden binlerce günahsız insan öldürülmüştü. Bu katliam sırasında, verilen emir gereği silahsız olarak kışlada bulunan Osmanlı askerleri esir alındı. O askerlerin arasında bulunan Albay Süleyman Fethi de tüm zorlamalara karşı "Yaşasın Venizelos" demediği için defalarca süngülenerek şehit edildi. O, Fatıma Latife Hanım ile evli idi. Çocukları olmamıştı. Cumhuriyet devrinde hakkında kanun çıkartılarak eşine maaş bağlandı. Miralay Süleyman Fethi Bey'in, İzmir'de bulunan mezarı zamanla yer değiştirdi. İlk olarak Agora Örenyeri'ne defnedildi. En son, Agora Örenyeri'nden alınıp Emir Sultan Türbesi ve Zaviyesi'ne nakledildi.

Anahtar Kelimeler: İzmir'in İşgali, Süleyman Fethi Bey, Hrisostomos, Katliam.

* Tarihçi, İzmir, tubakocal35@hotmail.com, ORCID:0000-0002-8885-2851.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Colonel Süleyman Fethi Bey

Abstract

The recognition of life of Colonel Süleyman Fethi Bey is not adequate. For this reason, it is necessary to carry out new studies on his life. Süleyman Fethi Bey was born in Istanbul. Having educated people in his family has been effective in his good upbringing. He is successful in the military field as well as in his education life. He took part in many battles before the occupation of Izmir. As he fulfilled more than one duty in a short period of time and with his success in the battles he participated in, Süleyman Fethi Bey was rewarded with many medals and decorations. The attitude of Süleyman Fethi Bey during the occupation of Izmir by Greece, which received the support of the Entente Powers, is extremely important for the country. Metropolitan Bishop Chrysostomos, the chief clergyman of the Orthodox of the Izmir region, who supported the occupation from within, played a role in the realization of a great massacre by using the Hagia Fotini Church as an organizational centre and suggesting that the Greeks would attack the Turks. Thousands of innocent civilians were killed during that time. Amid this massacre, the Ottoman soldiers, who were unarmed in the barracks as per the order, were taken prisoners. Colonel Süleyman Fethi, who was among those soldiers, was martyred by being bayoneted many times because he did not say "Long live Venizelos" against all compulsions. He was married to Fatima Latife Hanım. They had no children. In the Republican era, a law was enacted, and a salary was given to the wife of the martyr. The grave of Miralay Süleyman Fethi Bey in Izmir was moved intermittently. He was first buried in the Agora Ruins. Finally, it was taken from the Agora Ruins and transferred to the Emir Sultan Tomb and Zawiyah.

Keywords: Occupation of İzmir, Süleyman Fethi Bey, Chrysostomos, Massace.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Giriş

İzmir'in işgale giden süreçte ortamı ilgi çekicidir. Bazı devlet adamları, adeta İzmir'in işgaline içeriden yardımcıdırlar. Yunanistan'ın, İzmir'i almak için gösterdiği çaba, bu desteklerle sonuca kolay ulaşır. Yalnız istila sırasında duruşu yerli ve çok farklı olanlar da vardır. Bunlardan birisi, Miralay Süleyman Fethi Bey'dir. Fakat ne yazık ki, Süleyman Fethi Bey'in hayatı, destansı tavrı, yeterince bilinmemektedir. Bu araştırmanın amacı; Süleyman Fethi Bey ve asil duruşunu ortaya çıkarmaktır. İzmir'in yakın dönem tarihinin bilinmesi, yetişen gençliğimizin yüz yıl öncesini kavrayarak tarih bilinci geliştirmesi açısından bu tür araştırmalara ihtiyaç vardır.

Çalışma, üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda İzmir'in işgal süreci, ikincisinde Süleyman Fethi Bey'in hayatı, üçüncüsünde İzmir'in kurtuluşu ardından Yunanistan'ın Atina üstünden gösterdiği tutumu ele alınmıştır.

Araştırmada, BCA, BOA, Cumhurbaşkanlığı Arşivi (CA) belgeleri, TBBM Zabıt Ceridesi, İstiklal Harbi dönemi gazeteleri başta olmak üzere birçok telif eser ve makale değerlendirilmiştir.

Yunanistan, kurulduğu yıldan itibaren sürekli Türkiye aleyhine genişlemeyi hedefleyen bir devlettir. Balkan Harpleri faciası ardından Birinci Dünya Harbi'nin aleyhimize sonuçlanması, Mondros Mütarekesi, Yunan yayılmacılığına yeni bir fırsat verdi. Zaten Yunanistan'ın Batı Anadolu'yu ele geçirme amacı vardı. İtilaf Devletleri'nin teşvikiyle Yunanistan'da, Megali İdea (Büyük Yunanistan) fikri¹ oluşturulmuştu. Bu sebeple Yunanistan, başkent İstanbul dahil Osmanlı topraklarını almaya özellikle İzmir'in işgaline arzuluydu. Bu amaç doğrultusunda bazı teşkilatlanma çabaları yürütüyordu. Yalnız Yunan ordusunun tek başına böyle bir işgali gerçekleştirmesi mümkün değildi. 12 Ada'yı 1912'den bu yana elinde tutan, dolayısıyla Ege kıyılarında işgali önceden başlatmış olan İtalya, İzmir'i işgal etmeye çok daha istekli hatta İtilaf Devletleri ile anlaşmaları gereği öncelikli "hak" sahibi idi. Ama Boğazlar yolunda çok önemli bir liman şehri olan İzmir'in İtalya işgalinde olması, İngiltere için uygun değildi. İtalya yerine, kullanışlı bir maşa durumunda olan

¹ Zekeriya Türkmen, "İzmir'in İşgali Olayı ve Yunanlıların XVII. Kolordu Mensuplarına Yönelik Gasp ve Yağmalama Hareketi", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 10, 2001, s. 123.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Yunanistan'ın öne çıkarılması, İtalyan işgalinin, Antalya-Konya-Muğla üçgeniyle sınırlı tutulması daha uygundu. Bu yüzden İzmir'e Yunan ordusunun çıkarılması için uluslararası ortam hazırlandı. Bu doğrultuda Osmanlı Devleti yönetimiyle İzmir idare ve savunmasının da kolay işgale hazırlanması planlandı. Plan açısından, İzmir Metropoliti Hrisostomos'un içerideki etkin rolü, İzmir yönetiminin hazırlanmasından çok daha geride kalmaktadır.

İzmir'in kayıp vermeden işgalini gerçekleştirmek için, Türk ordusunda vatani, her şeye rağmen savunabilecek olanlar, öncelikle görevden alındılar. Bu sebeple işgal sürecine girerken, vali değişikliği de gerçekleştirildi.

İşgal döneminde İzmir'i karanlık günler beklemekteydi. Neyse ki, İngiltere güdümünde Yunan harekâtını kolaylaştıranlar kadar, vatanını savunmak isteyenler de vardı. İşte o vatani savunma niyetinde olanlardan biri de Süleyman Fethi Bey'di. O, Yunan ordusunun işgalini engellemek için girişimde bulunup gerekli yerlere bildirdi. Bu tavrından dolayı Yunanların hedefi oldu. Süleyman Fethi, vatanına ve değerlerine bağlı, yerli biriydi. Tavrının gençliğe model olması, kahraman olarak anılması gerekirken, Süleyman Fethi Bey, üstü örtülen bir şahsiyet olarak kaldı. Onun yerine öne çıkartılanlar, gerçekten kahraman mıydı? Hâlâ öğretilen yanlış bilgilerin düzeltilmesi, gerçeğin ortaya çıkması gerekmektedir. Bu çalışma, Süleyman Fethi Bey hakkında bilinmeyenleri ortaya çıkarma niyetiyle yapıldı. Onun dahil olduğu gelişmeler değerlendirildi. Unutulmaya terk edilen bir şahsiyet üstünden yakın dönemin bir dilimi aydınlansın istendi.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

İzmir'in İşgali

İtilaf Devletlerinin desteği ile İzmir kendisine vadedilen Yunanistan'ın işgalle ilgili ilk teşebbüsü, 12 Nisan 1919 tarihinde, Averof Zırhlısıyla, Kordon'da gezinti yapmaktı². Averof'la Yunan askerinin karaya çıkartılarak Kordon'da gezdirilmesi, halkın tepkisini ölçmek içindi. Süleyman Fethi Bey, Yunan komutanına bu durumun nedenini sorduğunda alınan cevap, "Devriye dolaşıyoruz"³ olmuştı. Böylece, Yunanların İzmir'e 15 Mayıs'ta gerçekleşecek olan saldırılarının denemesi yapılmıştı.

İngilizlerin İşgali Gerçekleştirme Planları

Paris'te toplanan Üçler Konseyi'nde, Yunanistan Başbakanı Venizelos kurnaz bir hamleyle, İngiltere Başbakanı Lloyd George'a (1863-1945), Rumları korumak üzere İzmir'in işgalinin Yunanlara verilmesi önerisinde bulunmuştu. İngilizler, İtalya'nın Anadolu'da daha fazla güç kazanmasını istemiyordu. Bunun üzerine büyük çekişmeler sonucunda İzmir, Yunanistan'a verildi⁴. Venizelos'un, İzmir'e tümen çıkarmasının Fransa ve Amerika tarafından kabulü sağlandı.

Askeri uzmanlar, işgalin meşruiyetini sağlamak üzere, İzmir'e Yunan askerlerinin çıkartılması hususunda mütareke şartlarına uyulmasının gerekli olduğu düşüncesindeydiler. İzmir'e yapılacak çıkartmanın, doğruluğundan emin değillerdi. Çıkartmanın Türk Hükümeti'ne haber verilmesi gerekiyordu. Ancak Lloyd George'un tavrı üzerine konu önemsenmedi.

İngilizler, işgali gerçekleştirme adına gerekli alt yapıyı oluşturmuştu. "Mütareke ve işgal dönemlerinde İngilizlerin en müthiş teşkilatı İstihbarat daireleri"⁵ idi. Bu dairelerde farklı milletlerden insanlar görev alır ve her türlü planlanma yapıları. İngilizlerin benimsemiş oldukları bir siyaset vardı. Bir memlekete girdiler mi, derhal "entrika ve

² Selahattin Tansel, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, Ankara, 1993, s. 181.

³ Göksel Baykan, "Gerçek Kahraman Hasan Tahsin Değil, Süleyman Fethi Beydir", *Derin Tarih*, Mayıs 2015, s. 5.

⁴ Hamdi Gürler, *Kurtuluş Savaşı'nda Albay Bekir Sami Günsav*, ATASE (Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı), Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1994, s. 37.

⁵ Kemalettin Şükrü, *Mütareke Acıları İstanbul'da Mütareke Arifesinden İşgale Kadar Geçen Kara Günlerin Acı Hatıraları*, Selamet Matbaası, İstanbul, 1930, s. 150.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

hafıye teşkilatı” vücuda getirirler ve bu uğurda ne kadar fazla olsa da yine para sarfından çekinmezlerdi⁶. İngilizlerin her durumda stratejisi belliydi.

Konsej tarafından Venizelos’tan, İzmir’e çıkarılacak kuvvetle ilgili bilgi istendi. Konseyin, çıkarma planını oluşturma sürecinde, Venizelos’un telaşa kapılmadığı gözler önündeydi. Her şeyin planlandığı gibi ilerlemekte olduğu hissiyatını veriyordu. Venizelos’un telaşa kapılmamasının sebebi; Mondros Mütarekesi’nin, 7. maddesiydi. Bu madde, galiplere, kendilerini tehlikede gördükleri yerde, o bölgeyi işgal edebilme hakkını veriyordu (EK 1). Çıkarma yapılacak olan bölgeye, “12 saat önce haber”⁷ verilmesinin yeterli olduğu ifade edilmişti. Neticede Yunan kuvvetleri için hazırlanan bu ortam, işgali başlatma adına yararlı oldu.

İngiliz ve Fransızlar, İzmir’le çevresinde Yunanistan’a verilecek yerler hakkında aralarında bir sınır tespit ettiler. İki devletin çizdiği sınırlar, Yunanların işgal alanını belirledi. İngilizler, sonrasını da hesapladılar. İngiliz Amirali, İzmir’in Yunanlar tarafından işgal edilmesi durumunda Türklerin direniş göstereceğini belirtti. İtilaf Devletleri, İzmir’e Yunan askerinin yalnız çıkmasının mümkün olmadığını farkındaydılar. İngiliz Genelkurmayı Wilson, Venizelos’a, “İngiliz kıt’alarının yardımını hiç beklemeyiniz”⁸ diyerek İngilizlerin fiilen asker desteği vermeyeceğini ifade etti. Bu durum, Venizelos’a bir uyarı mahiyetindeydi.

Vali Değişikliği, Nureddin Paşa’nın Devre Dışı Bırakılması

Damat Ferit Paşa, İngiliz dolayısıyla Yunan planlarını yerine getirmek için çabalamakta beis görmeyen biriydi. Damat Ferit’in “sadarete gelişi de çok garip olmuştu”⁹. Bu garip durum, ileriki günlerde anlam kazanacaktı.

Yunanlar çok yönlü hazırlık yaparken asıl desteği içeriden aldılar. Nureddin Paşa, ilk sırada İzmir’in vali vekili ve kolordu komutanı bulunuyordu. Nureddin Paşa, İzmir’e düşmanın çıkmasının söz konusu bile olamayacağını belirtmişti. Onun yetkili bulunduğu dönemde İzmir’in

⁶ Şükrü, *aynı eser*, s. 151.

⁷ Tansel, *aynı eser*, s. 166.

⁸ Tansel, *aynı eser*, s. 163.

⁹ Şükrü, *aynı eser*, s. 118.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

işgal edilebilmesi mümkün değildi. Elindeki gücü kullanmaya kararlıydı. Çünkü Wilson Prensipleri gereğince bölgede Türk nüfus yoğunluğu vardı. İşgalin olması haklı değildi. Ancak, İngilizler ve Yunanlar için haklı olmak yeterli değildi. Onları düşündüren daha kolay bir işgaldi. Bunun da yolu, direnme olmadan İzmir'in ele geçmesiydi. Bu durumda vali vekili ve komutan olarak mevcut paşa tehlikeli gözüküyordu. Durumu fark eden Müftü Hulusi Bey, Nureddin Paşa'ya görevinden uzaklaştırılabileceğini söylemişti. Sonuç, tam da Müftü Hulusi Hoca'nın söylediği gibi oldu.

Nureddin Paşa'nın tavrı, Yunanları telaşlandırmaktaydı. Çünkü Nureddin Paşa, milletine, vatanına sahip çıkacak bir karakterdeydi. İtilaf Devletleri ve güdümlerindeki Yunanistan'a, 1912'de Selanik'i ve emrindeki askeri gücü tek kurşun sıkmadan teslim eden Kara Hasan Tahsin Paşa gibi bir yetkili gerekiyordu.

Bu sebeple, Nureddin Paşa hakkında bir kumpas başlatıldı. Aleyhinde yalan yanlış belgeler, Paris Barış Konferansı'na bildirildi. İtilaf Devletleri, İstanbul Hükümeti'ni, Nureddin Paşa'nın İzmir bölgesinden alınması hususunda zorlamaya başladı. Önlerinde engel gördükleri Nureddin Paşa'nın valilik görevinden alınmasında, İzmir Metropoliti Hrisostomos, müttefiklerin hizmetinde hareket ederek baş rolü oynadı. Hrisostomos bu başarısıyla kendisi için rahat bir örgütlenme ortamı da oluşturdu.

Damat Ferit'in emriyle, Vali Vekili Nurettin Paşa, görevinden alındı ve kolordu kumandanlığından uzaklaştırıldı. Yerine eski Evkaf Nazırı olan "Kambur" lakaplı İzzet Bey, vali olarak atandı. Böyle bir süreçte vali değişikliğine gidilmesi, İzmir'de işgal zemini oluşturacaktı. Dönem olaylarını veren *İstiklal Harbi Gazetesi*'nde, Metropolitin, İzzet Bey'i tuttuğunun, Rumların İzmir'de İzzet Bey'den başka vali kabul etmeyeceklerini bildirdiklerinin kaydedilmesi durumu izah ediyordu. Sadrazam Damat Ferit de yeni valinin değiştirilmeyeceğini açıklarken, Vali İzzet Bey'in millicilere, "zavallı deliler" demesi anlamlı idi¹⁰. Aynı zamanda, vali anlayışında biri olan Ali Nadir Paşa, kolordu komutanı olarak atandı. Bu tayinin de rastlantı olmadığı açıktı. Kısaca, İzmir'in

¹⁰ Ömer Sami Coşar, *İstiklal Harbi Gazetesi*, 18 Ekim 1919, s. 1.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

işgaline giden yolda vatansever engel kaldırılıp Yunan yürüyüşünün alt yapısı oluşturulmuştu¹¹.

Damat Ferit bir konuşmasında, “Bir İngiliz kadar İngiliz muhibbi olduğumu bilmem teyide hacet var mı? Hükümet-i Osmaniyenin Londra sefaretini baş kâtibi iken takip ettiğim hattı hareket bunun en bariz delilidir”¹² demiştir. Damat Ferit’in, sadaret makamında kalabilmesi ve başarılı olabilmesi, İngiliz emellerine hizmetle, İngiliz desteğini almaktan geçmekteydi.

Yeni Vali İzzet Bey, “İzmir valisinin ihanet vesikası” olarak nitelendirilen bir rapor verdi. Raporunda, Aydın vilayetinde İttihatçıların birçok caniyane teşebbüslerde bulunarak memlekette Bolşevik idaresi tesisine çalıştıklarından bahsedilir. Sonra elindeki kuvvetle İttihatçılara karşı koyma ihtimali olmadığından vilayete, karışık halde polis ve Jandarma gönderilmesini teklif eder¹³. Vali, anlaşmazlıkların giderilmesinden Rumlarla Türklerin beraberliğinden de söz etmektedir. Rapor, resmi ağızdan işgale davetiye gibidir. İzzet Bey’in verdiği rapordan on beş gün sonra konferans tarafından işgal kararına varılır.

Kolordu Komutanı Ali Nadir Paşa’nın saldırı durumunda inisiyatif kullanmayacağı emir üzerine hareket etmesinden belli olmuştur. Bu durum Süleyman Fethi Bey’i düşündürür. Komutanı olarak paşaya, İzmir’in işgal edilebileceğini, böyle bir durumda nasıl hareket edeceğini sorar. Paşa, bu ihtimali düşünmediğini ifade eder. Şehri korumakla görevli komutanın, bir saldırı karşısında yapacaklarını yani görevini düşünmemesi garabetten öte bir durumdur.

İzmir valisi ve kolordu komutanının aslında işgal konusunda bilgileri bulunmaktaydı. İzmir Limanı’na birçok müttefik gemileri geliyordu. Bu durum, asayiş bahanesi ile bir saldırının yaşanacağını gösteriyordu. Saldırının gerçekleşmesi halinde yapılması gerekenin ne olduğuna dair Harbiye Nezaretinden bilgi istendi. Şakir Paşa, saldırı halinin söylenti olduğunu, üzerinde durulmaması gerektiğini ifade etti. Söylenti olarak geçirilen konuda Nadir Paşa’nın, İzzet Bey’in haberi

¹¹ 18 Ekim 1919 tarihli olayları veren Ömer Sami Coşar’ın *İstiklal Harbi Gazetesi*, *Yeni İstanbul* yayını.

¹² Şükrü, *aynı eser*, s. 120.

¹³ Ömer Sami Coşar, *İstiklal Harbi Gazetesi*, 9 Ekim 1919, s. 2.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

olduğu gibi Damat Ferit'in¹⁴ de haberi vardı. İlerleyen günlerde, İzmir Valisi İzzet Bey ve 17. Kolorduya işgal notası bildirildi.¹⁵

İzzet Bey, yapacağını yapmış bulunmaktaydı. 14 Mayıs'ta İzmir'i Yunanların işgal edeceği Maliye Müfettişi tarafından bildirildi. Ancak İzzet Bey, işgal söylentileri ayyuka çıkınca, tepki gösterenleri dizginlemek üzere, işgalin gerçekleşeceğini son saate kadar yalanlayıp inkâr etti.

İşgal İçin Yunanların Teşkilatlanması

İzmir'de ortamı geren bir durumun oluşturulmak istendiği açıkça belliydi. İşgale gerekçe oluşturulmalıydı. Küçük Asya Cemiyeti adı altında bir dernek kuruldu. Yunan Kızılhaç'ının etkinliği sonucunda kargaşa zemini hazırlanmak istendi. O dönemde 17. Kolordu Kumandanı vekili olan Süleyman Fethi Bey, 3 Nisan 1919 tarihinde göndermiş olduğu telgrafta, Urla'da meydana gelen cinayet, hırsızlık olaylarının düzeni bozarak, huzursuzluğu artırdığını bildirdi. Buna sebep birkaç gün önce bölgeye gelen bir Yunan Kızılhaç subayının teşvik ve tahrikleri idi.¹⁶ Yunanistan, İzmir bölgesine Rumları yerleştirme politikası izleyerek Türkleri ortadan kaldırmayı hedeflemişti. Tüm bu hareketleri yaparken Yunanistan'ı içeride Fener Patrikhanesi destekliyordu. Rum göçmenler, Anadolu'ya Yunan Kızılhaç Cemiyeti aracılığıyla getiriliyor, patrikhaneye bağlı din adamı görüntüsündeki bölgeyi bilen şahıslar ortamı hazırlıyorlardı. Derneklerin kurulmasıyla ilk adım atılmış, beraberinde de

¹⁴ Batı hayranlığı dolayısıyla, işgalcileri memnun etme çabasına girişen Damat Ferit'in, hangi tarafta olduğu açıktı. Millî Mücadele'nin engellenmesi için Ahmet Anzavur'u desteklemişti. İşgal günlerinde, Balta Limanı'nda bulunan yalısında eğlenceler düzenleyip İngilizleri destekleme adına, doksan bin sandık cephaneyi Marmara Denizi'ne dökmüşü. İngilizlerle istihbarat paylaşmakta mahzur görmüyordu. İngiliz baskısı sonucunda Şeyhülislam'dan; Millî Mücadele'de bulunanları eşkıya gören, öldürülmeleri gerektiğini farz sayan fetva çıkarılmasında etkili olmuştu. Damat Ferit, Yunan yenilince başına gelecekleri tahmin ederek, Fransa'nın Nice şehrine yerleşti. 6 Ekim 1923'te öldü. Ali Nadir Paşa'nın, hain olduğu ifade edildi. Bursa Milletvekili Dr. Fikret Bey, Yunan bayrağını öptüğünü söyleyerek, Ali Nadir Paşa'nın hainliğini gözler önüne koydu. Bk. İlhami Soysal, 1985. *150'likler*, Gür Yayınları, İstanbul; Şükrü, *aynı eser*, s. 119.

¹⁵ Tansel, *aynı eser*, s. 181.

¹⁶ Emir Bostancı, "Yunan Kızılhaç Cemiyeti'nin Anadolu ve Trakya'daki Faaliyetleri", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi/Journal Of Modern Turkish History Studies*, XXI/42, Bahar 2021, s. 173.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Kızılhaç hastaneleri açılmıştı. Sağlık kurumu adı altında açılan bu yerler hastane değil, örgütlenme merkezi durumundaydı. Doktorların olması gereken hastanede, subayların bulunması durumu izah ediyordu. Açık bir şekilde ülkede teşkilatlanma vardı. Yapılan faaliyetler, İzmir'in işgal sürecine girdiğinin habercisiydi.

İşgal Öncesi Hareketlilik

Rumlar, İzmir'i Yunanistan toprağı haline getirme arzusuyla Şubat 1919'da Amerika'nın İstanbul Büyükelçiliğinde toplantı yaptılar.¹⁷ İzmir Metropolit Hrisostomos, İzmir halkının Türk idaresini istemediğini ifade ederek Yunan işgalini destekleyici telkinlerde bulundu. Mart 1919'da yardım gönderme bahanesi ile İzmir'e Yunan Efzunları getirildi. Askerler, fazla dikkat çekmemek amacıyla askerî elbiselerini çıkararak, sivil kıyafetleriyle şehre dağıldılar.¹⁸ Gezintiden maksat, işgal ortamını hazırlamaktı. Yunan zırhlısının şehir sahilindeki gövde gösterisini gören Albay Süleyman Fethi Bey, durumu anlamıştı. Tehlike geliyordu. İzmir bölgesi Ortodokslarının baş din adamı Metropolit Hrisostomos, Yunanlara destek veriyor, bölge Rumlarını Yunan ordusunu karşılamaya, Türklere saldırmaya hazırlıyordu.

Süleyman Fethi Bey'in Müdahalesi

Süleyman Fethi Bey, duruma kayıtsız kalmayıp, Yunanların gemilerine dönmelerini istedi. Bu durumun devam etmesi halinde sorunların olacağı ikazında bulundu. Tehlikeyi fark eden ve İstanbul'daki hükümeti uyaran ilk kişi Süleyman Fethi Bey'di.¹⁹ Süleyman Fethi Bey, durumu Harbiye Nezareti'ne 13 Nisan'da bildirdi. 14 Nisan 1919 tarihli, 17. Kolordu Komutanlığı'na gönderilen yazıda Yunanların vatana tecavüzü karşısında muhalefet edilmesi emrediliyordu.²⁰

¹⁷ Bülent Atalay, "İşgal Döneminde İzmir Metropolit Hrisostomos (1919–1922)", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Haziran 2009, c. XI, S. 1, s. 32.

¹⁸ Atalay, "İzmir Metropolit Hrisostomos (1919–1922)", s. 33.

¹⁹ Baykan, *aynı eser*, s. 10.

²⁰ Yazı şu şekildedir; "Sevahilimiz bir noktasına karşı Yunanistanlıların herhangi bir tecavüzüne kolorduca kuvvetle muhalefet edilmelidir ve böyle bir emir alındığında İzmir'deki bilimum mümessillerce (yabancı devlet temsilcileri) ve vilayet-i celileye

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Süleyman Fethi Bey'in bildirisine rağmen uyarılar tam dikkate alınmamıştı.

Ve İşgal

Paris Konferansı'nda alınan kararla İzmir'in işgali kesinleştirilmişti. Yalnız Türk gazetelerin Yunanlara İzmir'i işgal yetkisi verildiğinden haberi olmamıştı.²¹

XVII. Kolordu Kumandanı Nadir Paşa, İzmir'in işgali öncesi 14 Mayıs 1919 tarihinde, İstanbul'a telgraf çekerek mevcut gelişmeleri bildirip ne yapılması gerektiğini sordu. Paşaya göre son günlerde bir İtalyan ve bir Amerikan dretnotu, Yunanistan'ın en büyük iki zırlısıyla Amerikalı Amiral Bristol İzmir'e gelmişti. Bunları takiben bir İngiliz amiralinin, bir İngiliz dretnotuyla akşama doğru gelmesi, bu günlerde İzmir hakkında mühim tasavvur ve kararların verildiğini gösteriyordu. İzmir'in geleceğı hakkında Harbiye Nezareti, işgalin gerçekteşmesi halinde Kolorduca takip edilecek hareketin ne olacağını süratlice emretmeliydi.²² Bu telgraf, bir yönüyle İzmir'in Yunan kuvvetleri tarafından işgal edileceğini bildirmişti. Ali Nadir Paşa'nın işgalle ilgili görüşü, İzmir'e gelen İngiliz Amiral Calthorpe'un doğrudan 14/15 Mayıs 1919 gecesi kendisine verilen notası ile netleşir. Amiral, İzmir savunma hatları olan istihkâmlarla çevredeki müdafaa tertibatı olan araziye, Mütareke metninin birinci maddesi mucibince bugün öğleyin saat on ikide işgal edeceklerini ve bunun İtilaf Devletleri tarafından Babıâli'ye bildirildiğini yazmaktadır. Nadir Paşa, bu notayı "14 Mayıs 35 (1919) XVII. Kolordu K. Nadir" tarih ve imzasıyla İstanbul'a bildirir.²³ İngilizler, sabah başlayacak işgali tedbir alınmasını diye gece bildirmişlerdir. Yalnız karşı durabilecek devlet adamı

tebliğ olunmalıdır. İtalyanların teşebbüsü muvacehesinde suret-i hareket makam-ı sadr-ı uzmâdan sorulmuştur. Fakat herhalde İtalyanlara karşı mütarekenameye muhalif her hareketin protesto edilmesi, kıtaat ve memurin-i Osmaniyenin katiyen terk-i mevki etmemeleri ve kıtaatlarımızın icabında mukabele edecek bir surette topluca bulundurulması lazımdır." Bk. Necmi Ülker, "İzmir'in Kahraman Subayı Süleyman Fethi Bey", *Kurtuluş ve Kuruluşun Sembol Kenti İzmir Sempozyumu Bildirileri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2015, s. 294.

²¹ Zeki Arıkan, *Mütareke ve İşgal Dönemi İzmir Basını: 30 Ekim 1918-8 Eylül 1922*, 1989, s. 39.

²² *Harb Tarihi Vesikaları Dergisi*, S. 37, Vesika 894.

²³ *Harb Tarihi Vesikaları Dergisi*, S. 37, Vesika 895.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

ve komutan görevden alındığı halde yine tedbiri elden bırakmamaları dikkat çekmektedir.

Tüm gelişmelerden haberi olan halkın ilk hareketi cemiyet oluşturmak olur. Halk, 14/15 Mayıs 1919 gecesi, Bahri Baba Parkı'nın olduğu yerde toplanıp protesto gösterilerinde bulunur.²⁴ Bu hal, büyük bir direnişin öncüsü bir gelişmedir. Ancak planlı işgal, halkın protesto gösterileri ile durdurulamaz.

Hükümet, karaya asker çıkartarak İzmir'in işgalinden dolayı yaşanacak kötü hadiseleri önlemek için, Türk askerlerini kışladan dışarı çıkartmamak şeklinde tedbir alır. Kışladan hiçbir askerin çıkmaması emri verilerek savunmasız bırakılan şehir, düşman kuvvetlerine teslim edilir.

Anadolu'ya işgalin haber verilmemesi için İngilizler, telgrafhaneyi işgal etmişlerdir. Nadir Paşa, bu işgal üzerine İstanbul'a telgraf çekerek durumu izah ettiğinde geri dönüş sağlanmaz.

İşgalin gerçekleşmesinden önceki gün işgal kuvvetleri kumandanı Miralay Zafiriyo, vilayete gelerek vali ile uzun bir görüşme gerçekleştirmiştir.²⁵ Ali Nadir Paşa, 15 Mayıs sabahı saat 5.30'da²⁶ İngiliz amiraline, işgalin müttefikler tarafından yapılmasını istediğini ifade eden yazı gönderir. Şu hale göre Yunan istilasına karşıdır. Fakat bölgeyi Yunan istilasına hazırlayan İngilizlere müracaatın bir anlamı olmaz. İzmir'e yapılacak olan çıkarma emirleri de uygulanmaz. Bunun gerekçesi, Averof kumandanının, Karantina bölgesinde Türklerin toplandığı bilgisini aldığı iddiasıdır. Müttefiklere emir üzerinde değişim bilgisi verilmemiştir. İzmir'in işgalinin gerçekleşmesi adına, Karantina'ya çıkarılması gereken Efzun birlikleri, Gümrük rıhtımına getirilir.²⁷ Bunun üzerine, İzmir için işgal için kol kumandanları, İzmirli Ruamların yardımıyla ilerlerler.

15 Mayıs 1919 günü Yunanlar, İzmir'i resmen işgale başlar. İşgal sırasında askerlerimizi kışlada toplayarak görevlerini yapmalarına engel

²⁴Adnan Sofuoğlu, "İzmir İşgali Sonrasında Yunanlıların Batı Anadolu'da İşgali Genişletmeleri ve Bölgede Oluşan Milli Direniş", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 29-30, Mayıs-Kasım, 2002, s. 136.

²⁵ Baş sayfasının yarısından fazlası sansürlü, İzmir'de yayınlanan *Ahenk* gazetesinin, 20 Mayıs 1919 tarihli sayısı için (Bk. EK 2).

²⁶ Tansel, *aynı eser*, s. 184.

²⁷ Coşar, "Beynelmilel raporda Metropolitin halkı tahrik ettiği açıklandı", *İstiklal Harbi Gazetesi*, 17 Ekim 1919, s. 2.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

olunmuştur. Bu sebeptendir ki, Askeri güçlerimiz müdahale etmediğinden Yunan Efzun alayları, İzmir'e rahatlıkla çıkabilmişlerdi. Askeri Garnizon, vatan savunmasında görev alacakken hiçbir müdahalede bulunmamış, başlarında subaylarımız olduğu halde askerimiz silah kullanmamıştır. Böylece Damat Ferit Hükümeti ve emrindeki İzmir yönetimi, Yunanların rahat bir şekilde İzmir'e girmesini sağlamıştır.

Yunanistan'ın İzmir'i işgaline karşı Anadolu'da tepki büyüktür. Ülkenin her yerinden telgraflar gönderildi. Protesto telgrafları²⁸ oldukça çok çekilmişti. Gazeteler miting haberleri yayınlıyor, halkın uyanması adına çalışmalar yapıyordu.

İzmir'de 15/16 Mayıs günlerinde Yunanlar, Türk halkının evlerini, dükkânlarını talan ederek, ırz-namus kirleterek, katliamlarda bulundular. Farklı kılık kıyafete tahammülleri yoktu. Türklerin başından fesleri çıkartılıyor, ayaklar altında çiğneniyor, sokağa fesle çıkılamıyordu.²⁹ Yalnız kutlama yapmak üzere Yunan bayraklarını taşıyanlarla şapka giyenlerin kurtulmaları sağlamıştı. Asırlarca Türklerin yönetiminde kıyafetlerini giyebilen, inançlarını serbestçe yaşayabilen Yunanlar, farklı bir kudurganlığın seline kapılmışlardı. Amerikan, İngiliz, Fransız, İtalyan amiral ve generallerinden kurulu bir heyet, kadınların ırzına geçildiğini, "Zito Venizelos" diye bağırmanın katledildiğini, çocuklara işkence yapıldığını tafsilâtı ile anlatmaktan geri durmadılar. Tavırları, büyütüp kolladıkları bir gücün vahşeti karşısında şaşkınlıktan öte idi. Yunan birlikleri, çocukları bile gerekçe göstermeden tutukluyorlardı. Tutuklananlar, 2500 kişiyi bulmuştu. Bunlar arasında 14 yaşından ufak çocuklar da vardı.

²⁸ Halk, tepkisini şöyle ifade ediyordu: "İzmir ve havalisinin Anavatandan alınıp Yunanistan'a ilhak ettirildiğini kemal-i teessüf ve teessürle istihbar ettik. Ekseriyet-i kahiresini teşkil eden Türklerle meskun vilayetin iltihakı vaki-i Mösyö Wilson Prensipleri'ne muhalif olduğu gibi öteden beri itilaf hâsıl olamayan Yunanistan'a verilmesi sulh-ü cihani ihlal edeceği varest-i arz bulunduğundan esir yaşamaktan ise silah-ı bedest olarak ölmeği tercih ettiğimizi inzar-ı cihana iblağ ve dinen ve ırken merbut bulunduğumuz Türk İmparatorluğundan fekk-i irtibat etmemek hususunda edilecek fedakarlığın kaffesini ifaya huzur-ı Rabbü'l-alemine kalem ederek hazır olduğumuzu arz eyleriz." Bk. Sümeyye Önal, *İzmir'in İşgali ve Etkilerinin Türk Basınına Yansımaları (15 Mayıs-2 Haziran 1919)*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2020, s. 48.

²⁹ Coşar, *aynı eser*, s. 2.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

İşgal çokça insanın katli ile sonuçlandı. Tam bir tespit söz konusu değildi. İlk günün ilk saatlerine ait verilen rakamlar ürpertici idi. Askerî rapora göre Yunanlar asker olarak iki ölü, altı yaralı; sivil olarak yirmi ölü, yirmi boğulma vakası, altmış yaralı vermişlerdi. Türklerdeyse üç yüz ile dört yüz arasında yaralı ve ölü zayıat vardı. İlk 400 zayıat içinde Süleyman Fethi Bey de bulunuyordu.³⁰ Bir Türk raporundan alınan bilgilere göre; halk, koyun gibi boğazlanıyordu.³¹ O kadar acı bir durumdu ki, Türkler bu kadar kin öfke besleyecek ne yapmışlardı, anlamak zordu. Efunlar, insanları elini kolunu bağlayarak işkenceler edip defalarca süngülemişlerdi. Halk üzerindeki katliamlar iç göçü artırmış, Aydın'da 120 binden fazla muhacir toplanmıştı. Kıyıda zulmü gören, zulüm haberlerini alanlar, iç bölgelere, dağlara çekilmişlerdi.

İzmir'in işgali sırasında Yunan askerinin iç yüzü görülemedi. İşgalin geçici olduğu söylenmişti. Anlaşılan şu idi ki, işgalin geçici olduğu telkini, halkı oyalamak, tepkiyi düşürmek içindi. Böylece güvenlik güçleri devre dışı bırakılarak işgal ortamının oluşması sağlanmıştı. Zehrin bir kere vücuda girdikten sonra dışarı atılması zor olacaktı.

İşgal konusunda *Sebülürreşâd* dergisinin, "İzmir'in İşgalinin Mahiyeti Etrafında" başlıklı yazısı, İngiltere ve yanındaki batılı devletlerin oynadıkları oyunun görüldüğünü gösteren önemli açıklamalar içeriyordu. Çoğu yeri sansürlenene, insanlarımızı uyanmaya davet eden yazı, İzmir üstünden Millî Mücadele ruhunu da uyaracak mahiyette idi (Bk. EK 3).

Hrisostomos ve Faaliyetleri

Tam adıyla Hrisostomos Kalafatis, İzmir ve Manisa şehirlerinin Fener Patrikhanesi'ne bağlı baş din adamıydı. Eğitimini Atina'da almış sadece dini alanda değil gizli işlerin yürütülmesi için de yetiştirilmişti. Hrisostomos'un öncelikli görevi, yerli olarak bulunduğu bölgedeki Rumları Türklere karşı kışkırtmaktı. Kiliseler, ibadet yapılan, iyiliğin öğretildiği yerler olmaktan çıkarılmıştı. Rumlar, ellerinde Yunan bayraklarıyla İzmir'deki Aya Fotini Kilisesi'ne geliyorlardı. Bu kilise,

³⁰ *Askerî Tarih Belgeleri Dergisi*, S.112, Belge 4126.

³¹ Coşar, "Halkı koyun gibi boğazladılar.", *İstiklal Harbi Gazetesi*, 11 Ekim 1919, s. 2.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

ibadethaneden çok Türklerin hayatına kastedecek olan silah ve cephanenin muhafaza edildiği bir depodan başka bir şey değildi.³²

Hrisostomos, bir istihbaratçı olarak görevini devam ettirmekteydi. Bilgileri kurmuş olduğu Aya Fotini Kilisesi aracılığı ile sağlıyordu. Burası kilise görünümlü örgütlenme merkezi halini almıştı. Hrisostomos, Aya Fotini Kilisesi'nde, telsizler aracılığıyla İstanbul Patrikhanesi, Atina ile koordinasyonu sağlıyordu. Patrikhane, İzmir ve çevresinde, Rumların öldürüldüğünü söyleyerek, ortamı germişti. Ortamın gerilmesinde Hrisostomos'un rolü büyüktü. Hrisostomos, işgale zemin hazırladığı gibi, saldırı başladığında Yunan Efzun alaylarını karşılayarak, Türklere saldırıyı teşvik edici bir konuşma da yapmıştı.

Hrisostomos'un İşgalcileri Karşılaması

Metropolit Hrisostomos, bir din görevlisiydi. Din adamı olarak insanları birbirlerine yaklaştırmak, sevgi duygularını geliştirmek, barış ortamı oluşturmak, insanların birbirlerine zarar vermesini önlemek görevi idi. Üstelik İzmirli biri olarak doğup büyüdüğu toprakları işgalcilere karşı koruma tavrı içinde olmalıydı. Ama Hrisostomos, bu normal, yapması gereken işlerden uzaklaştığı yetmiyormuş gibi, işgalcileri aralarında büyüdüğu hemşehrilerine karşı saldırmaya teşvik etti. Karaya çıkan askerleri karşıladı. Onlara yaptığı konuşmada fevkalade kışkırtıcı oldu: "Asker evlatlarım, Elen çocukları! Bugün ecdat topraklarını yeniden fethetmekle İsa'nın en büyük mucizesini göstermiş oluyorsunuz. Bu uğurda ne kadar Türk kanı döküp, içerseniz, o kadar sevaba girmiş olacaksınız. Ben de bir bardak Türk kanı içmekle onlara karşı kin ve nefretimi teskin etmiş olacağım. Haydi, buyurunuz, bütün azizler sizin arkanızda olacak. Atalarınızın toprakları sizleri bekliyor."³³ Bu sözlerin sahibi, ilk günden itibaren dökülen masum kanlarından sorumlu idi. İzmir'deki katliamla ilgili uluslararası rapora, metropolitin halkı kışkırttığı ayrıntısı girdi.³⁴

³² Ulvi Keser, "Milli Mücadele Döneminde Ayrılıkçı Faaliyetlerde Kilisenin Rolü ve Hrisostomos-Hrisantos Girişimlerine Kesitsel Bir Bakış", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 5/3 Summer, 2010, s. 1640.

³³ Tansel, *aynı eser*, s. 190.

³⁴ Ömer Sami Coşar, *İstiklal Harbi Gazetesi*, 17 Ekim 1919, s. 2.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Yukarıda belirtildiği üzere, Yunan işgaline karşı ilk direniş gösteren Süleyman Fethi Bey'di. Ama İzmir'e, Hasan Tahsin'in heykeli dikildi. İşgal günü kargaşası içinde ilk kurşun, Kokaryalı (Güzelyalı) girişinden Konak Meydanı tarafına doğru atılmıştı. Çok sonraları, ilk kurşunun Hasan Tahsin tarafından atıldığı iddiaları ortaya atıldı.³⁵ Bu bir nevi azınlık dayanışmasının eseri idi. Süleyman Fethi Bey, unutulmaya terk edildi. Aslında işgal günü, ilk kurşunu kimin attığı kesin belli değildi. Şiddetli silah atışları sebebiyle Kışladan ateş açılıp açılmadığı tespit edilmedi. Ancak, kışlanın karşısında bulunan binanın dış cephelerinde hiçbir mermi izi bulunamadı.³⁶ Bundan anlaşılan Sarıkışla'nın içinden ateş açılmadığı idi. Silahları toplanan Türk askerleri nasıl ateş açacaklardı? İlk günlerin bilgilerine göre ilk kurşunu kimin attığının bilinmesi mümkün değildi.

Süleyman Fethi Bey, 15 Mayıs sabahı, Karantina semtindeki evinde görev yerine gitmek için hazırlanmıştı. Eşi Fatma Latife Hanım, şehirdeki kargaşadan dolayı endişelenerek Sarıkışla'ya gitmesini istemedi. Fatma Latife Hanım'ın endişesi yerindeydi. Ancak Süleyman Fethi Bey, Latife Hanım'a, "Ben askerim! İşime böyle bir günde gitmezsem başka ne zaman gideceğim?"³⁷ diyerek Sarıkışla'ya gitmek üzere evden çıktı.

Süleyman Fethi Bey, işgal günü, Sarıkışla'daki 250 subay ve askere destek için onların yanlarında durmayı tercih etti. Bu askerler silahsızdı. İşgalcilerin, saldırılarıyla karşı karşıya kalmışlardı. Nadir Paşa, elinde beyaz bayrak ve subaylarla birlikte kışladan çıkmıştı. Süleyman Fethi Bey, kışlanın içinde kalanlardandı.

³⁵ Takma adıyla Hasan Tahsin, Sabetayist grubun Karakaşlar zümresine mensup Selanikli bir ailenin çocuğu idi. İşgal sırasında Yunanlara ilk direniş gösteren kişi olarak, öne çıkarıldı. Gazeteci Hasan Tahsin takma adıyla meşhur edildi. Asıl adı Nevres Recep'ti. Nevres Recep, sahte pasaportla Bükreş'e gitmiş ve Bukston kardeşlere ateş ederek ağır yaralanmasını sağlamıştı. Tutuklanan Nevres Recep, Rumen hakimlerin önünde hiçbir şeyi gizlemedi. Hapsedildi. Bükreş'e giren Türk kuvvetleri, onu İstanbul'a getirerek tedavi ettirdi. Takma adıyla İzmir'de gazete çıkardı. İzmir Konak Meydanı'na heykeli dikildi. Gerçek Hasan Tahsin, Girit Türklerinden bir subaydı (Bk. Eyüp Şahin, *İlk Defa Yayınlanan Belgelerle Hasan Tahsin Gerçeği*, Ketebe Yayınları, İstanbul, 2019, s. 145; Şükrü, aynı eser, s. 150).

³⁶ Coşar, "İlk Silahlar", *İstiklal Harbi Gazetesi*, 17 Ekim 1919.

³⁷ Baykan, *aynı eser*, s. 10.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Yunan ordusu, Hükümet Konağına doğru yaklařtıķça, sesler artmaya başladı. Süleyman Fethi Bey ve arkadaşları, tüm savunma araçları toplanmış halde kışlada bekliyorlardı. Ellerinden gelen başka bir şey yoktu. Süleyman Fethi Bey, silahsız savunmasını, düşmana teslim olmayarak yaptı. Kahraman gibi gösterilenler yanında Süleyman Fethi Bey, gerçek kahraman duruşu sergiledi. Kimdi bu Süleyman Fethi Bey?

Miralay Süleyman Fethi Bey

Süleyman Fethi, İstanbul'un Debbaağlar Mahallesi'nde 1879 yılında doğmuştu. Başarılı bir eğitim hayatı vardı. Ailesinde iyi eğitim görmüş kişilerin olması, onun iyi bir kişilik kazanmasında etkili olmuştu. Süleyman Fethi Bey'in babası Mehmed İzzi Efendi, annesi Feride Hanım'dı. Ailenin kökeni, Niğde'nin Bereketlimaden aynı zamanda Çamardı olarak bilinen nahiye merkezindedi. Babası tarafından dedesi, Maden Nahiyesi eşrafından Karbanzâde Hacı İsmail Efendi'ydi.

Süleyman Fethi Bey'in babası, tanınmış bir şeyhti. Mezar taşından öğrendiğimize göre babası Mehmed İzzi Efendi, Kadiriye tarikatının yüksek şahsiyetlerinden (ecille-i rical) Aydınöglu Dergâhı postnişiniydi. 1893 yılında, Postnişin olarak irşat hizmetini yürüten Mehmed İzzi Efendi, 1920'de görevden ayrılmıştı.

Süleyman Fethi Bey, aileden aldıkları yanında öncelikle ilköğrenimini doğduğu Debbaağlar Mahallesi'nde tamamladı. 1888 yılında Fatih Askeri Rüştiyesi'ne başlayıp 1891 yılında ortaokulu bitirdi. Sonra Kuleli Askeri İdadisi'ne girdi. Burada eğitimini tamamlayan Süleyman Fethi, Pangaltı semtinde bulunan Harbiye Okulu'na devam etti. Babasının şeyh olması, Süleyman Fethi Bey'in askeri okullara yönelmesini engellememişti. 1896'da Harbiye'yi onuncu sırada bitirdi. Orduda teğmen olarak görev aldı.

Askerlik Hayatı

Ailesinde eğitim anlamında düzeyli insanların olması, onun başarılı bir kişilik olarak yetişmesinde etkili olmuştu. Süleyman Fethi Bey, askerlik hayatına, 1312-P.10 sicil numarası ile kayıtlıydı. Onların dönemi, devletin çalkantılar içinde hızlıca yıkıma gittiği bir zamandı. Fethi Bey'in kayda giren ilk görevi, 14 Haziran 1313/1898 tarihinde arazi komisyonu başkanı olarak Anadolu'da İzmir'e gönderilmesidir. Süleyman Fethi

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Bey'in İstanbul'dan İzmir'e kadar olan yolluk masrafları da ödenmiştir. Bu durumda Süleyman Fethi Bey, İzmir'in işgalinden tam 21 sene önce İzmir topraklarına gelmiştir (Bk. EK 4).³⁸

Fethi Bey, yıkım devrinde birçok muharebeye katılmıştır. Katıldığı savaşlar şunlardır: 1912–1913 yılları arasında Balkan Savaşları, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı, 1919'dan itibaren İstiklal Savaşı.³⁹

Askeri kariyerinde sürekli yükselerek ilerleme gösteren Süleyman Fethi Bey'in, binbaşı rütbesinden, kaymakamlığa terfi etmesi, Hicri 7 Zilkade 1306/Rumi 23 Haziran 1305/Miladi 5 Temmuz 1889 tarihindedir (EK 5).⁴⁰ Rütbesi, 17 Ocak 1900'de kurmay yüzbaşılığa indirilir. 17 Ocak 1900 tarihinde Genelkurmay Üçüncü Şubesi'ne gönderilen Fethi Bey, "18 Mart 1900 tarihinde 5'inci Ordu emrine, 24 Nisan 1900'de 33'üncü Nizamiye Alayı 2'nci Tabur 3'üncü Bölüğü'ne, 26 Temmuz 1900 tarihinde 39'uncu Nizamiye Alayı 3'üncü Tabur 2'nci Bölüğü'ne, 19 Ağustos 1901'de Genelkurmay Dairesi 3'üncü Şube'ye, 3 Haziran 1908'de Rusya hududuna gönderilen komisyonda⁴¹ görevlendirilir. Bu durumda Süleyman Fethi Bey'in kısa sürelerle birçok görevde bulunduğu görülmektedir.

27 Temmuz 1908'de kurmay binbaşı olan Süleyman Fethi Bey, 13 Ocak 1909'da Üçüncü Ordu 17'nci Nizamiye Tümeni Kurmaylığına terfi eder. 21 Mart 1909'da bir süreliğine Genelkurmay Dairesi Merkez Şube'ye, 25 Ağustos 1909'da Jandarma 1'inci Şube Müdür Muavini olarak görevlendirilir. 11 Nisan 1911'de askerlik döneminin en önemli atamasıyla Hicaz bölgesinde Hicaz Tümeni Kurmaylığı'ndan, 11 Haziran 1911'de kurmay yarbaylığa terfi eder. 12 Haziran 1911'de Hicaz'ın Erkânı Harbiye Reisi olur. 14 Haziran 1913'te Harbiye Nezareti Müsteşar Muaviliği'ne atanan Süleyman Fethi, iki yıl sonra 23 Eylül 1915'te 48'inci Tümen Komutanı olur. 14 Eylül 1915'te kurmay albay rütbesine yükseltilir. Şubat 1917'den itibaren 2. Orduya bağlı birliklerde görev almıştır. 23 Nisan 1917'de Umur-u Muhakim Müdürü, 3 Mayıs 1917'de ek vazifeye Askerî Teşrifat görevine, 12 Nisan 1918'de Dördüncü Kolordu Askerlik Dairesi Başkanlığı'na atanır.

³⁸ BCA, BEO.000970.072685.002.

³⁹ Toker- Aslan, *aynı eser*, s. 274.

⁴⁰ BOA, İ.DH.01142.

⁴¹ Toker-Aslan, *aynı eser*, s. 274.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Süleyman Fethi Bey, atandığı görevler ve katıldığı savaşlarda etkin rol oynadığı için birçok madalya ve nişanla taltif edilir. Bazıları şöyledir: 11 Ocak 1903'te Dördüncü Dereceden Mecidi Nişanı, 27 Aralık 1903'te İftihar Madalyası, 5 Ağustos 1907'de Dördüncü Dereceden Osmanî Nişanı, 5 Aralık 1911'de Üçüncü Dereceden Mecidi Nişanı, 28 Ağustos 1915'te Alman İmparatorluğu'nun İkinci Sınıf Demir Salip Nişanı, Muharebe Gümüş Liyakat Madalyası, 22 Kasım 1916'da Avusturya İmparatorluğu'nun Üçüncü Sınıf bir madalyası, Harp Liyakat Madalyası, 23 Eylül 1917'de Kılıçlı Üçüncü Dereceden Osmanî Nişanı, 15 Ekim 1917'de Alman İmparatorluğu'nun İkinci Sınıf Kırmızı Kartal Madalyası, 19 Ekim 1917'de Avusturya İmparatorluğu'nun Üçüncü Sınıf Harp Alametli Liyakat Madalyası. Bunlar, başarılı meslek hayatının göstergeleri gibidir.

Süleyman Fethi Bey, Fatıma Latife Hanım'la evlidir. Yalnız çocukları olmamıştır. Belki bu sebeptendir ki, Süleyman Fethi Bey, çocuklara bağlı bir kişiliktir. Sık sık yanına gelip kendisiyle konuşan çocukları sevindirmek için masasının gözünde çikolata bulundururdu.⁴² O, vatan kadar vatanın çocuklarına da sevgi duyardı.

Süleyman Fethi Bey'in Şehadeti

İşgal günü Yunan ordusu, Sarıkışla ve Hükümet Konağı'nı hedef alarak iki kola ayrılmıştı. Bütün Türk subay ve askerleri, İzmir'in askerî garnizonu olan Sarıkışla'da toplanmıştı. Yunanlar, karşısına geldikleri zaman Sarıkışla'yı mermi yağmuruna tuttular. Ardından Sarıkışla'ya giren Yunan askerleri, Türk askerlerini şiddetle dışarıya çıkararak, "Yaşasın Venizelos" diye bağırmaya zorladılar.

Silahsız Süleyman Fethi Bey, Sarıkışla'da Kur'an okuyordu. En tehlikeli anda sığınacak liman olarak Kur'an'ı bulmuştu. İlk işgal denemesinde Yunanların girişimine karşı tavır aldığından dolayı yerli Rumlar, Yunan subaylarına Süleyman Fethi Bey'i gösterdiler. Odasına dolan Yunan askerleri okumakta olduğu Kur'an'ı alarak ayakları altında çiğnediler. Buna tahammül etmesi mümkün değildi. Kur'an'ı çiğneyen, Yunan subayına bir tokat attı. Hıncını alamadan ilk süngü omzuna saplandı. Sadece Kur'an değil, İncil'e imanı da Müslüman olmanın gereği

⁴² Aziz Nesin, *Borçlu olduklarımız*, Çocuk Kitapları, Adam yayınları, 2005, s. 7.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

gören silahsız Süleyman Fethi Bey'in karşısında işgalciler, kahraman kesilmişlerdi. Ona zorla "Zito Venizelos" (Yaşasın Venizelos) dedirtmeye çalıştılar. Bu cümleyi söylemeyen ve "Kato Venizelos" (Kahrolsun Venizelos) diyen Süleyman Fethi Bey, tekrar süngüledi. Üniformasını çıkarmasını istediler. Osmanlı padişahının giydirdiği üniforma ve rütbeyi ancak onun çıkarabileceğini söyleyerek istenileni yapmadı. Tekrar süngülediler. Kendi kanlar içinde, elbisesi perişan halde kışladan çıkartılıp halk arasında teşhir edilerek yürütüldü. Öğleye doğru Kordon üzerinde başı açık, üniforması sökülmüş, göğsü sekiz yerinden süngülenmiş vaziyette idi. O sıra İzmir'in Asker Alma Dairesi Başkanı (Ahz-ı Asker Heyeti Reisi) Albay Süleyman Fethi Bey, dönemin *Öğüt* gazetesinin "İzmir'de Neler Oldu" başlıklı ekindeki ifadeyle, bir alay canavar sürüsünün ortasında dipçikler altında yürütülüyordu.

Yürürken de "Zito Venizelos" demesi isteniyor, demedikçe süngüleniyordu. Son süngü darbesi ardından Süleyman Fethi Bey, al kanlar içinde yerde secdeye kapandı. Yunan ordusunu gemileriyle İzmir'e çıkaran devletlerden biri olan Amerikan askerlerinden bir grup, onu bir arabaya alarak hastaneye götürdü.⁴³ Mezar taşında verilen bilgiye göre 22 *süngü darbesi* alan Süleyman Fethi Bey (Bk. EK 7), onca yaraya rağmen kısa süreli de olsa yine hayata tutundu. Rum hastanesine götürülmüştü. Başında arkadaşı Süreyya İplikçi bulunuyordu. Süleyman Fethi Bey, son demlerinde olduğunun farkındaydı. Arkadaşına, odadaki Haç ve Yunan bayrağını göstererek "Ben bunların arasında mı öleceğim?"⁴⁴ diye sordu. Teessürü büyüktü. Arkadaşı Süreyya Bey, doktoru ile görüşerek, Yunan sembolleri olan her şeyi toplayıp başucuna Türk Bayrağını koydu. Böylece Süleyman Fethi Bey, son nefesini Ay-Yıldız'ı gördükten sonra teslim etti. Bedenindeki yaralardan daha ağır gelecek olan kalbindeki sızı belki biraz hafiflemişti.

Mezarı

Süleyman Fethi Bey'in cenazesi, İzmir'de Emir Sultan Türbe ve Zaviyesinin haziresine gömüldü. Mezar taşında vefat tarihi, 23 Mayıs 1335/1919 olarak yazılıdır (Bk. EK 8). Mezar taşındaki bilgi ile İzmir'den, olay günü ile ilgili yazılan 18.6.35/1919 tarihli ATASE belgesindeki tarih

⁴³ "İzmir'de Neler Oldu", *Öğüt*, Konya, 1921, s. 4 (Bk. EK 6).

⁴⁴ Baykan, *aynı eser*, s. 10.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

aynı değildir.⁴⁵ Belgede Süleyman Fethi Bey'in, 25.05.1335'te vefat ettiği belirtilirken, mezar taşında bundan iki gün önce şehit düştüğü kaydedilmiştir.

Osmanlı Türkçesi ile yazılı mezar taşında şu bilgiler bulunmaktadır: "Huve'l-Hayyü'l-Bâki Şehid-i muazzam Erkân-ı Harbiye Miralayı Süleyman Fethi Bey merhum ecille-i ricâl-i Kadiriyyeden Aydınoglu Dergâh-ı şerifinde postnişin-i irşad Şeyh 'İzzi Efendi Hazretlerinin nesl-i necibi Dördüncü Kolordu-yı Hümayun Ahz-ı Asker Heyeti Reisi iken Yunan İşgali esnasında İzmir'de şehid düşmüştür. Müşarünileyhin fezail-i zatiyesinde inzimam eden menkabe-i şhadeti seyyidü'l-vekayi' ve nam-ı 'alisi hâtıra-pıra-yı civan ve pirdir. Lillahi te'ala Fâtiha fi 22 Şabanü'l-mu'azzam sene 1337 ve fi 23 Mayıs sene 1335".

Süleyman Fethi Bey'in mezarı, birkaç defa yer değiştirir. 1981 yılında askeri idare tarafından şehitlikteki mezar taşlarıyla birlikte alınarak Agora Örenyeri'ne defnedilir. Daha sonra 2019 yılında Agora Örenyeri'nden alınarak Emir Sultan Türbesi ve Zaviyesine nakledilir. Emir Sultan Türbesi ve Zaviyesi, Türklerin 1317 yılında Kadifekale'yi almalarından günümüze kadar ulaşan bir tarihi mekândır. Hamam, türbe, dergâh, aşhaneden oluşan bir külliye durumundadır (Bk. EK 9, EK 10).

Ağır yaralandıktan sonra, 17. Kolordu Askerlik Daire Başkanı Fethi Bey'in yerine bir albay atanır. Fakat bu şahıs, görevinde sebat etmez.⁴⁶ Yalnız odasının tahribat gördüğü, kasanın kırıldığı kayda girer. Başkanlık resmi mührü, ele geçirilen evrak Binbaşı Ahmet Bey'e teslim edilir.⁴⁷

Fatıma Latife Hanım'ın Dilekçesi

Süleyman Fethi Bey şehit olmuştur. Fakat geride yuvası yıkılan bir şehit eşi vardır. İzmir'deki evi talan edilen, ailesinin İstanbul'daki evi yanan Fatıma Latife Hanım, zor durumdadır. Kocasının şhadetinden üç

⁴⁵ *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, S.112, Belge 4138.

⁴⁶ Albay Süleyman Fethi Bey'in yerine, İzmir Ahz-ı Asker Kaleminden bir albayın atandığı ama haberleşme kesildiğinden dolayı görevini yapamayan bu şahsın, Yunan İşgal Kuvvetleri Komutanlığından izin alarak İzmir'den ayrıldığı bilgisi bulunmaktadır. Bk. *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, S.112, Belge 4138.

⁴⁷ *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, S.112, Belge 4138.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

yıl yedi ay sonra, 13 Kasım 1338/1922 tarihinde TBMM Reisi'ne dilekçe yazar. İzmir'in düşmandan temizlenmesinden büyük sevinç duyduğunu ifade eden Fatıma Latife Hanım, İstanbul'dan verilen maaşın yeterli olmadığını belirtip durumunun iyileştirilmesini ister. Ancak; Bakanlar Kurulu, 6 Şubat 1923 tarihinde kendisine maaş bağlamaya karar verir (Bk. EK 11)⁴⁸. Fatıma Latife Hanım'ın durumu, ayrıca 23 Şubat 1340 tarihinde mecliste görüşülür. Görüşmede, İzmir Milletvekili Şükrü Bey, "Çocuğu var mı?" diye sorar. Mentеше Milletvekili Esad Efendi, "Yok efendim"⁴⁹ diye cevap verir. Neticede Fatıma Lâtime Hanım'ın tahsisatı, üç bin dört yüz otuz iki kuruşa çıkarılır.⁵⁰

9 Mart 1340/3 Şaban 1342 tarihinde Miralay Süleyman Fethi Bey'in eşi Fatıma Latife Hanım'a vatana hizmetten dolayı özel bir kanun (435) çıkartılır. Erâmil (dul maaşı) verilmez. Yalnız vatana hizmetlerinden dolayı dört bin kuruş maaş verilmesine karar verilir (EK 12)⁵¹.

Kanunun onaylandığı, 11.03.1340 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi ile uygulanmak üzere Başbakanlığa bildirilir (EK 13).⁵²

Süleyman Fethi Adını Taşıyan Mahalle / Sokak /Okul Adları

Süleyman Fethi Bey'in ismi, o acılı günlerde bir sembol olmuştur.⁵³ Sembol şahsiyetlerin adının, hatıralarının yaşatılması topluma ruh verecektir. Bu kahramanımızın ismi de mahalle, sokak ve okullara verilerek yaşatılmak istenir.

Acıbadem Mahallesi'nde bir sokak adı Şehit Fethi ismini taşımaktadır. İzmir'in, Narlıdere ilçesinde bulunan, Limanreis Mahallesi, *Şehit Fethi Bey Sokağı*, Konak ilçesinde bulunan, Akdeniz Mahallesi, *Şehit Fethi Bey Caddesi*, yine Konak ilçesinde Cumhuriyet Döneminde, Dr. Hulusi Bey'ken değiştirilen *Şehit Fethi Bey Bulvarı* bunlardan bazılarıdır.

İzmir'de, Süleyman Fethi Bey'in adının konulduğu okullar mevcuttur. İzmir/Karabağlar ilçesinin Sevgi Mahallesi, Eski İzmir

⁴⁸ BCA, 30/132/952.

⁴⁹ *TBBM Zabıt Ceridesi*, C. VII, 9.3. 1340, s. 211.

⁵⁰ *TBBM Zabıt Ceridesi*, s. 210.

⁵¹ CA, 010068660-1.

⁵² CA,010068660-3.

⁵³ Bekir Bilgili, "Üsküdar Sokak İsimleri Tarihçesi", Üsküdar Belediyesi Başkanlığı Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Kültür yayınları, İstanbul, Kasım 2013, s. 34.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Caddesinde *Bozyaka Şehit Fethi Bey Anadolu Lisesi* ve İzmir/Konak ilçesinin Etiler Mahallesinde, *Şehit Fethi Bey Ortaokulu* bulunmaktadır.

İzmir'den Atina'ya

Türk ordusunun galibiyetiyle, Yunan işgali son bulup 9 Eylül 1922'de İzmir kurtuldu. Bu sırada etkili bir aktör olan bölge din adamı Hrisostomos'un tavrı ve sonu dikkat çeker.

1922'de İzmir'in Yunanlardan temizlenmesiyle Hrisostomos, köşeye sıkışmıştır. İzmir'e giren Türk ordusu karşısında Metropolit, kaçıp bir yere gizlenmek yerine, Hükümet Konağı'nda bulunan Başkumandan ile görüşmek ister. İsteği kabul edilmeyince Nureddin Paşa ile görüşür. Asası elinde gelen Hrisostomos'a Nurettin Paşa, görevinde kalamayacağını söyler. Binlerce kadın ve insanın elinde kanı olan Hrisostomos, bir yerde gizleneceğine, eceline gelmiştir. Cellat Ali, almış olduğu emir üzerine Hrisostomos ile Namazgâh'a doğru ilerlerken metropoliti tanıyan halk, öfkeli bir şekilde toplanmaya başlar. Halkın arasında kalan Metropolit, konuşmalarda bulunsa da yıllardır yaptıklarını bilenleri ikna edemez ve linç edilir. Hrisostomos'un ölümü, Eczun alaylarına kanını içmelerini öğütlediği İzmir halkının eliyle olmuştur. Öfkeli yığınları dizginlemek zordur. Geriye asası kalır. Asada Bizans'ın çift başlı kartal figürü vardır. 1919'da Rum Patrikhanesi'nin kapısına çift başlı kartallı Bizans bayrağının asılması bu yönden anlamlı idi.⁵⁴ Çift başlı kartal figürü, Bizans'ı diriltme hedefinin sembolü, Roma otoritesinin Doğu ve Batı'daki hakimiyetine işaret etti. Bu sebeple Hrisostomos, elinde Bizans'ı işaret eden asayı taşıyordu.

Türk ordusu, ayrıca İzmir'e girerken Aya Fotini Kilisesi'ni topa tutarak resmen yıktı. Tarih boyunca Türk ordusu, ibadethane olarak kiliselere zarar verip yıkmamıştı. Ordunun, İzmir Metropoliti Hrisostomos'un kurduğu Aya Fotini Kilisesi'ni yıkması, buranın ibadethane değil 1922 yılına kadar Yunan ordusunun askeri bir üssü olmasındandı. Aydın, İzmir bölgesindeki Rum kökenliler, burada toplanıp silahlandırılarak Yunan ordusuna katılmıştı.

Günümüzde o üs durumundaki kilise, aynı ad ve aynı planla Atina'da New Smirna semtine inşa edilmiş bulunmaktadır. New Smyrna,

⁵⁴ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, C. LXXX, 1964, s. 287.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Yeni İzmir demektir. Yunanistan'a göç eden İzmirli Yunanlar tarafından kurulmuş bir yerdir. New Smyrna/Nea Smirna olarak oluşturulan Atina'daki bu semt, İzmir'e benzetilmeye çalışılmış ve başarılı olunmuştur. İzmir'deki Aya Fotini Kilisesi'nin, Atina'daki adı, "Ekklesia Agia Fotini"dir. Bu durum, herhalde İzmir'in yeniden işgal hedefinin diri tutulma arzusunun göstergesi olmalıdır.

Atina'daki Hrisostomos heykeli üstüne, Türklere düşmanlığı kışkırtan yazılar kondu. Bu yazılar şöyledir: "Tiranların gururunu parçaladın, Cellâtların gazabını cesaretle karşıladın, Milletinin uğruna canını isteyerek feda ettin, şehrin Yeni İzmir'in Yunanlılığını korudun"⁵⁵.

Atina'da, "Küçük Asya Kurbanları Anıtı olarak değiştirilecek olan İzmir Metropoliti Aziz Hrisostomos Heykelini"⁵⁶ inşa etmek, yakın geçmişin yeniden yorumlanma çabasıdır. Yalnız Yunanistan'da, kışkırtıcı maceracılar yanında, aklı başında düşünce sahipleri de vardır.

Türk-Yunan imparatorluğunun oluşabileceğini ifade eden Dimitri Kitsikis onlardan biridir. Ona göre, Türk-Yunan İmparatorluğu, "üçüncü büyük tarihsel imparatorluk olarak yerini alacaktır".⁵⁷ Bu ilgi çekici bakış, bölge barışını kurmayı, daha ileri bir söylemle, siyasi ve kültürel açıdan Türk-Yunan birleşmesi sonucunda tam anlamıyla Osmanlıyı diriltmeyi ön görmektedir. Dimitri Kitsikis, Türklerle tarihte uzun süre ilişkileri olan Yunanistan'ın, Osmanlı'dan ayrılarak ilk yanlış adımı attığını düşünmektedir. Yunanistan, Türkiye aleyhine emperyalist devletlere üsler vererek, anlaşmaya rağmen adaları silahlandırarak, savaş kışkırtıcı tavrıyla yeni yanlış adımlar atmaktadır.

Kitsikis'e benzer düşünenlerden birisi de *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* kitabının yazarı Dido Sotiriyu'dur. Sotiriyu'ya göre, Ege denilen Adalar Denizi bölgesinde Türkler ile Rumlar dostluk içinde bir arada yaşamışlardır. Hatta iki halk aynı toprak üzerinde bir arada doğup büyümüşür.⁵⁸ Öyleyse, aralarında böylesine bir düşmanlık nasıl gelişir?

⁵⁵ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, C. I, 1965, s. 391.

⁵⁶ Aytek Soner Alpan, "Hafıza saati ne zaman çalar? İzmir Metropoliti Hrisostomos ve Atina'daki Abidesinin Hafıza Maceraları", *Kebikeç*, 2021, s. 336.

⁵⁷ Dimitri Kitsikis, *Türk-Yunan İmparatorluğu*, Çev. Volkan Aytar, İletişim Yayınları, İstanbul 1996, s. 7.

⁵⁸ Dido Sotiriyu, *Benden Selam Söyle Anadolu'ya*, Doğu kitapevi, Çev. Atilla Tokatlı, İstanbul 2020, s. 49.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Anadolu'ya özlemle bakan insanları kitabında anlatan Sotiriyu, bu soru üzerine Yunanistan'ı saldırmaya teşvik eden İtilaf Devletleri'ni, Anadolu'da dostluğu unutturup kin tohumları eken emperyalistleri görür.

Sonuç

Yunanistan'ın Megali İdea düşüncesi, Anadolu ve İstanbul'u yeniden alma hedefi, Büyük Yunanistan'ı kurma amacı, yani Bizans'ı yeniden diriltme arzusu vardır. Yunanistan'ın arkasındaki İngiliz, Amerika, Fransa gibi ülkelerin desteğiyle dün, İzmir'in işgali gerçekleştirilmiştir. Mondros Mütarekesinin 7. maddesi, sadece bir bahanedir.

Saldırı karşısında vatani savunma herkesin göreviydi. Bir asker olarak Süleyman Fethi Bey'in tavrı model olacak niteliktedir. İşgal şartları, saldırganların lehine gelişmişti. İşgal gerçekleşmeden hemen önce İzmir'de valinin değiştirilerek, Nureddin Paşa'nın görevden uzaklaştırılması işgal ortamını düşman lehine hazırladı.

15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgali sırasında, Süleyman Fethi Bey, Dördüncü Kolorduya bağlı Ahz-ı Asker Heyeti Reisi'ydi. Şahsiyetini, üniformasının haysiyetini korudu. İşgal sırasında 22 süngü darbesi sonucunda yıkılan Süleyman Fethi Bey, Rum hastanesine götürüldü. Son anında Yunan bayrağı altında ölmek istemediğini söylemesi anlamlıdır. Arkadaşının Türk Bayrağı asması üzerine Süleyman Fethi Bey huzur içinde şehadete yürüdü. Mezarı, İzmir'in Emir Sultan Türbesi ve Zaviyesi'ndedir.

Türk Ordusuna, bir darbe de İzmir Metropolit Hrisostomos'la, işgal ordusu örgütlenme merkezi olan Aya Fotini Kilisesi tarafından vurulmuştu. Hrisostomos'un heykelinin dikildiği Atina'nın New Smyrna semti, olumsuzluğun devam ettiğini göstermektedir. Ama Türk-Yunan İmparatorluğu kurulması gerektiğinden söz eden Dimitri Kitsikis, Osmanlı ile birlikte yaşama kültürünü öne çıkaran Dido Sotiriyu gibi akademisyen ve yazarların varlığı, düşmanlıkların iyi ilişkiye çevrilmesi açısından göz ardı edilmemelidir. Dostluk kurma, iyi ticari ilişkiler geliştirme; geçmişte düşmanlıkları azdıran devletlere rağmen bölge için gerekli gözükmektedir.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi (BOA), İ.DH.01142.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30/132/952.

BCA, BEO.000970.072685.002.

Cumhurbaşkanlığı Arşivi (CA), 010068660-1.

(CA)010068660-3.

Resmi Kaynaklar

Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, S.112, Belge 4126,4138.

Harb Tarihi Vesikaları Dergisi, S. 37, Vesika 894, 895.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C. LXXX, 1964; C. I, 1965.

TBBM Zabıt Ceridesi, C. VII, 9.3. 1340.

Kitap ve Makaleler

Alpan, A. S. (2021). "Hafıza saati ne zaman çalar? İzmir Metropoliti Hrisostomos ve Atina'daki Abidesinin Hafıza Maceraları", *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırma Dergisi*, (52), s. 329-390.

Arıkan, Z. (1989). *Mütareke ve İşgal Dönemi İzmir Basını: 30 Ekim 1918-8 Eylül 1922*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Asımgil, B. (2018). "İzmir'de Kentsel Kimlik Bileşenlerinden Cadde ve Sokakların Toponimisi ve Milliyetçi, Etnik İzlerin Sosyal Yapı Oluşumuna Katkıları", *Trakya University Journal of Engineering Sciences*, XIX(18), s. 21-36.

- Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>
- Atalay, B. (2009). "İşgal Döneminde İzmir Metropoliti Hrisostomos, (1919–1922)", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XI(1), s. 31-50.
- Baykan, G. (2015). "Gerçek Kahraman Hasan Tahsin Değil, Süleyman Fethi Beydir", *Derin Tarih* (38), s. 2-10.
- Bilgili, B. (2013). *Üsküdar Sokak İsimleri Tarihçesi*. İstanbul: Üsküdar Belediyesi Başkanlığı Yayınları.
- Bostancı, E. (2021). "Yunan Kızılhaç Cemiyeti'nin Anadolu ve Trakya'daki Faaliyetleri", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi/Journal Of Modern Turkish History Studies*, XXI(42), s. 153-203.
- Fergan, E. E. (1335-1337). "İzmir İşgalinin Mahiyeti Etrafında", *Sebülürreşâd*, XVI (417-418), s. 13.
- Gürler, H. (1994). *Kurtuluş Savaşı'nda Albay Bekir Sami Günsav*. Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Keser, U. (2010). "Milli Mücadele Döneminde Ayrılıkçı Faaliyetlerde Kilisenin Rolü ve Hrisostomos-Hrisantos Girişimlerine Kesitsel Bir Bakış", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, s. 1632-1676.
- Nesin, A. (2005). *Borçlu Olduklarımız*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Önal, S. (2020). *İzmir'in İşgali ve Etkilerinin Türk Basınına Yansımaları (15 Mayıs-2 Haziran 1919)*. Sakarya Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Sofuoğlu, A. (2002). "İzmir İşgali Sonrasında Yunanlıların Batı Anadolu'da İşgali Genişletmeleri ve Bölgede Oluşan Milli Direniş", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, VIII (29), s. 131-142.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Sotiriyu, D. (2020). *Benden Selam Söyle Anadolu'ya*. (Çev. A. Tokatlı) İstanbul: Doğu Kitapevi.

Soysal, İ. (1985). *150'likler*. İstanbul: Gür Yayınları.

Şahin, E. (2019). *İlk Defa Yayınlanan Belgelerle Hasan Tahsin Gerçeği*. İstanbul: Ketebe Yayınları.

Şükrü, K.(1930). *Mütareke Acıları İstanbul'da Mütareke Arifesinden İşgale Kadar Geçen Kara Günlerin Acı Hatıraları*. İstanbul: Selamet Matbaası.

Tansel, S. (1991). *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, C. I. İstanbul: MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) Yayınları.

Toker, H. ve Arslan, N. (2009). *Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, C. II. Ankara: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.

Türkmen, Z. (2001). "İzmir'in İşgali Olayı ve Yunanlıların XVII. Kolordu Mensuplarına Yönelik Gasp ve Yağmalama Hareketi", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (10), s. 121-155.

Ülker, N. (2015). " İzmir'ın Kahraman Subayı Süleyman Fethi Bey", *Kurtuluş ve Kuruluşun Sembol Kenti İzmir içinde*, (s. 289-305). Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Gazeteler

"Beyan-ı Teessür". (1337/1335, Mayıs 20-21), *Ahenk*.

Coşar, Ö. S. (1919, Ekim 9-18). *İstiklal Harbi Gazetesi*, s. 1-2.

"Havadis-i Vilayet". (1337/1335, Şaban-Mayıs 14-15). *Ahenk*.

"İzmir'de Neler Oldu" . (1921). *Öğüt*.

EKLER

EK 1. “Havadis-i Vilayet”, *Ahenk*, 14 Şaban Sene 1337/15 Mayıs 1335/1919.

“Havadis-i Vilayet

Şehrimize gelmiş olan İngiliz kuva-yı bahriyesi başkomutanı Amiral Galtrop cenabları bugün sabahleyin Vali-i Vilayet İzzet Beyefendiye bir nota göndererek Mütareke'nin yedinci maddesi mucibince İzmir Körfezi'nde bulunan kal'a ve istihkamatın Kuva-yı Mü'telife askerleri tarafından işgal edileceğini ve konsoloshaneleri muhafaza için de ufak birer müfreze-i askeriyenin ihraç kılınacağını

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

bildirmiş ve nota münderecatı veçhile dün öğleyinden sonra yeni kale istihkâmâtı Düvel-i Mütellife askerleri tarafından işgal kılındığı gibi konsoloshanelere de birer müfreze-i askeriye çıkarılmıştır.

Dün şehrimize bu hususa dair olarak birçok şayiât deveran itmiş ise de keyfiyet şimdiki halde bundan ibaret olup bu da madde-i mezkure ahkâmına nazaran işgal muvakkat mahiyetindedir.

Bugün Vali Beyefendi alessabah İngiltere konsoloshanesine giderek mister (Ceymiş Morgan) cenablarıyla mülakat ve avdet itmiş ve öğleden sonra Fransız amirali cenablarıyla İngiliz Amirali Galtrob cenaplarını dretnotlara gitmek suretiyle ziyaret etmiş ve pek uzun süren mülakatlardan memnun olarak avdet buyurmuşlardır.”

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI:
<https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

EK 2. “Beyan-ı Teessür”, *Ahenk*, 21 Şaban 1337/20 Mayıs 1335/1919.

“Beyan-ı Teessür

Evvelki gün kuvve-i işğaliye kumandanı Miralay Zafriyo makam-ı vilayete gelerek vali-i vilayette uzun müddet mülakat eylemiş ve Mayıs’ın on beşinci günü Müslümanlara karşı yapılan hakaret ve vuku bulan hadisat-ı müessifeden dolayı teessüratını ihzar eylemiştir.”

(Yaros)

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

السياسة

١٣٣٠

د. ف. فلسفي، عالم، ادبي منتقدان جموعة اسلاميدير
باش ميرزا صاحب مدير مسئول
اشرف ايب

والتة يهدى من يشاء الى صراط مستقيم محمد عارف

ايحيون اهدكم سبيل الرشاد

عدد: ٤١٨-٤١٧ ٢٩ شعبان ١٣٣٧ ١٣٣٥ ٢٩ مارس ١٣٣٥ ١٦

اطرافه حيز ايدوبورسه... سنى واما قوتنه اناج ايدمچى بيزى
بر حقيقتدار...
چكى وقت سدورمن داخنده سنقى بر سياحت كبريمك عهده
يوقدينى سكرته اناج ايتم اولمكه افكار حموميه ترجمان اولمدر.
عيله باقى صالح قوشانسجه مئتكتره ادارسى ايچون
دول منتقدن بصيرته بر وكات وريديت ايه . وطق اقسام
و تجزيه سندن ورممك اوزمه بو كاتك يانكز پروكوت وريلى
قكرى ايرى . و اولمده اولمدر .
شوراي سئلك استشارى عهده وسى عيله اظهار ايدان
آمال و اتمك سكرته اهل ايدى ايلام ايدمچى طيبى دور .
چونكه عيس . ملكش توجبات و آمانى اظهار ايدمدر .
مدم سلطنت و خلافة خرد ايشاقيت سندن و آمان و اتمكاري كان
ايمده ينى مطالبه اكرق تدبير لازمك اتمكده استمجال
پورمچى قوت ايد ايدوبورسه . ايه موقيت احسان پورسون .

ازمير ايشانك ماهيتى اطرافه

شيديه قدر ازمير يونان عسا كرى طرفدن ايشانك ماهيتى
ايشانك ماهيتى . ايشانك موق ايدمچى سولمدينى كى دولت عايتك
متمنه مناسبسى . ازميرك اساسا بو كاتلره موجود اولمى و سئله
عليه ايدم ايشانك يونانيزمك قاطنى ايشانك موق مظهر سندن
برى اولمى سدورمن . سئله عهده مرد ايدان بور و ايشانك
شون موقد . معنابه و ايشانك عيسى ايشانك موق . ينى يونانيزمك
ايشانك ايه اولمده برلسمت ايچون هر واسطه

حوادث و دوسر موق ايدوبورسه . بو حجه ايشانك . اهدت موقمى
عقده وريان خيزر اولم اولم ايشانك ايشانك ايچون سئله
ايشانك اولمى اناج ايشانك . ذن اناج ايشانك هر هاشك قسى
ايشانك ايشانك ايشانك موق اولمى ايشانك . ايمى
ايشانك ايشانك ايشانك و عهده موق ايشانك ايشانك ايشانك
موقيت ايشانك ايچون قولايلان ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك
ايشانك موق اولمى ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك
ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك
قول ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك
بر عول طرفدن حادته ايشانك اناج ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك
سئله مرد ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك ايشانك

EK 3. "İzmir İşgalinin Mahiyeti Etrafında", (*Sebilürreşâd*, 29 Şaban 1337/29 Mayıs 1335. C. XVI. S. 417-418, s. 13).

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

“İzmir İşğalinin Mahiyeti Etrafında

şimdiye kadar İzmir’in Yunan asâkiri tarafından işğalinin mahiyeti anlaşılamadı. İşğalin muvakkat olduğu söylendiği gibi Devlet-i Aliyenin mukaddeme-i mukasemesi (paylaşma) İzmir’in esasen Yunanlılara mevud olduğunu ve binaen aleyh İzmir’in işğali Yunanlıların iktitaf (faydalanma) ettikleri semerat-ı muzaffariyetten beri olduğu söylenir. İşgal hakkında serdedilen bu rivayetler şayan-ı dikkattir. Mamafih rivayetlerin hepsi esasta müttetik Yunanlıların işgal ile orada yerleşmek için her vasıtaya ... (Burada bir buçuk satır sansür vardır).

Havadis-i ruz-ı merre (mevcut gelişmeler) teyid ediyor. Böylece işğalin mahiyet-i muvakkatesi hakkında verilen haberler olsa olsa efkâr-ı oyalamak için tasannu edilmiş olduğu tezahür etmektedir. Zaten alem-i İslam’ın herhangi kısmı işgal altına alınıyorken işğalin muvakkat olduğunu ilan etmek ehemmiyetini tenkis eylemek yolunda beyanatta ve vaadlerde bulunmak bu gibi işgalleri kemal-i muvaffakiyetle icra etmek için kullanılan efsunlardandır. Bir taraftan işğalin muvakkat olduğu ilan olunuyorken diğer taraftan işğalin devamını temin edecek her şeyi yapılır. Ondan sonra emri vaki ister istemez kabul itmek şıkkı kalır. Herkes de bil-mecburiye kabul eder. Binaen aleyh muhteris bir devlet tarafından hadise-i işgal ibka edildikten sonra işğalin mahiyeti hakkında serdedilecek beyanata ehemmiyet vermemek iktiza eder.

İşğalin muvakkatlığı hakkında serd olunan rivayetin esassızlığını böylece izah ettikten sonra işğalin mana-yı hakikiyesini ifşa iden rivayat-ı saireyi tetkik etmek gerekir. Yunanistan’ın İtilaf Devletleri safında harb itmek mükafatı olarak ona İzmir bahşetmek hiç şüphesiz pek çirkin bir zulümdür. Yunanistan’ın ihtirasatını tatmin etmek için ona İzmir’i inam etmek ... (İki buçuk satır sansürlenmiştir).

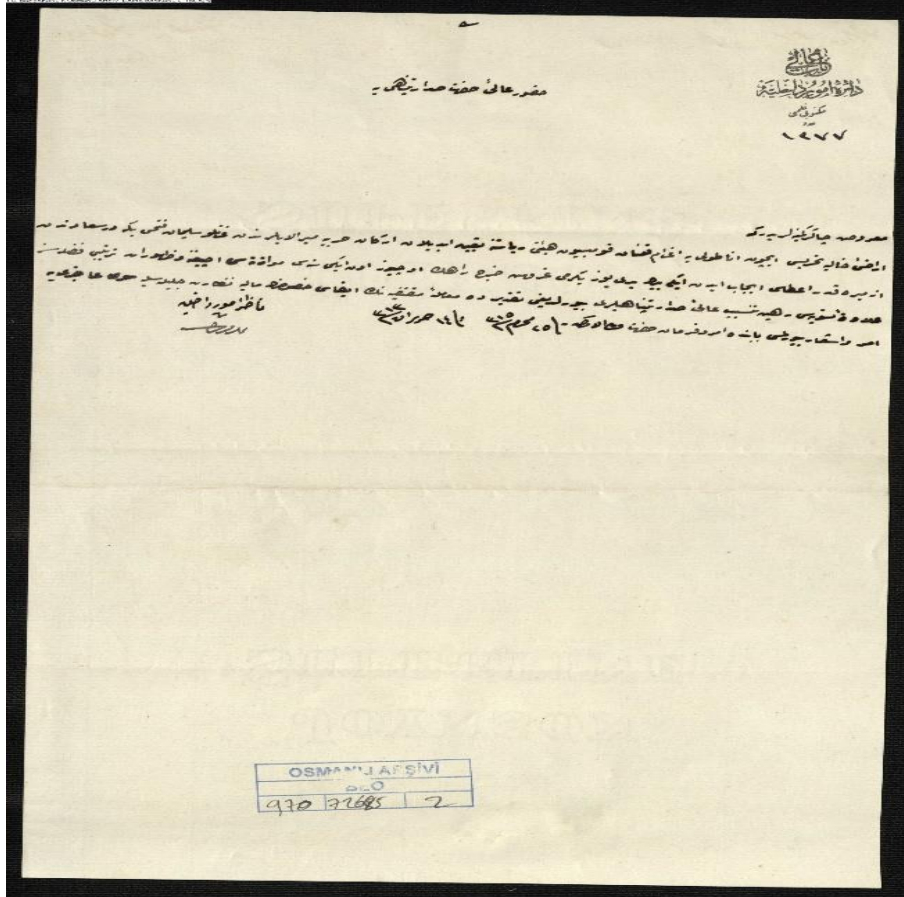
İtilaf Devletleri nasıl oluyor da kendilerine muavenet eden bir devletin hevesâtı uğruna başka bir devleti Türkiye’yi parçalamayı kabul ediyor. Bir vilayet-i İslamiyeyi zorla esaret boyunduruğuna sokuyor. İtilaf Devletlerinin sufuf-ı harbinde feda-yı can eden ehl-i İslam’ın mükafatı bu mudur? İtilaf Devletlerine türlü muavenet-i harbiye ve maliyede bulunmaktan geri kalmayan birçok fedakarlıklara katlanan Müslümanlar dindaşlarının esaretlere zilletlere giriftar olmalarına mı hizmet ediyorlardı.

İtilaf Devletleri hiçbir vakit inkâr edemezler ki nail oldukları zaferin en mühim amillerinden biri de istihdam ettikleri Müslüman kuvvetleriydi. Acaba bu mühim amil zafer ehl-i İslam’ın izmihlal ve helakin-i diyar-ı İslâmiyenin pay-ı mal istila olması uğruna mı kanını heder etti? İtilaf Devletlerinin Müslümanlara ibzal ittikleri mevait için ifa edilmiyor da Venizelos’a verilen sözde sebat olunuyor ve ilk fırsatta İzmir Vilayet-i İslamiyesi Yunanlılara peşkeş ediliyor. Venizelos’un istihsal-i zafer uğruna tahammül ettiği fedakârlıklar ehl-i İslam’ın ihtiyar ittiği fedakârlıklardan daha mı büyük? Yoksa Venizelos sırf bir Hristiyan olduğu için mi ona verilen sözde duruluyor da Müslümanlara verilen söz kaale alınmıyor?

İtilaf Devletlerinin bu hareketi ehl-i İslam’a öyle bir hakikat-i muazzama telkin ediyor ki dökülen kanların bahasına bu hakikat-ı öğrenmek cidden mühim bir keyfiyettir. Çünkü; Müslümanlar ancak, bu gibi hakayıkı bil fiil ve bizzat telakki etmek ve ona

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

göre hatt-ı hareketlerini tayin etmekle kurtulacaklardır. Ve böyle dökülen kanların kıymetini bu uğurda ihraz olacak muvafakiyetler ile edecektir.....(sansür).

BE0.000970.072685.002

EK 4. Arazi komisyonu başkanı olarak gönderilen Süleyman Fethi Bey'in İzmir'e kadar olan harcırahının verilmesi (BCA, BE0.000970.072685.002).

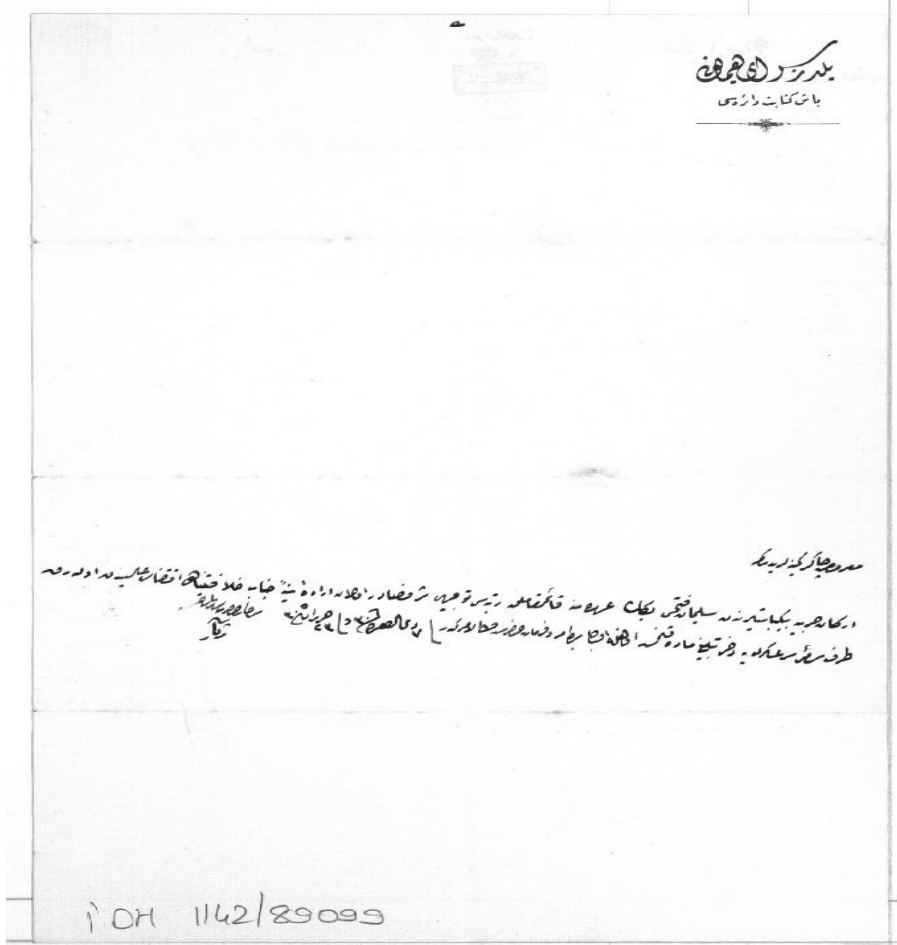
"Huzur-ı Âli-i Hazret-i Sadaretpenâhîye,

Maruz-ı Çaker Keminelidir ki,

Arazi-i haliye tahsis için Anadolu'ya izam kılınan komisyon heyeti riyasetine tayin edilen Erkan-ı Harbiye miralaylarından izzetlü Süleyman Fethi Bey'e Dersaadet'ten İzmir'e kadar itaası icap eden iki bin yedi yüz yirmi kuruş harcırahın 1313 senesi muvazenesi içine zuhuratı tertibi fazlasına ilaveten tesviyesi rahiye tensib-i âli-i sadaretpenâhîleri buyrulduğu takdirde muamele-i mukteziyesinin ifası hususunda

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

maliye nezareti celilesiyle sahi aciziye emr ve işar buyrulması babında emr-u ferman hazreti menlehül emrindir. Fi 25 Muharrem sene 1315/Fi 14 Haziran sene 1313. Nazır-ı Umur-ı Dahiliye”

İ.DH.01142

EK 5. Erkan-ı Harbiye Binbaşısı Süleyman Fethi Bey'in Terfi belgesi (BOA, İ.DH.01142- 89099 belge ön sayfası).

“Yıldız Saray-ı Hümayunu

Baş Kitabet Dairesi

Maruz-ı Çaker Kemineleridir ki.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Erkan-ı Harbiye Binbaşılarında Süleyman Fethi Bey'in, uhdesine kaim-i makamlık rütbesi tevcihi şeref sadır olan irade-i seniyye-i cenab-ı Hilafet-i penahi iktiza-yı aliyeden olarak taraf-ı sami-i ser-askeriyye dahi tebliğ madde kılınmış olmağla ol babda emr-ü ferman hazreti men lehül emrindir.

Fi 7 Zilkade sene 1306/Fi 23 Haziran sene 1305....”

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI:
<https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

EK 6. "İzmir" de Neler Oldu", 1921. *Öğüt*, Konya, s. 4.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

“..İzmir’in Müslümanlarını yakub kavuruyordu. Öğlene doğru Kordon üzerinden başı açık, formaları sökkük, göğsünün sekiz yerinden süngülenmiş kan içinde Ahz-ı Asker Heyeti Reisi Miralay (Süleyman Fethi) Bey bir alay canavar sürüsünün ortasında dipçikler altında yürüdölüyordu. İstanbul’daki Salkım Söğüd dergah-ı şerifinin şeyhi Pir-i Fani İzzeddin Efendi Hazretleri’nin oğlu olan Süleyman Fethi Bey merhum Yunan’ın İzmir’e çıktığı gün Kışla’da Kur’an-ı Kerim okurken Yunanlıların hücumuna maruz kalmış ve elinden Kur’an-ı Kerim’i alub haşa ayaklarıyla çığnemeğe başlayan bir Yunan zabıtine vurduğu bir tokatdan dolayı ilk şehadet süngüsünü omuzu üzerinden almıştır. İlk süngü yarasını alan bu Arslan, yarasının kanlarına bakmaksızın eğilerek o mübarek Kur’an-ı azimü’ş-şanı yerden almış ve omzundan akan kanlara karıştırdığı gözyaşlarıyla ıslatarak öpüp başına koymuş ve bu sırada etrafını alan yirmi kadar Yunan asker ve zabitlerinin ikinci bir hücumuna maruz kalmıştır. Odaya giren askerler merhuma ellerini kaldırmalarını emr eylemişler. Buna cevaben demiştir ki: Ben bir kumandan ve Miralayım. Amirimden başkasına kendimi muayene etdiremem. Bu söz merhuma ikinci bir süngünün daha yara açmasına sebep olmuştur. Üçüncü teklif -Üniformalarını çıkar! Buna o mübarek şehid şu cevabı vermiştir: -O üniformayı bana Padişahım takdı onu ancak onun emri çıkartır. Bu cevabı alan Yunanlılar azgın birer canavar gibi merhumun üzerine çullanarak üniformalarını parçalamış ve belinden çıkardıkları kayışla kafasını gözünü birkaç yerinden yarmışlardır. Dördüncü teklifleri şu idi: Zito Venizelos diye bağıracaksınız! Bilhassa bu son teklife merhumun: Yaşasın Osmanlılık, benim kanımın döküldüğü bu topraklar inşallah size mezar olur. Bu cevap merhuma üçüncü bir süngünün daha vurulmasına mucib olmuştur. Artık kudurmuş Yunanlılar o hal ve heyetle Süleyman Fethi Bey’i Kışla’dan çıkartıp Kordon’a doğru sevketmeğe ve her adım başında (Zito) bağır diye tehdit eylemeğe koyulmuşlardır. Yüzbinlerce halkın arasında dipçiklenen bu yaralı Arslan her teklife, Yaşasın Müslümanlık. Cevabını ve her defasında bir dipçik, bir süngü yarası ala ala kanlar ve çamurlar içinde Kordon’un kaldırıklarını mübarek kanıyla sulaya sulaya Vapur iskelesine kadar gelmiştir. Burada sekizinci yarayı almış ve takatı kesilerek Kible’ye dönmüş ve: Allahım sen Müslümanları bu cellatlardan kurtar! Duasını müteakib yüzü koyun secdeye kapanmıştır. Bu manzara karşısında Rumlar (Zito) diye muttasıl bağırıyor ve “Geberdin melunu!” diye teşvik eyliyorlardı. Bu teşvik üzerine askerle karışık ahali merhumun mübarek yaralı naaşı üzerine atılmışlarsa da o aralık yetişen Amerikalı ecnebiler başlatılan bu kızıl cinayeti ikmal için meydan vermemişler ve Süleyman Fethi Bey’i al kanlar içinde bir arabaya alarak hastahaneye götürmüşlerdir. O şehid-i muazzam bir gün sonra orada gözyaşları dökerek ve ehl-i İslam’ın....”

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

EK 7. Mezar taşı altındaki Fethi Bey hakkında bilgi (Foto. Tuba Kocal).

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

EK 8. Süleyman Fethi Bey'in mezar taşı (Foto. Tuba Kocal).

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

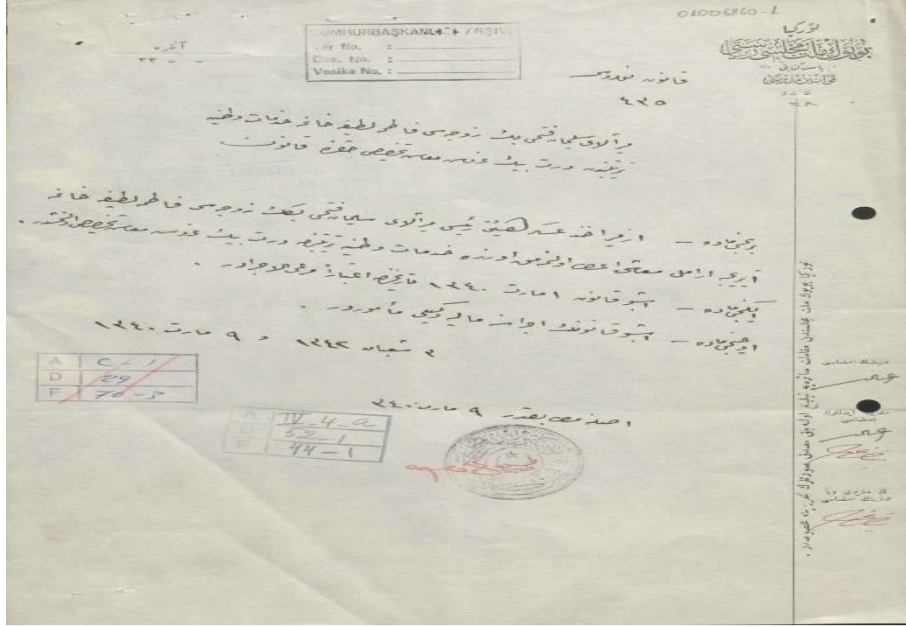
EK 9. Süleyman Fethi Bey'in haziresine gömüldüğü Emir Sultan Türbe ve Zaviyesi levhaları (Foto. Tuba Kocal).

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

EK 10. Emir Sultan Hazretleri Türbesi Giriş Kapısı (Foto. Tuba Kocal).

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

EK 12. Süleyman Fethi Bey'in eşi Fatma Latife Hanım'a vatana hizmetten özel kanun çıkarılması (CA, 010068660-1).

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti

Baş Kitabeti

Kavanin Müdüriyeti

Aded: 28

Kanun numarası/435

Ankara

-/-/33

Miralay Süleyman Fethi Bey zevcesi Fatıma Latife Hanım'a hıdmat-ı vataniye tertibinden dört bin kuruş maaş tahsisi hakkında kanun.

Birinci Madde: İzmir Ahz-ı Asker Heyeti Reisi Miralay Süleyman Fethi Bey'in zevcesi Fatıma Latife Hanım'a ayrıca erâmil (dul kadın) maaşı ita olunmamak üzere hıdmat-ı vataniye tertibinden dört bin kuruş maaş tahsis olunmuştur.

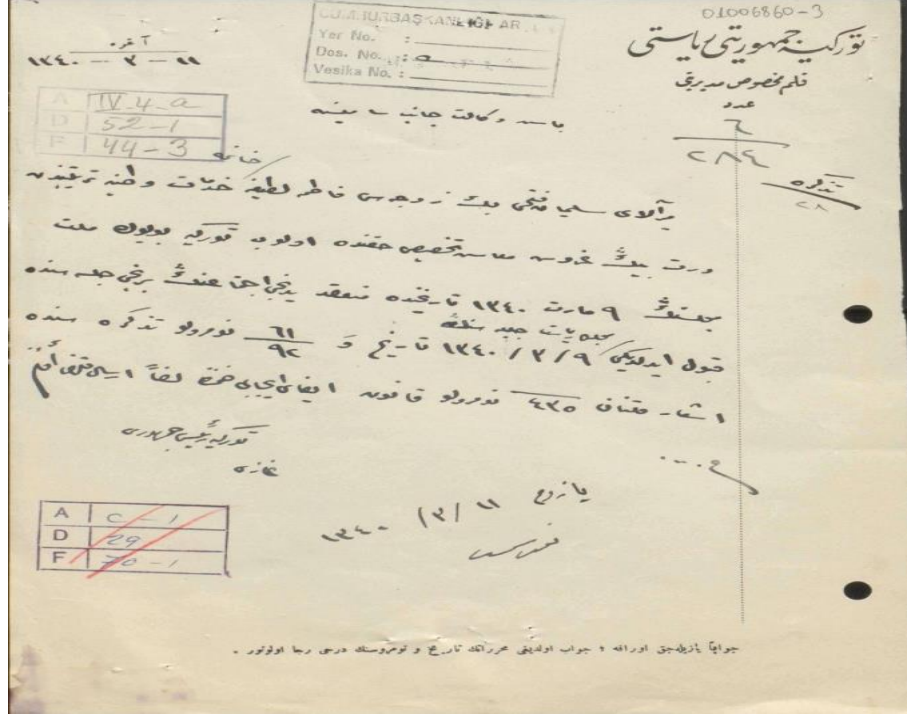
İkinci Madde: İşbu kanun 1 Mart 1340 tarihinden itibaren meriyü'l-icradır.

Üçüncü Madde: İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

3 Şaban 1342, 9 Mart 1340.

Aslına mutabıktır 9 Mart 340”.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

EK 13. Süleyman Fethi Bey'in eşi Fatıma Latife Hanıma çıkarılan 435 numaralı kanunun onaylanması (CA, 010068660-3).

“Türkiye Cumhuriyeti Riyaseti

Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Aded: 6/284

Tezkere

28

Ankara

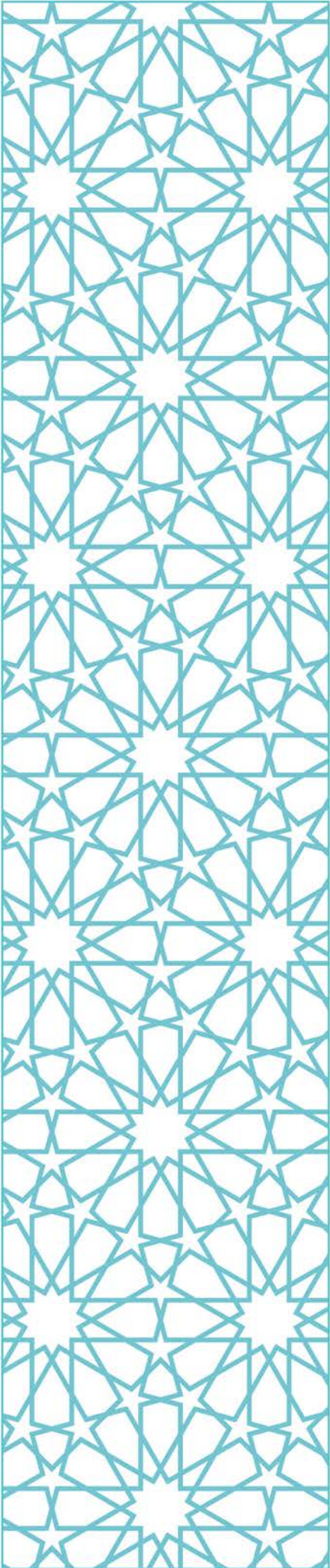
11.03.1340

Başvekâlet Canib-i Samisine

Miralay Süleyman Fethi Bey zevcesi Fatıma Latife Hanım'a hıdmat-ı vataniye tertibinden dört bin kuruş maaş tahsisi hakkında olup Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 9 Mart 1340 tarihinde münakid yedinci içtımının birinci celsesinde kabul edildiği meclis riyaset-i celilesinin 9.3.1340 tarih ve 61/92 numrolu tezkiresinde işar kılınan 435 numrolu kanun ifa-yı icabı zımında leffen irsal kıldını efendim.

Türkiye Reisicumhuru

Gazi

DERLEME MAKALELER

Arı, S. (2022). Max Weber'in siyaset teorisi üzerine bir değerlendirme.
Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi, (9), 47-61. DOI:
<https://doi.org/10.54557/karataysad.1134252>

Derleme Makale

Makale Geliş Tarihi: 22.06.2022

Makale Kabul Tarihi: 25.10.2022

MAX WEBER'İN SİYASET TEORİSİ ÜZERİNE BİR DEğERLENDİRME

Serdar ARI*

Öz

Max Weber, siyaseti meslek olarak seçecek kişilerle ilgili düşüncelerini ilk kez 1919 yılında Münih Üniversitesi Liberal Sol-Hür Öğrenciler Birliği'nde, "Meslek Olarak Siyaset" başlığı altında verdiği konferansta öğrenci topluluğu ile paylaşmıştır. Bu çalışmanın amacı, kendisi ünlü bir Alman sosyolog, ekonomist ve düşünür olan Max Weber'in hayatının son dönemlerinde dile getirdiği siyasetle ilgili düşüncelerini siyasi sorumluluk, devlet, bürokrasi, egemenlik (otorite) ve etik bağlamında açıklamaktır. Yine Max Weber tarafından ortaya konulan, devlet memurlarının nitelikleri ve çalışma prensipleri ve siyasi arenada takınmak zorunda oldukları tavır ve davranışları daha önce hiç dile getirilmemiş olmaları açısından çalışmamızda önemli yer tutmaktadır. Bu anlamda Max Weber, bir siyasetçide olması gerektiğine inandığı nitelikleri özellikle sorumluluk ve inanç etiği bağlamında ortaya koymuştur. Ayrıca devlet memurlarının tarafsız kalmaları ve hınç duygusundan uzaklaşarak görevlerini yerine getirmeleri gerektiğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Etik, Siyaset, Bürokrasi, Otorite, Devlet Memuru.

* Öğretim Görevlisi, Şırnak Üniversitesi, Cizre Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Bölümü, serdar.ari@msn.com, ORCID:0000-0002-3014-2742.

Arı, S. (2022). Max Weber'in siyaset teorisi üzerine bir değerlendirme. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 47-61. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1134252>

An Assessment on Max Weber's Political Theory

Abstract

Max Weber first shared his thoughts about people who would choose politics as a vocation with the student society at the Liberal Left-Free Students Union of the University of Munich in 1919, at a conference he gave under the title "Politics as a Vocation". The purpose of this study is to explain the thoughts of Max Weber, a famous German sociologist, economist, and thinker, about politics, which he expressed in the last stages of his life, in the context of political responsibility, the state, bureaucracy, sovereignty (authority) and ethics. Also, the qualifications and working principles of civil servants revealed by Max Weber, as well as the attitudes and behaviours they must adopt in the political arena, occupy an important place in our study in terms of the fact that they have never been expressed before. In this sense, Max Weber has revealed the qualities that he believes should be in a politician, especially in the context of responsibility and faith ethics. He also revealed that civil servants should remain neutral and fulfil their duties by distancing themselves from the feeling of resentment.

Keywords: Ethic, Politics, Bureaucracy, Authority, Government Official.

Arı, S. (2022). Max Weber'in siyaset teorisi üzerine bir değerlendirme. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 47-61. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1134252>

Giriş

Literatürde siyaset kavramı ile ilgili çeşitli tanımlar yapılmaktadır. Aristoteles'ten Arap-Bedevisi, Osmanlı ve Batı toplumlarına kadar çeşitli toplumlarda siyasete dair çeşitli tanımlar yapılmıştır. Aristo'ya (M.Ö. 384-322) göre siyaset-politika kavramı polise/kente dair işler anlamına gelmektedir. Bedevi toplumlarında ise bu terim, ilk önce hayvanların özellikle de develerin ve atların terbiye edilmesi ve yetiştirilmesi anlamına gelmekteyken süreç içinde şehirlerin ve insanların yönetimi anlamında kullanılmış ve insanları yönetme sanatı olarak karşımıza çıkmıştır. Modern dönemde Arapçada siyâsa ve siyâsi kelimeleri, politik ve policy gibi Batı dillerine ait kelimelerin anlamlarını kazanarak bu kelimelerin yerlerine kullanılmaya başlamıştır. Osmanlı'da ise siyaset, genel olarak devlete karşı işlenen suçların cezalandırması anlamında kullanılmıştır. Örneğin siyasi sebeplerle padişahın yetkisine dayanarak devlet yönetiminde çalışan birisi hakkında verdiği ölüm cezasına, "Siyaseten Katl" adı verilmiştir. Türk-İslam devletlerinde de görölen bu ceza genellikle "siyaset" ya da "siyaset etmek" şeklinde ifade edilmiştir (Dursun, 2018, s. 3).

Batı dillerinde, siyaset kelimesi yerine politika kullanılmıştır. Bu bağlamda Aristo'nun politikayı, "en yüksek iyiyi" ve "iyi yaşamayı" hedefleyen devlete dair tüm faaliyetler, ülke yönetimi ve yurttaşlığa dair işlemler olarak tanımlaması kendisinin ardılı (halefi) düşünürler ve devlet adamları tarafından da kabul görmüş ve günümüze kadar genellikle bu anlamda kullanılmıştır (Dursun, 2018, s. 4). Göröldüğü üzere doğu toplumlarında siyaset kelimesine teknik eğitme ve yönetme becerisi anlamları katılmışken, batı toplumlarında politika sözcüğüne kapsayıcı tek bir anlam yüklemek zor görünmekte ancak kelime daha çok siyasal yapı ve siyasal sistemleri kavrama çabası üzerinden değerlendirilmiştir (Seçkin, 2018, s. 161). Alkan (2021, s. 7) ise siyaset kavramının tarihsel seyir içinde değişmesine uygun olarak farklı şekillerde tanımlandığını; bu değişim seyrine bakarak siyaseti devlet yönetimi ile özdeşleşen tanımlar, çatışma temelinde ve siyaset sürecine odaklanan yaklaşımlar olarak tanımlamıştır.

Bu çalışmanın amacı, ünlü bir Alman sosyolog, ekonomist ve düşünür olan Max Weber'in, hayatının son dönemlerinde dile getirdiği siyasetle ilgili düşüncelerini siyasi sorumluluk, devlet, bürokrasi, egemenlik (otorite) ve etik bağlamında açıklamaktır. Yine Max Weber tarafından ortaya konulan, devlet memurlarının nitelikleri, çalışma

Arı, S. (2022). Max Weber'in siyaset teorisi üzerine bir değerlendirme. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 47-61. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1134252>

prensipieri, siyasi arenada takınmak zorunda oldukları tavır ve davranışları daha önce hiç dile getirilmemiş olmaları açısından çalışmamızda önemli yer tutmaktadır.

Siyaset ve Sorumluluk

Max Weber, 1864-1920 tarihleri arasında yaşamış, Alman dūřınur, sosyolog, ekonomi ve politika uzmanıdır (Bayram, 2018, s. 47). Gerçekte Weber, bir sosyolog olarak siyasetle çok yakın bir şekilde ilgillemiş ancak hiçbir çalışmasında doğrudan doğruya siyasal olaylara değinmemiştir. Hayatının son dōnemlerine doğru yazmaya ve içinde makalelerini bir araya getirmeye başladığı temel eseri olan *Ekonomi ve Toplum*'a eklediği *Die Frankfurter Zeitung* kōře yazıları ve Berlin'de vermiş olduğu Meslek Olarak Siyaset konulu konferansı haricinde siyasetle teorik veya pratik anlamda ilgili olan yazıları mevcut değildir (Karahōyūk, 2019, s. 225-226).

Weber siyaset alanında ağdaş Siyaset Bilimi'nin temel konularından olan, iktidar, egemenlik, otorite-liderlik ve meşruyet gibi kavramlarla ilgillemiş, bōrokrasi ve siyaset (Dursun, 2018, s. 10), aynı zamanda siyaset ve etik arasındaki ilişkilere dikkat çekmiştir.

Max Weber siyaset kavramını geniş ve dar anlamda ele almıştır. Weber'e gōre geniş anlamda siyaset, her tōrlō yōnetici ozerk etkinliğini içine alır. Dar anlamda siyaset sōzcōğünden ise bugōn "devlet" adını verdiğimiz siyasal topluluğun yōnetimini veya bu doğrultuda gerçekleştirilen etkiyi anlamak gerektiğini belirtmiştir (Weber, 2006, s. 25-26).

Max Weber, siyasal sistemde siyasal partileri ve parlamentoyu vazgeçilmez birer kurum olarak gōrmektedir. Weber'e gōre parlamentonun ōnemi, yurttaşların temsil edildiği bir kurum olmasından ziyade Almanya'yı yōnetecek yōnetim gōcünün, yetenek ve kişilerin kişisel ūstōnlōęine, başka bir ifadeyle liyakate dayandığı bakanların olduğu meritokratik bir kurum olmasındandır. Yine Weber'in siyasi partilere ōnem atfetmesinin sebebi, vatandaşların ūlke siyasetinde sōz sahibi olmak amacıyla bir araya toplandığı siyasal oluşumlar olmasından ileri gelmemektedir. Weber'in siyasal partilere ōnem atfetmesinin nedeni, siyasal partilerin Alman Devleti'ni yōnetecek kadroların yetiştiği siyasal okul işlevi gōrmelerinden dolayıdır. Avrupa ulusları arasında Almanya'nın

Arı, S. (2022). Max Weber'in siyaset teorisi üzerine bir değerlendirme. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 47-61. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1134252>

güçlü bir devlet olarak kabul görmesi için yarışmacı seçimler, siyasi partiler, kuvvetler ayrılığı, parlamento gibi liberal siyasetin önem verdiği bütün kavramlar, Weber'in görüşlerinde önemli yer tutmaktadır (Karahöyük, 2019, s. 126-127).

Max Weber'in yaşadığı İmparatorluk Almanya'sı yoğun toplumsal değişme, gelişme ve endüstrileşme sürecinin yaşandığı bir dönemdir. Bu endüstrileşme süreci, beraberinde birçok yeni problemleri getirerek sosyal huzursuzluğa neden olmuştur (Torun, 2003, s. 22).

Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Almanya'da yaşanan sosyal, ideolojik fikir mücadeleleriyle, buna bağlı gelişen tartışmalar Max Weber'in yaşamını meslek olarak siyasete adayacak olan insanların uymaları gereken etik prensipleri geliştirmesine neden olmuştur (Yoldaş, 2013, s. 7). Yukarda sayılan alanlarda yaşanan gelişmeler Weber'in değer yozlaşmalarına karşı siyasal sorumluluk teorisini temellendirmesine sağlamıştır. Weber, sorumlu siyaset liderlerinin seçilerek iş başına gelmesini engelleyen siyasal yapıyı değer yozlaşması olarak adlandırmaktadır. Weber'in Weimer Cumhuriyetindeki parti düzeninden beklentisi gerekli eylemleri gerektiği şekilde gerçekleştirme yeteneğine sahip yeni, demokratik, meşru, siyasal yöneticilerin ortaya çıkması ve bu yöneticilerin enerjik ve siyasal sorumluluk dolu kararlar vermesidir. Bu siyasal sorumluluk ilkesiyle hareket eden bir Bakan, kendisi veya kendisine bağlı kurum başarısız olduğu takdirde kişisel olarak siyasal sorumluluğu üstlenmelidir (Yoldaş, 2013, s. 7-8).

Bir Politikacının İdeal Özellikleri

Max Weber'e göre bir politikacının en belirleyici üç özelliği şöyledir (Yoldaş, 2013, s. 12);

1. Tutku
2. Sorumluluk duygusu
3. Ölçülülük

Tutkuyla kast edilen şey, bir davaya hırsıyla sahip çıkmaktır. Fakat salt tutku da yeterli değildir. Weber'e göre tutku, yani o davaya kendini adama duygusu, o davanın sorumluluğunu yüklenme eylemiyle bir araya gelmedikçe herhangi bir insanı siyasetçi yapmaya yetmez (Yoldaş, 2013, s. 12). Bu nedenle olaylara ve insanlara mesafeli davranarak bunları

Arı, S. (2022). Max Weber'in siyaset teorisi üzerine bir değerlendirme. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 47-61. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1134252>

sağduyu ile yargılayabilme yeteneği gerekmektedir ki, esasen dengeden de kastedilen bu olmaktadır. Siyaset, ruh veya vücudun başka bir organı ile değil, kafayla yürütülür. Bunun yanında siyaset, bir entelektüel oyunu değil; ağır, ciddi bir insan davranışıdır. Bu nedenledir ki içinde siyasete dair tutku, ancak hırstan doğmuştur ve hırstan beslenmektedir. Fakat bir politikacı, davaya mesafeli davranamazsa, güç ve kudretin getirebileceği kendini beğenmişlikten hiçbir zaman kurtulamaz (Karasoy, 2009, s. 501). Ayrıca Yoldaş bu mesafesizlik halinin bir politikacı için başlı başına ölümcül olacağını belirtmiştir. Yine Yoldaş, Weber'in tutku kavramına sürdürülebilirliği eklemek gerektiğini belirtmiştir. Ona göre; "siyasetçi eylemini belirli amaçlar çerçevesinde gerçekleştirirken körü körüne tutkudan ziyade, sürdürülebilir tutku ile hareket etmelidir. Sürdürülebilir tutku olmadan bir siyasetçinin ideal özelliği belirlenmiş olamaz. Tarih, sürdürülebilir tutkuya sahip olan siyasetçilerin kendi içinde buldukları toplumlarda siyasi konumlarını korumayı başardıklarını ortaya koymaktadır" (Yoldaş, 2013, s. 13).

Max Weber'e göre, bir siyasetçide olması ve olmaması gereken özellikler şunlardır (Yoldaş, 2013, s. 15): Bir siyasetçide olması gerekli özellikler: Gerçekleri ve olayları içselleştirme, sürdürülebilir tutkuya sahip olmak, sorumluluk bilinci, ölçülülük, olaylara ve insanlara mesafeli olmak, gerçek iktidar sahibi olmak, nesnel olma özelliğine sahip olmak. Bir siyasetçide olmaması gerekli özellikler: Nesnellikten yoksunluk, tutkudan yoksunluk, sorumsuzluk, ölçsüzlük, kendini beğenmişlik, eylemlerini hafife almak, iktidar için iktidardan kaçınmamak, kısır heyecan peşinde koşmak, parlak iktidar peşinde koşmak.

Siyaset ve Devlet

Yukarıda da bahsedildiği gibi Max Weber, siyaset kavramını geniş ve dar anlamda ele almıştır. Dar anlamda siyaset sözcüğünden bugün "devlet" adını verdiğimiz siyasal topluluğun yönetimini veya bu yönde gerçekleştirilen etkiyi anlamak gerektiğini belirtmiştir. "Devlet nedir?" sorusuna ise, sosyoloji açısından modern devleti, her türlü siyasal topluluk için olduğu gibi ancak kendisine özgü bir yöntemle, yasal kaba kuvvet ve zor kullanımı şeklinde tanımlamıştır. Bu anlamda Troçki'nin, "her devlet güce dayanır" sözünden hareketle, ortada her türlü şiddetten uzak bazı toplumsal yapılarından başka bir şey olmaması durumunda devlet

Arı, S. (2022). Max Weber'in siyaset teorisi üzerine bir değerlendirme. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 47-61. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1134252>

kavramının yerini kargaşa kavramına bırakacağını belirtmiştir (Weber, 2006, s. 26). Bu bağlamda Weber, çağdaş devleti; belirli bir ülkenin sınırları dahilinde -ülke kavramı çağdaş devletin özelliklerinden biridir-kendi çıkarı için başarılı bir şekilde yasal kaba kuvvet tekeli savunan insani bir ortaklaşma olarak da tanımlamıştır. Bu anlamda dönemin ruhuna uygun olarak devlet, yasal şiddet hakkının tek kaynağı haline gelmekte ve bu hakkı kendi hoşgörüsü ölçülerinde başka kurumların ve bireylerin kullanımına izin vermektedir (Weber, 2006, s. 26). Bu bağlamda siyaseti, ister devletlerarasında olsun ister aynı devlet içerisinde farklı topluluklar arasında olsun, iktidara katılmak veya iktidarın bölüşülmesine etki etmek amacıyla gösterilen çabaların tümü olarak anlamalıyız (Weber, 2006, s. 27).

Max Weber, siyaset yapmak isteyen veya yapan insanların iktidarda olmak istediklerini ve bu iktidarı; ya başka hedeflere, başka idealist ya da bencil hedeflere götüren araç olarak ya da iktidarı önem verdiği büyüklük duygusunu karşılamak uğruna "kendisi için" istediklerini belirtmiştir (Weber, 2006, s. 27-28). Dolayısıyla iktidar olma isteğinin, idealist bakış açısından iktidar olmak için iktidar yani onun verdiği prestij duygusunu tatmaya kadar nedenleri vardır.

Weber, siyasetle uğraşan insanların (siyasetçiler) düzenli ve sürekli bir gelir kaynağına sahip olabilmeleri gerektiğini belirtmiştir. Bu noktada iki seçenek vardır. İlk olarak siyaset, hiçbir maddi karşılılık beklemeden yapılır ki, bu durumda da siyasi faaliyet bağımsız olarak adlandırılan kişiler tarafından, yani kişisel anlamda önemli gelir kaynaklarına sahip kişilerce yürütülür. İkinci olarak da siyasi faaliyetlere bağlı iktidar olanakları, büyük oranlarda gelir düzeyi olmayan kişilerce yürütülür. İşte bu durumda da siyasi faaliyette bulunabilmek bir ödeneği gerektirir (Yılmaz ve Doğan, 2013, s. 889).

Daha önce de belirtildiği gibi Weber, siyasetin temel aracı olarak güç kavramını ifade etmiştir. Güç kavramı, iktidar anlamında ele alındığında büyük zorlukların üstesinden gelmek olarak anlaşılmalıdır (Yoldaş, 2013, s. 10).

Meşru Egemenlik (Otorite) Türleri

Max Weber sosyolojisinde, insanları bir düşünceyi kabul etmeye zorlayan ya da bir emre itaat etmeyi sağlayan güce iktidar denir. İktidarın

Arı, S. (2022). Max Weber'in siyaset teorisi üzerine bir değerlendirme. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 47-61. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1134252>

ise yasal bir kaynaktan beslenmesine otorite ismi verilmektedir. Ancak Weber'in otorite ile kast ettiği, salt baskı kurup boyunduruk altına almak değildir. Weber meşru niteliğe sahip otoriteden bahsetmektedir. Kısacası Weber için bir otoritenin sağlıklı işleyebilmesi ve süreklilik arz etmesi için onun meşruiyetinin sağlanması amacıyla toplumsal genel inanış ve rızaya dayandırılması gerekir (Çamlı, 2018, s. 8). Ayrıca Weber, devletin tarih boyunca ortaya çıkmış siyasal topluluklarda görüldüğü gibi insanın insana egemen olması biçiminde kendini gösteren bir ilişkiye dayandığını belirtmiş ve bu ilişkinin yasal şiddet üzerine (veya yasal olduğu kabul edilmiş şiddet üzerine) temellendiğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda Weber devletin, egemen olunmuş kişilerin egemen olmuş kişilerce ortaya sürülen yetkeye (buyurma, yaptırma veya yasak etme hakkı ya da gücü) boyun eğmesiyle var olabileceğini öne sürmüştür (Weber, 2006, s. 28).

Weber'e göre egemenliğin üç içsel meşrulaştırılması vardır (Yoldaş, 2013, s. 11).

1.1. Geleneksel egemenlik (Otorite)

Ezeli geçmişin otoritesi, başka bir anlatımla hatırlanamayacak kadar eski, uyum ve kabul etme alışkanlıklarının kutsallaştırıldığı geleneklerdedir. Bu, patriyarkın ve patrimonyal prensin sahip olduğu geleneksel otoritedir (Yoldaş, 2013, s. 11). Egemenlik, geleneksel otorite durumunda, geçmişten bugüne kadar olan süreç içerisinde geleneklerin kutsal kıldığı davranış, güç ve kudreti temsil özelliklerini taşıdığı otoriter kişide birleşmektedir. Birbiriyle çok yakın hiyerarşik bir devlet silsilesi veya zorunluluktan kaynaklı bir boyun eğme yükümlülüğünün olmadığı bu otorite çeşidinde, içerisinde bulunan toplumsal yapının kabul ettiği ya da ulaşılabileceği gibi kabul gören yapısal bir kişiliğe bağlılık esas olmaktadır. Özetle, bu egemenlik tipinde, atalardan veya ezelden gelen kalıplaşmış görüşlerin ve fikirlerin temsilcisi olan kişilerin buldukları toplumsal yapının da genetik kodlarıyla ahenk içinde olan bir davranış ve bilgelik ortaya koymasıyla oluşan bir otoriter kişilik söz konusudur (Becer, 2018, s. 80). Eskiden din adamlarının ve toprak soylularının kullanmış oldukları egemenlik türü budur (Weber, 2006, s. 28).

Arı, S. (2022). Max Weber'in siyaset teorisi üzerine bir değerlendirme. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 47-61. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1134252>

1.2. Karizmatik egemenlik (Otorite)

Alışılmışın dışında ve tanrı vergisi kişiliğin (karizma) otoritesine, yani bir kişiye duyulan salt bağlılığa, güvene ve onun kahramanlığına veya başka özelliklerine inanmaktan kaynaklanan veya böyle bir inanca dayanan otoritedir (Yoldař, 2013, s. 11). Weber'in tipolojisinde yasal rasyonel otoritenin karşı kutbunda karizmatik otorite yer alır. Tarihin herhangi bir kesitinde ortaya çıkan bu otorite tipi, diğerlerine nazaran çok daha fazla itaatkâr olan bir kesime hitap etmesi ačiusından önem arz eder (Çamlı, 2018, s. 11).

Peygamberlerin ve siyasi arenada seçimle iş başına gelen komutanın, büyük demagogun veya siyasi parti liderlerinin otoriteleri böyle bir otoritedir (Yoldaş, 2013, s. 11). Weber'e göre bahsi geçen önderler gerçek devrimcilerdir. Bu üstün şahsiyetlerin ortak özellikleri, kendilerine verilen güç sayesinde kitlelerin onları takip etmeleridir (Çamlı, 2018, s. 11). Yoldaş'a göre bu tür egemenlik esas olarak bir kişinin kahramanlığına, niteliklerine ve kişisel üstünlüklerine diğer insanların kendilerini bağlanmalarından kaynaklanmaktadır (Yoldaş, 2013, s. 11).

1.3. Yasal rasyonel (Yasal-Ussal) egemenlik (Otorite)

Yasalara dayanan egemenliktir. Yasalara uygun olarak atanan ve seçilen yöneticinin meşruiyetidir (Yoldaş, 2013, s. 12). Topuzkanamış'a göre hukukî otorite, yasal egemenliğin sonucudur ve kişisel belirleyiciliği olmayan bir düzeni ifade etmektedir. Bu durumda kişilerin, otoriteye kişisel bağlılıkları söz konusu değildir. Otorite ile birey arasındaki ilişki, bu ilişkinin kurallarını ve sınırlarını belirleyen kurallar çerçevesindedir. Esasen bahsi geçen otoritenin kaynağı da otoriteyi kullanmakta olan şahsın bizatihi kendisi değil, hukuk düzeninin ona tanımiş olduğu yetkidir (Topuzkanamış, 2013, s. 264). Burada esas olan, hukuk düzenince konulmuş görevlerin yerine getirilmesidir. Bu, çağdaş devlet memurunun ve ona benzeyen tüm siyasi güç sahiplerinin sahip olduğu egemenliktir. Yasal rasyonel egemenlik insanların yeteneklerine göre belirlenir (Yoldaş, 2013, s. 12).

Weber'in ortaya koymuş olduğu bu üç otorite tipi de saf tiplerdir ve gerçek hayatta bu saf tipler çok görülmemektedir ancak mevcut dönemin şartları o dönemde hangi egemenlik tipinin özelliklerinin ağır basacağını ortaya koymaktadır. Bir başka anlatımla, tarihin her döneminde

Arı, S. (2022). Max Weber'in siyaset teorisi üzerine bir değerlendirme. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 47-61. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1134252>

devlet, meşru şiddet kullanma hakkına sahiptir; fakat bu üç otorite tipi insanın insana egemenliği ilişkisi temelinde kurulan devletin tarihsel özelliğinin bir çıktısıdır. Anlaşılabileceği gibi çağdaş devletin tarihsel özelliği üçüncü otorite tipi, yani yasalara dayanan otoritedir (Karasoý, 2009, s. 499).

Sorumluluk ve İnanç Etiği

Max Weber, ahlaka göre yönlendirilmiş her eylem, birbirinden tamamıyla ayrı ve birbirine indirgenemeyecek şekilde karşıt iki ilkeye bağlanabilir, demektir. Bu eylem, sorumluluk ahlakına veya inanç ahlakı temelli yönlendirilmiş olabilir. Burada, inanç ahlakı sorumluluk noksanlığına, sorumluluk ahlakı da inanç noksanlığına özdeştir anlamına gelmez. Bununla birlikte inanç ahlakının kuralları ve kaidelerini baz alarak hareket eden birinin tutumuyla, sorumluluk ahlakına göre davranan birinin tutumu arasında kesin bir karşıtlık olduğunu belirtmiştir. Yoldaş, Weber'in inanç etiğiyle sorumluluk etiği karşılaştırıldığında, sorumluluk etiğinin inanç etiğinden farklı olarak siyasi etik veya ona tekabül ettiğini iddia ettiğini belirtmiştir (Yoldaş, 2013, s. 16).

Ayrıca Weber, inanç etiği ve sorumluluk etiğinin birbiriyle çelişmeyeceğini, birbirini tamamlayacaklarını ve birlikte gerçek insanı oluşturacaklarını, kısacası “siyaset mesleği”ne atılabilecek nitelikte bir insanı oluşturacaklarını söylemektedir (Weber, 2006, s. 105-118). Bu noktada Yoldaş, inanç etiği ile sorumluluk etiği arasındaki farkın anlaşılması için şu örneği vermiştir (Yoldaş, 2013, s. 20): Gerçek bir sorumluluk etik savunucusu, Afrika'da açlıktan ölen insanlar için yapılacak bir gıda yardımını reddedecektir. Çünkü gıda yardımıyla eş zamanlı olarak oradaki nüfus artışını engelleyebilecek etkili tedbirler alınmadığı sürece her yıl bir önceki yıla göre daha fazla insanın ölme olasılığı yükselecektir. Yine bir sorumluluk etikçisi herhangi bir alternatif bağış sisteminin uygulanması durumunda, onun ne tür pozitif etkileri ya da sonuçları olabileceğini de dikkate alır (Yoldaş, 2013, s. 20). İnanç etiğine inananlar ise tüm bu sorgulamalara başvurmaksızın yardım etmeyi tercih edeceklerdir.

İnanç etiğine göre, dinsel olarak ifade etmek gerekirse, “Hristiyan doğru hareket eder ve sonuçları Tanrı'ya bırakır”. Sorumluluk etiğine göre ise kişi, gerçekleştirmiş olduğu eylemlerin sonuçlarından sorumlu

Arı, S. (2022). Max Weber'in siyaset teorisi üzerine bir değerlendirme. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 47-61. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1134252>

olmaktadır ve bu sonuçların hesabını verebilmelidir. Yani inanç etiğinde önemli olan davranışın saf güdüye dayanıyor olmasıdır (Yılmaz ve Doğan, 2013, s. 888; Yoldaş, 2013, s. 17).

Weber'de etik, inanç etiği ve sorumluluk etiği olarak ikiye ayrılmıştır. İnanç etiğinin dayanağı inançlar olurken, sorumluluk etiğinin dayanağı, sorumluluklar olmaktadır. Her iki etik türü de toplum ve birey arasındaki ilişkiler bağlamında ahlak ve grgye dayanmaktadır. Doğal olarak inanç ve sorumluluk etiği genel anlamda etik kavramı, ahlak ve görgü kuralları ile yakından ilişkilidir (Yılmaz ve Doğan, 2013, s. 890).

Yoldaş, Weberyana anlamda sorumluluk etiğinin meslek olarak siyasetin temel talebi olduğunu belirtmiştir. Siyaset mesleği, yüksek ahlaki emirleri takip etmeyi talep etmez, aksine eylemin grlen sonuçlarını dikkate alır ve onlar için sorumluluk almayı üstlenir (Yoldaş, 2013, s. 23). Bu anlamda Weber, siyasi nder veya yönetici devlet adamının namusunun, yaptığı tüm işleri kapsayan kişisel sorumluluğa dayandığını belirtmiştir. Siyasi nder, bu sorumluluğu ne yok sayabilir ne de başkasına devredebilir, dahası bu sorumluluğu kesinlikle yok saymamalıdır veya bir başkasına bırakmamalıdır (Weber, 2006, s. 58).

Siyaset ve Devlet Memuru

Müderrisoğlu, Max Weber'in, rasyonel-hukuki bir sistemde yer alan yönetim aygıtını bürokrasi olarak adlandırdığını belirtmektedir. Weber'e göre rasyonel-yasal bir bürokrasi, akılcı eylemin bir uygulaması olup; hukuka dayanan bir yönetimde bürokrasi, etkili, esnek ve yetkin bir düzenlemenin tek aracıdır. İdeal tip bürokratik yönetim, diğer egemenlik tiplerinden olan geleneksel otoritede yer alan yönetimlerden farklı özelliklere sahiptir (Müderrisoğlu, 2021, s. 124). Weber'e göre bürokratik devlet, modern devletin akılsal gelişimini en iyi belirleyen devlet biçimidir (Weber, 2006, s. 34).

Max Weber, tarihsel gelişim süreci içerisinde yönetim aygıtında yaşanan değişikliklerle birlikte iki çeşit devlet memuru kavramının ortaya çıktığını belirtmektedir. Bu iki devlet memurundan birisi meslekten devlet memuru (modern devlet memuru veya uzman devlet memuru) diğeri, "siyasi" devlet memurudur. Weber'e göre "siyasi" devlet memurları; istenildiğinde değiştirilebilir oluşları ya da en azından Fransa'daki veya başka ülkelerde buna benzer memurlar gibi açığa alınabilmeleri gibi

Arı, S. (2022). Max Weber'in siyaset teorisi üzerine bir değerlendirme. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 47-61. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1134252>

özellikleriyle ayırt edilebilirler. Ancak bu durum yüksek görevlerde bulunan devlet memurlarının durumundan farklıdır, bu devlet görevlileri görevlerinden alınamazlar. İngilterede parlamento çoğunluğunun değişimi sonrasında yaşanan bir hükümet değişikliği ile birlikte görevlerini bırakan tüm görevliler, siyasi devlet memuru kategorisine girmektedirler. Görevleri "iç yönetimi" gözetmek olan bu devlet memurlarının gelenek olarak ve özel anlamda durumu budur ve bu görev temelde bir siyasi görevdir. Bu siyasi devlet memurları, bir ihtar düzeninin tehdidi altında hükümet siyasetini savunmak zorundadırlar (Weber, 2006, s. 49-50).

Meslekten devlet memuru (modern devlet memuru veya uzman devlet memuru) görevinde ise yönetimle ilgili görevlere gelebilmek her zaman üniversite diplomasına, meslek sınavlarına ve bir hazırlık dönemine bağlı olmalıdır. Ancak Weber tam bu noktada bugün bile geçerliliğini koruyan bir eleştrisini ortaya koymaktadır. Weber'e göre yukarıda sayılan ve modern devlet memuruna özgün olan nitelikler, siyasi aygıtın önderlerinden olan bakanlar için geçerli olmamaktadır. Zira ilke olarak ancak öngörülen sınavları başarıyla geçmek koşuluyla Sayıştay Denetçisi olunabilirken, kişisel olarak bir yüksek öğretim kurumunda hiçbir zaman bulunmamış bir kişinin kültür ve eğitim bakanı olabildiğini belirtmiştir. Weber'e göre gerekli eğitimden, meslek sınavından geçmiş uzman devlet memurları, kendi alanlarıyla ilgili özellikle de teknik sorunlarda patronlarına (bakan) nazaran son derece bilgilidirler ve gündelik işler konusunda son derece güçlü kişiliğe sahiptirler (Weber, 2006, s. 50).

Max Weber'e göre gerçek devlet memuru, sorumlulukları gereği siyaset yapmamak zorundadır. Gerçek devlet memuru (modern devlet memuru veya uzman devlet memuru), her şeyden önce tarafsız bir tutumla yönetmelidir. Ayrıca Weber, bu tavrı siyasi devlet memurlarının da göstermesinin gerektiğini (en azından resmî olarak "devlet yararı" söz konusu olmadığında) belirtmiştir. Bununla birlikte gerçek devlet memurları, görevlerini yerine getirirken hınç ve tarafgirlik duygusundan uzak durmalıdırlar. Çünkü bu duygular, yani hınç duymak, yanlı davranmak, savaşmak, tutkuya kapılmak en başta siyasi önder olmak üzere siyaset adamlarının ya da yandaş düzeyindeki siyaset adamlarının özellikleri ve duygularıdır. Kısacası siyaset adamlarının durmadan ve kesinlikle yapmak zorunda oldukları şey olan zafer kazanmayı, devlet memurları gerçekleştirmek zorunda değildirler. Zaten siyaset adamının

Arı, S. (2022). Max Weber'in siyaset teorisi üzerine bir değerlendirme. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 47-61. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1134252>

etkinliği bütünüyle devlet memurununkine karşıtı bir sorumluluk ilkesine bağlıdır (Weber, 2006, s. 57).

Weber, bir emri (kendi düşüncesinin tersi bir yol izlemeye de zorlansa) üst yetkesinin sorumluluğu altında itinaıyla yerine getirme ustalığını devlet memurunun namusu olarak kavramsallaştırmıştır. Weber'e göre gerçek devlet memuru, bu emri kendi düşünceleriyle uyuşuyormuş gibi uygulamalıdır. Weber, devlet aygıtının ahlaki düzen ve özveri ile ayakta tutulabileceğini, bu nedenle devlet memurunun bu tavrı göstermesi gerektiğini belirtmiştir. Zira devlet memurlarının mesleklerinin ahlaki açıdan çok yüksek bir anlamı vardır (Weber, 2006, s. 57-58).

Sonuç

Sosyolojinin klasikleşmiş isimlerinden olan Max Weber; siyaset, yönetim, otorite, bürokrasi, devlet memurları ve etik konularında geçerliliğini hâlâ sürdürmekte olan önemli fikirler ortaya koymuştur. Özellikle etik ve siyaset arasındaki ilişkiyi irdeleyerek bir siyasetçide olması gereken nitelikleri ortaya koymuş ve nihayetinde siyasetçinin alması gereken kararlarda, sorumluluk etiği ve inanç etiği temelli hareket etmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu iki etik anlayışını, birbirinin zıttı değil, birbirinin tamamlayıcısı olarak görmüştür.

Weber devleti, meşru güç tekeli elinde tutan bir organizma olarak görmüş, devletin rasyonel-hukuki bir sistemde yer alan yönetim aygıtını bürokrasi olarak adlandırmıştır. Yine siyasal sistem içerisinde, siyasal partiler ve parlamentonun vazgeçilmez olduğunu belirtmiştir.

Yine Weber bürokrasi içerisinde görev yapmakta olan devlet memurlarının sahip olması gereken nitelikleri günümüzde de dile getirilen liyakat ile belirlemiş, liyakatin de ancak üniversite eğitimi, mesleki eğitim ve ön hazırlıkla sağlanabileceğini ortaya koymuş, devlet memurlarının görevlerini, tarafsızlık, yansızlık, hınç duygusundan yoksun ve siyaset yapmadan yerine getirmeleri gerektiğini ortaya koymuştur.

Arı, S. (2022). Max Weber'in siyaset teorisi üzerine bir değerlendirme. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 47-61. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1134252>

Kaynakça

- Alkan, H. (2021). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul: İÜ AUZEF Yayını.
- Bayram, A. K. (2018). Siyasetin Dili: Kavramlar, Kurumlar. P. Dursun , & D. Altunoğlu (Dü) içinde, *Siyaset Bilimi* (s. 29-57). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2671 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1637.
- Becer, F. (2018). *Weber, Habermas Ve Rawls Bağlamında Devlet ve Demokrasi Tartışmaları*. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kırıkkale.
- Çamlı, A. Y. (2018). *Klasik Dönem Osmanlı Toplumunu'nun Sosyo-Ekonomik Yapısı (Max Weber'in Patrimonyalizm Teorisi Çerçevesinde Araştırılması)*. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Manisa.
- Dursun, D. (2018). Siyaset ve Siyaset Bilimi. D. Davut , & M. Altunoğlu (Dü) içinde, *Siyaset Bilimi* (s. 3-26). Eskişehir: .C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2671 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1637.
- Karahöyük, M. (2019). *Parlamentar Demokrasi Ve Liderlik: Max Weber Ve Carl Schmitt Üzerinden Bir Tartışma*. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Bolu.
- Karasoy, H. A. (2009). Max Weber'de Bilim, Bilim Adamı Ve Siyasal Liderlik Konusu. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(15), 487-506.
- Müderrişoğlu, Ü. (2021). *Sivil Toplum Siyasal Toplum Ekseninde Hukuk İdeal Tip Hukuk Normu Üzerinden Kuramsal Bir Analiz*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya.
- Seçkin, A. (2018). Politika Kavramının Siyaset Kavramı Yerine Kullanılması ve Bilimsellik Tartışmaları Bağlamında Devlet Olgusuyla İlişkisi. *Van Yüziüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(5), 160 - 180.
- Topuzkanamış, E. (2013). Max Weber'de Ekonomi, Hukuk ve Rasyonalite. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(2), 253-274.
- Torun, İ. (2003). *Max Weber'de İktisadi Gelişme Düşüncesi*. İstanbul: Okumuş Adam Yayınları.

Arı, S. (2022). Max Weber'in siyaset teorisi üzerine bir değerlendirme. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 47-61. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1134252>

Weber, M. (2006). *Meslek Olarak Siyaset*. (A. Timuçin, & M. Sert, Çev.) Chiviyazıları Yayınevi.

Yılmaz, N., & Doğan, K. C. (Spring 2013). Max Weber'de Etik-Siyaset İlişkisi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/6, 881-893.

Yoldaş, Y. (2013). *Toplumun Siyaseti* (2 b.). İstanbul: Derin Yayınları.

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

Derleme Makale

Makale Geliş Tarihi: 07.09.2022

Makale Kabul Tarihi: 28.10.2022

KANSER TANISI ALAN BİREY VE AİLESİNDE RUH SAęLIęI¹

Fatma Merve AKKANAT KARAGİL*
Hatice HARMANCI**

Öz

Kanser, vücuttaki bazı hücrelerin farklı değişkenler sebebiyle kontrol dışında çoğalmasıyla oluşan ve genellikle anormal doku büyümesiyle kendini gösteren çok boyutlu bir hastalık olarak tanımlanmaktadır. Kanser hastalığının çok boyutlu olması, kanser tanısı alan bireylerin hastalıkla beraber birçok farklı sorun yaşamalarına neden olmaktadır. Bu sorunlar, hastalık süreci boyunca genel olarak fiziksel, sosyal, psikolojik ve ekonomik yönden hastaların birtakım zorluklar yaşamalarıyla ortaya çıkmaktadır. Ayrıca tanı alan hastalara bakım sağlayan aile üyelerinin de bu süreç boyunca farklı sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Bakım sağlayan aile üyelerinin yaşadıkları sorunlar tanı alan hastaların yaşadıkları sorunlarla benzerlik göstermektedir. Netice itibariyle kanser hastalığı, tanı alan bireylerin ve ailelerinin içerisinde buldukları süreçten dolayı birtakım güçlükler yaşamalarına ve beraberinde ruh sağlıklarında olumsuz anlamda değişimlerin oluşmasına neden olmaktadır. Bu araştırmada, kanser tanısı alan bireylerin ve ailelerinin, hastalık süreci boyunca yaşadıkları problemlerin ve etkilenen ruh sağlıklarının incelenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kanser, Birey, Aile, Biyopsikososyal Faktörler.

¹ Bu makale, Dr. Öğr. Üyesi Hatice Harmancı danışmanlığında, KTO Karatay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Disiplinlerarası Aile Danışmanlığı Tezli Yüksek Lisans programının 2021-2022 akademik yılındaki seminer dersi çalışmasından üretilmiştir.

* Yüksek Lisans Öğr., KTO Karatay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Disiplinlerarası Aile Danışmanlığı Tezli Yüksek Lisans Bölümü, Konya, akkanatfmerve42@gmail.com, ORCID; 0000-0002-7306-0341.

** Dr. Öğr. Üyesi, Konya Medica Hastanesi, Konya, hatice_harmanci@hotmail.com, ORCID; 0000-0003-4064-5391.

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

Mental Health of the Diagnosed Patients of Cancer and Their Families

Abstract

Cancer is defined as a multidimensional disease that occurs when some cells in the body multiply out of control due to different variables, and usually manifests itself with abnormal neoplasm. The multidimensional nature of cancer causes individuals diagnosed with cancer to experience many different problems alongside the disease. These problems arise when patients experience some difficulties in terms of physical, social, psychological and economic aspects throughout the disease process. In addition, it has been determined that family members who provide care to the diagnosed patients have different problems during this process. The problems experienced by the family members providing care are similar to the problems experienced by the diagnosed patients. As a result, cancer causes the individuals diagnosed and their families to experience some difficulties due to the process they are in, along with negative changes in their mental health. In this study, it is aimed to examine the problems and affected mental health of individuals diagnosed with cancer and their families during the disease process.

Keywords: Cancer, Individual, Family, Biopsychosocial Factors.

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

Giriş

Günümüzde giderek yaygınlaşan kanser hastalığı, vücuttaki farklı yerlerde ve alanlarda var olan hücrelerin kontrolsüz ve anormal bir şekilde büyüyüp çoğalmas ve aynı zamanda bu durumla birlikte görülen tümörlerle karakterize olarak ilerleyen bir hastalık grubu olarak tanımlanmaktadır (Ferlay, Shin, Bray, Forman, Mathers, & Parkin, 2010). Bu hastalık aynı zamanda sosyal, fiziksel, psikolojik ve bilişsel yönden iyileşme ve şiddetlenme zamanları olan ayrıca uyum problemleri oluşturabilen ve kronik olarak ilerleyebilen bir hastalık türü olarak da belirtilebilmektedir (Husson, Zebrack, Block, Embry, Aguilar ve Hayes-Lattin, 2017).

Kanser, yaşam kalitesini düşüren ve insan hayatını ciddi boyutta etkileyen karmaşık ve çok boyutlu bir hastalıktır. Kanser tanısı almış hastaların, tedavi süreçlerinin olumlu bir şekilde ilerleyebilmesi için hastaların bu süreç boyunca yaşadıkları fiziksel, sosyal, psikolojik ve ekonomik odaklı problemlerin en aza indirgenmesi ve giderilmesi gerekmektedir (Ülger, Alacacioğlu, Gülseren, Zencir, Demir ve Tarhan, 2014). Kanser tanısı almış bireylerde, hastalığın fiziksel, sosyal ve ekonomik anlamda oluşturduğu olumsuzlukların yanı sıra çaresizlik, umutsuzluk, korku, suçluluk ve terk edilme düşünceleriyle birlikte psikolojik anlamda da birtakım olumsuzluklar görülebilmektedir. Bu durum tanı almış bireyin, ruh sağlığı durumunda dengesizlikler oluşturarak çoğu zaman psikolojik bir kriz haline de neden olabilmektedir. Tanı almış bireylerde görülen bu kriz hâli hem hastanın yaşam kalitesini bozmakta hem de hastalık ve tedavi sürecinin gidişatını olumsuz anlamda etkileyebilmektedir (Karakartal, 2017).

Kanser gibi hayati öneme sahip bir hastalıkla sürekli mücadele halinde olmak yalnızca hastayı değil, hastanın ailesini ve yakın çevresini de psikolojik sağlık durumu başta olmak üzere fiziksel, sosyal ve ekonomik yönden ciddi anlamda etkilemektedir. Bu durumun sebebi ise, kanser hastalığının genellikle iyileşme göstermeyen ölümcül bir hastalık olarak tanımlanmasıdır. Ayrıca kanser tanısı almış bireylerin, ailelerinin de tanı sonrası her anlamda stres düzeylerinin arttığı ve günlük yaşam rutinlerinin bozulduğu ve değiştiği bilinmektedir (Çakın, 2020).

Bu çalışmada, kanser tanısı almış bireyler ve ailelerinin içerisinde buldukları süreç boyunca yaşadıkları ve yaşamakta oldukları çok yönlü problemler ve belirtilen bu problemlere bağlı olarak etkilenen genel ruh

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

sağlığı durumları üzerine bir inceleme ve değerlendirilme yapılması amaçlanmaktadır.

Kanserin Tanımı

Kanser, vücuttaki farklı organlarda bulunan hücrelerin bazı etmenler sebebiyle değişime uğraması sonucunda kontrol dışında çoğalmasıyla oluşan, tedavi aşamaları ve yaklaşımları farklılık gösteren ve çoğunlukla her kanser türünde farklı bir klinik görünüme sahip olan hastalık grubu olarak tanımlanmaktadır (Ayar, 2018). Kanser hastalığında görülen hücrelerin kontrolsüz çoğalması sırasında bu hücrelerde, sağlıklı hücrelere oranla yapısal değişiklikler görülebildiği gibi hücrelerin işlevleri yönünden de birtakım farklılıklar görülebilmektedir. Nitekim bazı durumlarda hücre, normal zamanda gerçekleştirdiği işlevlerini yerine getiremezken, bazı durumlarda, normal zamanda da var olmayan işlevlerini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu denli ciddi bir rahatsızlık olan kanser, toplum sağlığı yönünden de en sık engelli bırakan, en çok görülen ve sonu en çok ölümlle sonuçlanan hastalıklar arasında ele alınmaktadır (Uzun, 2016). Bu ifadeler doğrultusunda çok ciddi bir sağlık sorunu olarak belirtilen kanser hastalığı, ilgili alanda gerçekleştirilen bir araştırmaya göre, halk arasında en çok korkulan hastalık olarak nitelendirilmektedir (Roy ve Saikia, 2016).

Modern tıbbın en güncel ve en önemli problemlerinden biri olan kanser hastalığı, güncel verilere göre toplum içinde her beş kişiden mutlaka birinde görülmektedir. Tüm güncel tedavi yöntemlerine rağmen halen kanser hastalığı sonucunda yaşanan ölümler, gelişmiş toplumlarda dahi ikinci sırada görülmektedir. Bu noktadan bakıldığında Dünya Sağlık Örgütü'nün güncel verilerine göre, dünya üzerinde kanser hastalığından kaynaklı yaşamlarını yitirenlerin sayısı 2004 senesinde 7,4 milyon olarak belirtilmiştir. Belirtilen bu rakamın 2030 senesinde, 11,8 milyona yükseleceği tahmin edilmektedir (Başak, 2015).

Kanser Türleri

Türk Kanser Derneği, kanser türlerini genel anlamda beş farklı kategoride incelemektedir. Bu kategoriler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

- Lösemi Kanser Türleri: Kemik iliğine benzer dokularda yani kan üretimi sağlayan dokularda ve hücrelerde başlayan ve ilerleyen kanser türleri olarak tanımlanmaktadır.
- Merkezi Sinir Sistemi Kanser Türleri: Omurilik ve beyin dokularında başlayan ve ilerleyen kanser türleri olarak tanımlanmaktadır.
- Lenfoma ve Miyelom Kanser Türleri: Bağışıklık sistemindeki dokularda ve hücrelerde başlayan ve ilerleyen kanser türleri olarak tanımlanmaktadır.
- Sarkoma Kanser Türleri: Kan damarlarında, kas, yağ, kıkırdak, kemik ve diğer destek ve bağ dokularında başlayan ve ilerleyen kanser türleri olarak tanımlanmaktadır.
- Karsinoma Kanser Türleri: İç organları çevreleyen ve kapsayan dokularda ve hücrelerde veya deri üzerinde başlayan ve ilerleyen kanser türleri olarak tanımlanmaktadır (Ardıç, 2020).

Kanser Tanısı Olan Bireylerde Genel Ruh Sağlığı

Bireyler için yaşamsal tehdit oluşturan, uzun vadeli koruma ve gözlem gerektiren, fizyolojik yapıda ve fiziksel görünümde patolojik değişimlere ve dönüşümlere sebebiyet veren kronik hastalıklar grubu içerisinde diyabet ve HIV/AIDS hastalıkları gibi kanser hastalığı ve türleri de yer almaktadır. Kronik hastalıklar ise bireyin, yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan temel işlevlerini ve sorumluluklarını olumsuz anlamda etkilemekte ve bireyde fiziksel, sosyal, psikolojik ve ekonomik açıdan şiddetli bir baskı oluşturmaktadır. Dolayısıyla hastalığın verdiği etkiyle birçok fiziksel ve işlevsel eksiklikler ve kayıplarla yüzleşmek durumunda kalan bireyler, hastalık sonrası hayatlarını yeni ve farklı bir bakış açısıyla değerlendirmeye başlamaktadırlar (Beki, 2021). Aynı zamanda kanser hastalığı, yaşam ve ölüm üzerindeki kontrolün sınırlılığını gösteren bir hastalık olarak da grlmektedir. Kanser, beraberinde getirdiği dinmeyen ağrı ve acıların, izolasyonların, sürekli kaygılanma hali ve kaos durumunun bir sembolü olmaktadır. Dolayısıyla bakıldığında kanser hastalığı, fiziksel, sosyal, psikolojik ve ekonomik yönden birçok problemi kapsayan bir hastalık olarak tanımlanabilmektedir. Bu noktada kanser tanısı almış hastaların, yaşadıkları ya da yaşamakta oldukları problemlerin birçok farklı nedeninin olduğu da belirtilmelidir (Altınova ve Duyan, 2013).

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

Sonuç itibariyle kanser hastalığı, tanı almış bireylerde oluşturduğu fiziksel, sosyal, psikolojik ve ekonomik kökenli problemler nedeniyle hastaların, yaşam kalitelerini ve yaşam düzeylerini olumsuz anlamda etkilemektedir. Bu durumun sonucunda ise hastaların, hastalıkla baş etme becerileri önemli bir seviyede zayıflamakta ve dolayısıyla hastalığın ve tedavi sürecinin seyri ciddi anlamda etkilenmektedir. Bu noktada hastaların tedavi sürecindeki temel amaç, onların yaşadıkları belirsizlikleri en aza indirmektedir. Bunun için hastalık ve tedavi süreci boyunca oluşan her türlü problemin zme kavuşturulması, hastaların tedavi planına uyumluluğunun arttırılarak tedavi süreci boyunca hazırlanan tıbbi tedavi planları ve programlarına devamlılıklarının etkin bir Şekilde sağlanması gerekmektedir (Turan Kavradım ve Canlı zer, 2014). Bu doğrultuda hastaların yalnızca tanı ve tedavi süreci boyunca gelişen ve değişen semptomlarını değerlendirmenin yanı sıra aynı zamanda hastaların fiziksel, sosyal, psikolojik ve ekonomik anlamda değerlendirilmelerinin gerçekleştirilmesi de onların iyilik halleri üzerinde yadsınamayacak bir etki oluşturacaktır (Lewandowska, Rudzki, Lewandowski, Prchnicki, Rudzki, Laskowska ve Brudniak, 2020).

Fiziksel Problemler

Kanser tanısı almış hastalar, aldıkları tanı ve tedavi sürecine yönelik olarak birçok farklı semptom yaşamaktadırlar. Hastaların yaşadıkları bu semptomların erken zamanda fark edilmesi, semptomların azaltılmasına ve nlenmesine yönelik olarak belirli işlevlerde bulunulması, hastaların yaşam kaliteleri ve düzeylerinin yükselmesi açısından oldukça önemli olmaktadır. Bu noktadan bakıldığında, kanser tanısı almış bireylerde en sık düzeyde grlen ağrı problemleri, genellikle hastalık süreci boyunca grlen bulantı ve kusma, yorgunluk, hastalığın tedavisi sürecinde en önemli fiziksel problem olarak grlen ntropeni ve enfeksiyon, hastaların yaşam kalitelerini olumsuz anlamda etkileyen diğer yan etkilerden olan diyare ve konstipasyon, hastaların %65'inde rastlanan alopesi, tedavi sürecine bağlı olarak grlen oral mukozit, trombositopeni ve kanama en çok grlen ve genel anlamda hastaların yaşam kalitelerini olumsuz anlamda etkileyen fiziksel problemler içerisinde yer almaktadır (Ayar, 2018).

Alanda gerçekleştirilen bir başka araştırmaya göre, kanser tanısı almış hastalarda en sık düzeyde grlen diğer fiziksel kökenli problemler,

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

nefes darlığı sorunu, kronik yorgunluk ve uykusuzluk hali olarak belirtilmekte iken hastalar tarafından en şiddetli olarak hissedilen bir diğer fiziksel problem, iştah kesilmesi hali başka bir ifadeyle iştahsızlık durumu olmaktadır (Seven, Akyüz, Sever, ve Dinęer, 2013). Ayrıca uzun süren tedavi sürecine bağlı olarak hastaların boşaltım sistemlerinde de birtakım sorunlar görülebilmektedir. Bu sorunlar, uzun süre tuvalete çıkamama ve ağrılı defekasyon olarak belirtilmektedir (McIlpatrick, Muldrew, Beck, Carduff, Clarke, Finucan ve Hasson, 2019). Ek olarak bakıldığında kanser tanısı almış bireylerde, hastalık sürecinden doğan fiziksel odaklı problemler kadar hastalığın tedavi yöntemlerinden olan radyoterapi ve kemoterapinin yan etkileri sebebiyle; tat değişiklikleri, kaşeksi (aşırı kilo kaybı), dehidratasyon (sıvı kaybı), dispne (nefes darlığı) ve kemik iliği supresyonu gibi fiziksel problemler ve semptomlar da oldukęa yoğun bir şekilde görülebilmektedir. Sonuç itibariyle belirtilen bu fiziksel problemler ve semptomlar tanı almış bireylerin, yaşam kalitelerini ve düzeylerini olumsuz anlamda etkilemekte ve tedavi süreçlerine olan uyumlarını azaltabilmektedir (Usta Yeşilbalkan, Durmaz Akyol, etinkaya, Altın, ve Ünlü, 2005).

Sosyal Problemler

Gyllensköld, kanser hastalığını, doğrudan ölümlle ilişki içinde olmasından, sinsice ilerlemesinden, sebeplerinin tam anlamıyla açıklanamamasından, zaman içerisinde kontrol etmenin zorlaşmasından, ciddi acılara sebep olmasından, hastayı sosyal açıdan sınırlamasından ve izole etmesinden dolayı diğer hastalıklardan daha riskli ve ciddi bir hastalık olarak tanımlamaktadır (Yılmaz Özpolat ve Biçer Kanat, 2016). Gyllensköld'ün tanımına göre kanser hastalığının, sosyal boyutu ve sosyal yönden hastaların yaşadıkları ya da yaşamakta oldukları problemler de oldukęa önemli olmaktadır. Bu doğrultuda hastaların, hastalık süreci boyunca sosyal yönden yaşadıkları ya da yaşamakta oldukları problemleri belirtmekte fayda görülmektedir. Bu problemler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Hasta, tanı almadan önce zorlanmadan yerine getirdiği rol ve sorumluluklarında, hastalık süreci boyunca birtakım zorluklar yaşayabilmektedir.

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

- Hasta, tanı aldıktan sonra hastalık ve tedavi sürecinin gidişatına bağlı olarak meslek yaşamı ve iş çevresinden uzak kalabilmektedir.
- Eşler, tanı almış eşin, yaşamakta olduğu duygusal güçlükleri ve birtakım rol ve sorumlulukların farklılaşması karşısında kendilerini çaresiz ve yetersiz olarak hissedebilmektedirler.
- Tanı almış hastaların ailelerindeki bazı aile fertlerinin bu süreç boyunca birbirlerine yakınlaştığı, bazı aile fertlerinin ise birbirlerinden uzaklaştığı görülebilmektedir.
- Hastanın beden imajında gerçekleşen değişimler, enerji kaybı, yorgunluk hali ve bağışıklık durumunun baskılanmasından kaynaklı enfeksiyonlara olan yatkınlık düzeyi, hastada sosyal izolasyona neden olabilmekte ve bu izolasyon süreci de depresyon ve anksiyete halini tetikleyebilmektedir.
- Hasta, sosyal yaşamıyla ilgili öncelikleri ve planlarını yeniden oluşturmak durumunda kalabilmektedir. Bu durum ise hastada, psikososyal bir baskıya neden olabilmektedir.
- Hastanın, hastalık süreci boyunca iletişim becerileri zayıflayabilmektedir. Bu sebepten dolayı hasta, ailesi ve yakın çevresi ve tedavi sürecini yürüten ekiple, birtakım sorunlar yaşayabilmektedir.
- Hasta, aldığı tanıdan dolayı toplum içinde etiketlenme sorunu yaşayabilmektedir (Ertuğrul Kırık, 2020).

Genel anlamıyla hastalık süreci boyunca, hastanın sağlıklı olduğu zamanlarda yerine getirdiği birtakım rol ve sorumluluklar sınırlanabilmekte ve sosyal ilişkilerinde daralmalar meydana gelebilmektedir. Tedavi süreci içerisinde ve sonrasında benlik imajı, fonksiyonel kapasitenin yitilmesi, başkalarına bağımlı kalma korkusu, cinsel ilişkilerde bozulma, beslenme düzenine yönelik sınırlılıklar, ilaç kullanma durumu, ev içerisinde gerçekleştirilen zorunlu değişimler ve günlük rutin alışkanlıkları değiştirme zorunluluğu kanser hastalarının yaşadıkları ya da yaşamakta oldukları sosyal problemlerin içerisinde olan faktörlerdir. Ek olarak gerçekleştirilen birçok araştırmaya göre hasta yakınlarının, hastalara yönelik çelişkili davranışlar sergiledikleri belirlenmiştir. Hasta yakınları, doğru olmayan bir inanışla hastadan, hastalık bulaşma endişesiyle hasta ile uzun süreli görüşmeme ya da tam aksine hastaya eskisine göre aşırı yakınlık ve ilgi göstererek hastayı

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

huzursuz ve rahatsız etme şeklinde davranışlar gösterebilmektedirler (Altınova ve Duyan, 2013).

Bu alanda gerçekleştirilen bir başka araştırmaya göre, kanser tanısı almış bireylerin, kanser tanısı aldıkları için etiketlenme problemleri ve hastalığın toplum içindeki görünümünden dolayı toplumsal damgalanma problemleri yaşadıkları ve bu problemler sonucunda da kendilerini izole ettikleri belirlenmiştir. Bu sonuç ise hastaların, dışsal faktörlerden ciddi anlamda etkilendiklerini ve bu durumun da hastalar üzerinde baskı oluşturan sorunlara sebep olduğunu göstermektedir (Karakartal, 2017). Sonuç itibariyle bakıldığında kanser hastalarının genellikle davranışsal işlevsellik ve sosyal yeterlilik gibi faktörlerle birlikte sosyal uyum düzeylerinde de oldukça ciddi problemlerin olduğu grlmektedir (Stam, Grootenhuis ve Last, 2001).

Psikolojik Problemler

Dünya Sağlık rgt'nün tanımına göre sağlık; yalnızca sakatlık ve hastalığın olmaması değil aynı zamanda bedensel, ruhsal ve de sosyal olarak tam bir iyilik durumu olarak tanımlanmaktadır (zbaş ve zkan, 2010). Bu noktada onkoloji hastalarının yaşadıkları ve yaşamakta oldukları psikolojik problemlere geçmeden önce ruh sağlığı ve normallik kavramlarını açıklamakta fayda grlmektedir. Normallik ya da normal birey kavramı, kültürel perspektife göre istatistiksel anlamda çoğunluğa uyum sağlayan ve an eğrisi gibi bir sistemin iki farklı ucunda olmayan birey olarak tanımlanmaktadır. Bireysel perspektife göre ise, depresyon ve kaygılanma durumu gibi psikolojik anlamda zor olan duygu ve hissiyatları daha önce yaşamamış ya da sosyal ve kişisel anlamda birtakım yetersizlikleri deneyimlememiş bireyler, normal olarak belirtilmektedir (Uzun, 2016). Ruh sağlığı kavramına baktığımızda, Dünya Sağlık rgt, ruh sağlığı kavramını; bireyin gün içinde karşılaştığı stres oluşturabilecek durumlarla başa çıkabileceği, kendi yetenek ve becerilerinin bilincinde olduğu, etkin ve üretken bir şekilde çalışabileceği ve içinde bulunduğu topluma her anlamda katkı oluşturabileceği bir iyilik durumu olarak tanımlamaktadır (Sargin, 2012).

Psikolojik kökenli problemler, onkoloji hastalarında en yoğun şekilde grlen problemler arasındadır. Bu alanda gerçekleştirilen bazı araştırmalara göre, hastalığın tanı ve tedavi süreci aşamalarının herhangi

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

birinde, tanı almış hastaların %50'sinde kontrol ve tedavi gerektirebilecek birçok farklı psikolojik problem ve devamında psikiyatrik sorunların oluştuğu belirlenmiştir. Özellikle depresif sendromlar, uyum bozuklukları, anksiyete ve kaygı bozuklukları, kişilik bozuklukları, hastalık sūreci boyunca gerçekleştirilen tıbbi işlemlere yōnelik korkular, suçluluk hali, ۆlüm korkusu, olayları kontrol etme becerisini kaybetme korkusu, hastalığın nūks etme korkusu, geleceğin belirsiz olması durumu, işini, verimliliğini, işlevlerini ve ilişkilerini yitirme ve yalnız kalma korkusu, tanı almış hastaların yaşadıkları ve yaşamakta oldukları psikiyatrik problemlere ۆrnek olarak sıralanabilmektedir (Ayar, 2018). Bu problemlere ek olarak çoęu kanser hastasının psikoseksüel gelişim dūzeylerinde de birtakım problemlerin oluştuğu ve karşı cinsle birliktelik yaşama ya da evlilik birliği kurma gibi olguların oranlarının oldukça dūřük olduğu bilinmektedir (Brinkman, Recklitis, Michel, Grootenhuis ve Klosky, 2018).

Alanda gerçekleştirilen bir başka araştırmaya gōre, hastaların tanı aldıktan sonra ilk olarak bir řok durumu yaşamakta oldukları, sonrasındaki hastalığa ve tedaviye uyum sūrelerinde gōsterdikleri kızgınlık, inkār, endişe, depresyon ve kabullenme halleri gibi durumlar ise genellikle hastaların, hastalığa gōsterdikleri savunma mekanizmaları olarak belirtilmektedir (Beki, 2021). Bu doğrultuda tanı alan bireylerde ۆncelikle řok olma durumu ve gūvensizlik hissi gōr÷lmekte, sonrasında ۆfke, anksiyete ve depresyon belirtileri gōr÷lmektedir. Çoęu durumda bu belirtiler hastanın, hastalık gerçeğiyle yūzleřmeye başlamasıyla azalmaktadır. Genel anlamıyla bakıldığında kanser tanısı alan hastalarda, hastalık sūreci boyunca gōr÷len psikolojik kōkenli problemleri; bilişsel anormallikler, duygudurum bozuklukları, bitkinlik hali, yalnızlık ve terk edilmişlik dūřünceleri olarak sıralamak m÷mkündür. Hastalık sūrecinin sonunda hastalığı atlatan bireylerde, damgalanma ve kendilerini sınırlanmış hissetme şeklinde problemler gōr÷lebilmektedir. Bu durumla birlikte ۆnemsenecek bir sayıdaki hasta pop÷lasyonunda, profesyonel destek gerektirebilecek psikolojik problemler ve bozuklukların geliştiği de belirtilmiştir (Boyle ve Levin, 2008).

Kanser tanısı almıř bireylerle ve içerisinde buldukları sūrelerle ilgili iki buçuk yıl sūresince gōr÷řmeler gerçekleřtiren bir bařka arařtırmaya gōre, hastaların tanı aldıktan belli bir sūre sonra yařadıkları psikolojik problemler beř farklı ařamaya ayrılmaktadır. Bu ařamalar; inkār

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

ve yalnızlaşma, kızgınlık (öfke), pazarlık (uzlaşma), depresyon ve kabul etme (kabullenme) aşamaları olarak sıralanmaktadır (Ross, 2010). Konuyla ilgili alanda gerçekleştirilen diğer bir çalışmaya göre ise, hastaya tanının konulmasının ardından ilk olarak şok olma durumu, tepki hali, direnç gösterme (direnme) ve uyumluluk hali (uyum) olarak dört farklı aşamanın olduğu belirtilmiştir (Yıldırım ve Gürkan, 2010). Genel olarak bakıldığında, tanı aldıktan sonraki ilk aşamada hastalarda çoğunlukla görülen ilk tepki, şok olma durumudur. Bu noktada tanı alan bireyin şok olma durumuyla birlikte kendi bedenine olan güveninin sarsıldığı ve kendi kendine yabancılaştığı görülmektedir. Bu aşamada sıklıkla görülen tepki, inkâr etme durumudur. İnkâr etme durumunda hasta, hastalık gerçeğini kabul etmemekte ve benlik bütünlüğünü koruma uğraşında olmaktadır. Bu durum, birkaç gün sürebildiği gibi birkaç saat içerisinde de geçebilmektedir. İkinci aşamada ise hasta, hastalık gerçeğini kabullenme sürecine girmektedir. Bu aşamadaki en temel tepki, kaygılanma durumudur. Tedavi sürecinin aktifliğini yitirmesinin ardından üçüncü aşamaya geçilmektedir. Bu aşamada hasta, içinde bulunduğu yeni düzene uyum sağlamaya ve geri kalan hayatına başka bir perspektifle bakmaya çalışmaktadır. Son olan dördüncü aşamada ise hasta, hastalık ve tedavi sürecine tam anlamıyla uyum sağlamakta ve yeni yaşamına kendini yöneltmeye başlamaktadır (Ülger vd., 2014).

Tanı almış bireylerin, yaşadıkları ve yaşamakta oldukları duyguların ve tepkimelerin benzer olmasına karşın bu duygu ve tepkimelere eşlik eden bazı semptomlarda, tanı almadan önceki dönem başta olmak üzere, tanı alınan dönemde, hastalığın nüks etme ve terminal döneminde ve son olarak ölüm döneminde birtakım farklılıklar görülebilmektedir. Bu doğrultuda belirtilen dönemler, aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- **Tanı Alınmadan Önceki Dönem:** Bu dönem, tıbbi terimler ve prosedürlerle dolu olmasından dolayı belirsizliğin yoğun olduğu bir dönem olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca bu dönemde belirsizliğin yoğun olmasından kaynaklı endişe ve anksiyete hali de görülebilmektedir.

- **Tanı Alınan Dönem:** Hastalar, bu dönemde hastalıklarına ilişkin net tanıyı almakta ve tanıyla birlikte inkâr etme, kızgınlık, uzlaşma, depresyon ve kabullenmeme durumu gibi problemler yaşayabilmektedirler.

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

- **Nüks Etme ve Terminal Dönemi:** Bu dönemde hastalar, çoğunlukla tanı aldıkları dönemde yaşadıkları duygulara benzer duygular yaşamaktadırlar. Bu duygulara ek olarak beklenmedik bir şekilde gelen nüks haberi, hastaların ümitsizlik, güçsüzlük ve hayal kırıklığı gibi duygular yaşamalarına neden olabilmektedir.

- **Ölüm Dönemi:** Ölüm, hastanın ailesi ve yakınları için kolayca üstesinden gelinemeyecek, manevi olarak büyük bir yıkım oluşturmaktadır. Hastanın, hastalığı yenememesi ihtimaline karşı aile fertlerinde, yeni koşullara alışmaya çalışma ve yalnız kalma düşüncesinin hâkim olması durumu ise, bu dönemde görülmektedir (Işıkhan, 2007).

Sonuç itibariyle bakıldığında kanser tanısı almış bireylerde görülen psikiyatrik ve psikolojik kökenli problemler ve rahatsızlıklar, hastaların yaşam kalitelerini, oldukça önemli görülebilecek bir seviyede etkilemektedir. Belirtilen bu ifadeler göz önüne alındığında hastalarda görülen psikolojik kökenli problemler, onların tedaviye olan uyumlarını olumsuz anlamda etkileyebilmekte ve hastanede kalış sürelerini uzatabilmektedir. Bu durum ise, hastalığın ve tedavi sürecinin seyrini ciddi derecede etkilemektedir (Ertuğrul Kırık, 2020). Bu noktada hastaların, yaşadıkları ya da yaşamakta oldukları psikolojik kökenli problemler, alandaki ilgili uzmanlar tarafından belirlenmeli, bu problemlere yönelik değerlendirmeler gerçekleştirilmeli sonrasında ise, hastaların psikososyal ihtiyaçları ve kişilik özelliklerine yönelik, tedavi süreci boyunca ve tedavi sonrasında da uyum ve katılım sağlayabilecekleri psikososyal odaklı müdahaleler uygulanmalıdır. Psikososyal müdahaleler sonucunda ise hastaların, yaşam kalitelerinin arttırılması, topluma ve sosyal hayata yeniden katılım sağlamaları amaçlanmalıdır (Fırat ve Erk, 2021). Belirtilen psikososyal müdahaleler ise hastaların tanı ve tedavi süreci boyunca zihinsel sağlık durumlarını, psikolojik iyilik hallerini gözlemlene, inceleme ve değerlendirmede oldukça önemli olmaktadır (Zhao, Chaoyang, Jun, ve Balluz, 2013).

Ekonomik Problemler

Giderek hasta sayısında artış gözlemlenen kanser hastalığı, tanı alan bireyler ve ailelerine, fiziksel, sosyal ve psikolojik anlamda problemler oluşturabildiği gibi, ekonomik anlamda da problemler oluşturabilmektedir. Bu doğrultuda tanı alan bireyler ve ailelerinin, diğer

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

yönlerden olduğu kadar sosyoekonomik açıdan da desteklenmeleri, hastalığın tedavi süreci boyunca hastalıkla baş edebilme mekanizmalarının güçlenmesi adına son derece önemli görölmektedir (Zengin ve Öztuna, 2018). Nitekim hastalığın küresel yükü son zamanlarda belirgin bir değişim ve farklılaşma göstermiş olup finansal etkisi, en kapsamlı sağlık sigorta hizmetlerine sahip olan hastaların bile zorlanacağı bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Sharma, Das, Mukhopadhyay, Rath ve Mohanti, 2009).

Kanser hastalığının tanı ve tedavi aşamalarında önemli derecede gelişme ve aşamaların olmasına rağmen hastalığın tedavisinin pahalı ve uzun olması, vücut içinde yayılabilir nitelikte olması, bazı durumlarda organ yitimine yol açabilme ve bazı hastalarda ise, ölümlü sonuçlanabilme ihtimalinin olması hem hasta hem de hastanın aile ve yakın çevresi için ağır ekonomik ve beraberinde psikososyal problemleri getirmektedir. Bu noktadan bakıldığında, kanser hastalığının tanı ve tedavi sürecinde tıbbi tedavi uygulamalarının yanı sıra sosyal ve psikolojik yardım gibi ekonomik yardım ve destek de oldukça önemli olmaktadır. Nitekim alanda gerçekleştirilmiş bir araştırmaya göre, tanı alan hasta, hastanın ailesi ve yakın çevresinin %56,9'unun ekonomik anlamda problem ve birtakım güçlükler yaşadığı belirlenmiştir (Bozkurt, Uğurlu, Tanyıldız, Yeşil, Kiraz, Toprak ve Ertem, 2019). Başka bir araştırmaya göre ise, kanser tanısı almış bireyler ve ailelerinde ciddi derecede maddi kayıplar görüldüğü ve bu durumun da olumsuz anlamda psikolojik sonuçlar meydana getirdiğı belirtilmiştir. Belirtilen bu ifadeler sonucunda, hastaların içerisinde buldukları hastalık süreci boyunca yaşadıkları ekonomik kayıplar nedeniyle yoğun bir stres hali ve kanser harici farklı bir hastalık tanısı alan diğer hastalara oranla üç kat daha yüksek depresyon durumu yaşadıkları bildirilmiştir. Bu noktadan bakıldığında, ekonomik ve psikolojik problemlerin esasında birbirleriyle ilişkili oldukları görölmektedir (Chino, Peppercorn, Taylor, Lu, Samsa, Abernethy ve Zafar, 2014). Ek olarak bazı kanser hastalarının, tanı ve tedavi süreci boyunca iş hayatından uzak kalma gerekliliğinden dolayı mesleki anlamda performans eksilmesi durumu yaşamaları, onların sosyal konumlarında bir kayba yol açtığı gibi maddi anlamda da bir kayıp yaşamalarına neden olmaktadır (Ülger vd., 2014).

Sonuç itibariyle kanser hastalığının tanı ve tedavi süreci boyunca kullanılan tıbbi müdahale yöntemleri, hastaların bu süreci fiziksel olarak

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

daha iyi atlatabilmeleri için aktif bir şekilde geliştirilmekte iken aynı zamanda geliştirilen bu yeni müdahale yöntemlerinin hastalar için önemli düzeyde ekonomik maliyete neden olduğu da bilinmektedir. Dolayısıyla kanser hastalarının ekonomik yönden desteklenmeleri her anlamda oldukça önem arz etmektedir (Shih ve Halpern, 2008).

Kanser Tanısı Olan Bireylerin Ailelerinin Genel Ruh Sağlığı

Kanser hastalığı, ülkemiz ve dünya genelinde morbidite ve mortalite oranının oldukça yüksek olması ve bireylerin yaşam kalitelerini ciddi bir derecede etkilemesi yönünden son derece önemli ve ciddi bir sağlık sorunu olarak tanımlanmaktadır (Toptaş Kılıç ve Öz, 2019). Ciddi ve önemli bir sağlık sorunu olan kanser hastalığına yakalananların sayısı, gün geçtikçe artmaktadır. Artan hasta sayısı ve hastalığın tanı ve tedavi aşamalarındaki gelişmelere bağlı olarak tanı alan hastaların hayatta kalma sürelerinin uzaması aynı zamanda hastaların, aile fertlerinin bakım ve tedavi sürecine daha etkin bir şekilde katılmalarına ve hasta bireylerin bakım ve tedavi sorumluluğunu daha çok üstlenmelerine sebep olmaktadır (Aksu, 2014).

Bu doğrultuda bakıldığında kanser tanısı alan hastaların, tedavi ve bakım süreçlerinin en ciddi ve bütünüleyici parçası, bakım verenler olmaktadır. Kanser tanısı almış olan hastalara, bakım verenlerin birden fazla görev ve işlevleri bulunmaktadır. Bu görev ve işlevleri; hastanın semptomlarını gözlemler ve takip etme, tıbbi tedavi sürecini gerçekleştirme, konfor sağlama, oluşabilecek her türlü problemi çözüme kavuşturma, destek verme, bakım ve tedavi sürecinin koordinasyonunu sağlama, güvenlik ve faaliyetlerin aksamaması için gerekli düzenlemeleri gerçekleştirme, bakım ve tedavi süreci boyunca gerekebilecek araç-gereçlerin teminini sağlama şeklinde sıralamak mümkün gözükmektedir (Yıldız, Dedeli ve Çınar Pakyüz, 2016). Bu noktada ilgili alanda gerçekleştirilen araştırmalara bakıldığında tanı alan hastaların bakım ve tedavi süreçlerinin, çoğunlukla aile fertleri tarafından gerçekleştirilmekte olduğu görülmektedir. Hastaların bakım ve tedavi süreçlerindeki bakım yükleri, aile üyeleri tarafından çok boyutlu bir deneyim olarak algılanmasının yanı sıra pek çok zorluğu da içermektedir (Orak ve Sezgin, 2015).

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

Nitekim bakım veren aile üyeleri, günlük rutin yaşantılardaki güçlükler başta olmak üzere bakım verme süreci boyunca fiziksel, sosyal, psikolojik ve ekonomik açıdan birçok problem ve sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sebeple bakım sağlayan aile fertlerinin aile, iş ve sosyal yaşamları olumsuz anlamda etkilenmektedir (Kurt, Ünsar ve Erol, 2020). Genel itibariyle tanı alan hastalara bakım sağlayan aile fertlerinin, günlük rutinlerinin değişmek durumunda olduğu, sosyal rollerinde çatışmalar yaşandığı, ev ve aile içinde gerginlikler yaşandığı, günlük yaşantılarında sınırlılıkların oluştuğu, fiziksel sağlık durumlarında sorunların meydana geldiği ve maddi anlamda belli kayıplar yaşadıkları belirlenmiştir. Sonuç olarak kanser hastalarına bakım veren aile üyelerinin, üzerlerine düşen psikolojik ve fiziksel yüke ek olarak sosyal ve ekonomik olarak yaşadıkları problemler de göz önüne alındığında bakım verenlerin yaşam kalitelerinin de bu süreç boyunca oldukça ciddi bir derecede etkilendiği görülmektedir (Karabuğa Yakar ve Pınar, 2013).

Fiziksel Problemler

Zaman içerisinde artış gösteren kanser insidansı ile birlikte hastalık ve tedavi sürecinin beraberinde getirdiği psikososyal sorunlar, tanı alan hastalar kadar hastaların bakım vericisi olan aile üyelerini de olumsuz anlamda etkilemektedir. Hastanın içerisinde bulunduğu durumdan dolayı yaşadığı ya da yaşamakta olduğu problemler, hastanın ailesi içerisinde de önemli ölçüde yankılanmaktadır (Caruso, Nanni, Riba, Sabato ve Grassi, 2017).

Genel olarak bakıldığında aile fertlerinin bakım yükleri arttıkça yaşam kaliteleri de olumsuz anlamda etkilenmektedir. Bu noktada alanda gerçekleştirilen bir araştırmaya göre yaşam kalitesinin olumsuz yönde etkilenmesi fiziksel sağlığı da ciddi bir şekilde etkilemektedir. Dolayısıyla kanser tanısı almış olan hastalara bakım verenlerin, yaşam kalitelerinin olumsuz anlamda etkilenmesi, onların fiziksel sağlıklarının da ciddi derecede etkilenmekte olduğunu göstermektedir. Aile fertlerinin fiziksel sağlık problemleri değerlendirildiğinde, birçoğunda uykusuzluk ya da uykuya dalmada sorun, aşırı yorgunluk hali, iştah durumunda azalma ya da artma, dikkat eksikliği, bağırsak sorunları, sık sık üşüme ya da terleme ve kişisel bakımı erteleme ya da ihmal etme gibi farklı fiziksel problemler görülmektedir. Alanda gerçekleştirilen bir başka araştırmaya göre ise, tanı alan eşin hastalığının son zamanlarında semptomlarının ağırlaşmasından

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

kaynaklı bakım veren eşin, uyku düzeninde ciddi sorunların baş gösterdiği belirlenmiştir. Kanser tanısı alan çocuklara bakım sağlayan aile fertlerine yönelik gerçekleştirilen araştırmalarda, bakım vericilerin kilo kaybı, sırt ve baş ağrısı, uyku problemleri gibi fiziksel problemler yaşadıkları belirlenmiştir (Yıldız vd., 2016).

Sosyal Problemler

Kanser tanısı almış olan hastalara bakım sağlama, bakım sağlayan aile üyelerinin refah seviyelerini ve yaşam kalitelerini olumsuz anlamda etkilemektedir. Bu noktada bakım veren aile üyeleri, bakım verme sürecinden dolayı üzerlerine düşen ağır sorumlulukların beraberinde getirmiş olduğu tükenmişlik hissi ile kanser hastalığı ve hastalığın tıbbi tedavi aşamasının yoğun doğası sebebiyle çok ciddi güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadırlar (Lapid, Atherton, Kung, Sloan, Shahi, Clark ve Rummans, 2016). Kanser tanısı alan bireyin, aile fertlerinden biri olması diğer tüm aile fertlerinin yaşam seyrini de değiştirmektedir. Tanı alan aile üyesiyle alakalı yaşanan çaresizlik ve endişeler, psikolojik, duygusal problemler oluşturabildiği gibi, bakım sağlayan aile üyelerine de alışılanın dışında farklı ek sorumluluklar ve roller yükleyebilmektedir. Dolayısıyla bakım sağlayan aile üyelerinin, sosyal yaşamları da bu süreç boyunca ciddi bir şekilde etkilenmektedir (Ceylan Gür, 2018). Öte yandan tanı alan hastaya bakım sağlayan aile üyeleri, hem tanı alan aile üyesinin hayati bir hastalıkla baş etme durumundan dolayı yaşadığı ya da yaşamakta olduğu değişimler sebebiyle hem de bu değişimlerin aile içerisindeki rol ve işlevleri değiştirmesiyle sosyal yönden birtakım zorluklar yaşamaktadırlar. Bu noktada hastaya bakım sağlayan aile üyelerinin sosyal anlamda gereksinimlerinin karşılanması ve sosyal yardım ya da sosyal destek almaları, hastalık ve tedavi süreci boyunca bakım vericilerin sosyal anlamda olumsuzluk yaşama ihtimallerini önleme konusunda önem taşımaktadır (Dedeli ve Karadeniz, 2009).

Genel olarak bakıldığında, hasta bireylere bakım sağlamının, kişilerarası ve sosyal problemlere yol açtığı görölmektedir. Bakım sağlayan aile üyeleri, çoğunlukla yaşamlarını ve günlük rutinlerini, tanı alan aile üyesinin gereksinimleri doğrultusunda planladıkları için arkadaş ve sosyal çevreleri ile olan ilişkileri kısıtlanmakta, sosyalleşmenin sağlandığı aktivitelerden uzaklaşmakta, sosyal etkinlik ve faaliyetlerden mahrum kalmaktadırlar. Dolayısıyla bakım veren aile üyelerinde, yalnız

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

bırakılmıř hissiyat ve dūřuncesi gōrūlebilmektedir. Ek olarak bakım veren aile ūyelerinin bu sebeplerden dolayı sosyal izolasyon yařama ihtimallerinin arttıđı da belirlenmiřtir (Aksu, 2014). Sonuē itibariyle bakım veren aile ūyelerinin yařadıkları sosyal sorunlar, iēe kapanma, kimseyle konuřmak istememe/iletiřim kurmaktan kaēınma, sosyal iliřkilerde bozulma ya da azalma, aile hayatı ve sosyal hayatta birtakım gūēlūkler yařama olarak belirtilebilmektedir (Pelit Aksu ve Őentūrk Erenel, 2021).

Psikolojik Problemler

Kanser tanısı almıř aile ūyesine bakım verme durumu, uzun vadede bakım sađlayan diđer aile ūyelerinin psikolojik durumlarını ve ruh sađlıklarını olumsuz anlamda etkilemektedir. Nitekim bakıldıđında bakım sađlama sūresinin uzaması halinde bakım sađlayan aile ūyelerinin, stres ve kaygı dūzeylerinde ciddi derecede artıřların olduđu gōrūlmektedir. Bu noktada alanda gerēekleřtirilen arařtırmalara gōre, tanı almıř aile ūyesine bakım sađlayan aile ūyelerinin, psikolojik durumları ve ruh sađlıklarının, uzun vadede diđer fiziksel sađlık durumlarına oranla ciddi bir Őekilde etkilendiđi belirlenmiřtir (Geng, Chuang, Yang, Yang, Liu, Liu, Tian, 2018).

Bakım sađlayan aile ūyelerinin, aynı zamanda bakım sađladıkları bireyin aile iēinden ve deđer verdikleri biri olması sebebiyle onun hastalık ve tedavi sūreci boyunca yařadığı ya da yařamakta olduđu tūrlū problemlerden dolayı duygusal anlamda da zorlandıkları belirlenmiřtir. Bakım sađlayanların psikolojik iyilik hallerindeki bu olumsuz anlamdaki deđiřimler, tanı alan aile ūyesinin de psikolojik iyilik halini olumsuz anlamda etkilemektedir (Hendrix, Bailey Jr, Steinhauer, Olsen, Stechuchak, Lowman, Tulskey, 2016).

Bununla birlikte, bakım sađlayan aile ūyeleri çođunlukla kendi kiřisel ihtiyaēlarını bakım verme sūrecinden dolayı erteleyebilmekte ve bu ertelemelerden dolayı birtakım psikolojik problemler yařamaktadırlar. Bu durum sonucunda ise bakım sađlayan aile ūyeleri, “gōrūnmez hastalar” olarak tanımlanmaktadırlar. Nitekim bakım sađlayan aile ūyelerine yōnelik gerēekleřtirilen deneysel arařtırmalara gōre bakım veren aile ūyelerinin depresyon ve kaygı dūzeylerinin hastalarınkinden daha yođun olduđu belirlenmiřtir. Depresyon ve kaygı dūzeylerinin yūksek olması, bakım sađlayan aile ūyelerinin yařam Őekillerini etkileyerek onların uyum

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

problemleri yaşamalarına ve uyum problemleriyle birlikte psikolojik bozukluklar yaşamalarına da neden olmaktadır. Genel olarak bakıldığında, bakım veren aile üyelerinde korku hali, öfke, suçluluk duygusu, çaresizlik hissi, depresyon ve anksiyete gibi psikolojik problemler görölmektedir. Belirtilen bu psikolojik problemlerin görölme düzeyi, hastanın durumundaki değişimlerle artıp azalabildiği gibi bakım verenlerin yaşadıkları ya da yaşamakta oldukları durumlarla da değişebilmektedir. Ek olarak bakıldığında, bakım sağlayan aile üyelerinde görölen depresyon ve anksiyete gibi psikolojik anlamda problem oluşturabilecek durumların, hastanın tedavi aşamasında, tedavi sonrasında ve terminal aşamasında göröldüğü belirlenmiştir (Toptaş Kılıç ve Öz, 2019).

Sonuçta, bakım veren aile üyelerinin çoğunluğunda yaygın olarak görölen psikolojik problemler; stres, depresyon ve anksiyete durumu olarak belirtilmektedir. Belirtilen bu psikolojik problemler, bakım veren aile üyelerinin baş etme becerilerini zorlamakta ve aile içi ilişkilerini olumsuz anlamda etkilenmektedir (Aksu, 2014).

Ekonomik Problemler

Kanser hastalığı, kronik olarak tanımlanan önemli bir sağlık problemidir. Kanser hem tanı alan hastaları hem de hastanın ailesi ve yakın çevresini çok boyutlu bir şekilde etkilemektedir. Hastaya bakım veren aile üyeleri, yalnızca hastalık ve tedavi sürecinden değil aynı zamanda hastane politikalarından, sağlık hizmetlerine ulaşımdan ve tüm bu faktörleri içerisine alan ekonomik zorluklardan etkilenebilmekte ve birtakım yardımlara ihtiyaç duyabilmektedirler (Toptaş Kılıç ve Öz, 2019).

Ekonomik durum, genel nüfus içerisinde bile yaşam standardını etkileyen en önemli faktörlerden biri olmaktadır. Alanda gerçekteştirilen çalışmalar, kanser hastalığının tanı, tıbbi tedavi ve bakım verme sürecinin, tanı alan hasta kadar hastanın ailesi ve yakın çevresi için de önemli ekonomik bir yük oluşturduğunu göstermektedir. Belirtilen bu ekonomik yük, hem hasta ya da bakım sağlayan aile üyelerinin kendi sermayelerinden karşıladığı tanı ve tedavi sürecindeki masraflar şeklinde tanımlanan doğrudan giderler olabilmekte hem de gene tanı ve tedavi sürecinde ev-hastane arası ulaşımının sağlanması ve doktor randevuları şeklinde tanımlanan dolaylı giderler olabilmektedir. Bununla birlikte tanı alan hasta ya da hastaya bakım veren aile üyelerinde, hastalık sürecinin

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

getirdiği zorluklar sebebiyle iş kayıpları görülebilmektedir. Bu iş kayıpları, tanı alan hastanın hastalık ve tedavi süreci nedeniyle çalışma güçlüğü yaşaması, malulen emekli olma, tamamen işten ayrılma ya da bazı zamanlarda hastalığın getirdiği belli sebeplerden dolayı içe gidemeden kaynaklı, düşük ücret alma durumu olarak sıralanmaktadır (Karabuğa Yakar ve Pınar, 2013). Genel olarak bakıldığında tüm kanser türlerinin getirdiği ekonomik problemler hem tanı alan hasta hem de hastaya bakım sağlayan aile üyeleri için en genel tanımıyla geçim kaynakları ve olası sermayelerinin yitirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Kavanaugh, Kramer, Walsh ve Dietz, 2015).

İlgili alanda gerçekleştirilen bir başka çalışmaya göre kanser hastalığına yakalananlara bakım sağlayan aile üyeleri, kanser hastalığının tedavi sürecinin karmaşıklığı, bu sürecin masraflı olması ve dolayısıyla verilen bakımın yoğun olması sebebiyle diğer hastalıkların tanısını almış olan bireylere bakım sağlayan aile üyelerine oranla daha fazla ekonomik yükü karşı karşıya kalmaktadırlar. Belirtilen bu ekonomik yük, tanı alan hastanın hayatını kaybetmesinden sonra da devam edebilmektedir (Bradley, 2019). Farklı kanser türlerinde görülen ekonomik problemlere bakıldığında ise bakım sağlayan aile üyelerine mali yük olarak en ağır gelen kanser türlerinin; akciğer, yumurtalık, meme ve lenf kanserlerinin olduğu belirlenmiştir (Girgis, Lambert, Johnson, Waller ve Currow, 2013). Sonuçta, tanı almış olan hastaya bakım veren aile üyelerinin yaşam kaliteleri ve refah düzeylerini iyileştirmek adına kanser hastalığının, bakım veren aile üyelerine yüklediği ekonomik ve mali yükün azaltılması oldukça önemli görülmektedir (Yun, Rhee, Kang, Lee, Bang, Lee, Hong, 2005).

Sonuç

Kanser hastalığı, Türkiye ve dünya genelinde tanı, tedavi ve terminal aşamaları başta olmak üzere diğer tüm aşamaları da son derece karmaşık olan ve içerisinde belli birtakım zorlukları barındıran çok boyutlu ve uzun soluklu ciddi bir sağlık sorunu olarak görülmektedir. Kanser hastalığının bu denli ciddi bir sağlık sorunu olarak görülmesinin temel nedeni hastalığın, kronik ve ölümcül bir hastalık olarak tanımlanmasıdır.

İlgili hastalık türlerinden herhangi birisinin tanısını alan bireylerin, hastalığın beraberinde getirdiği bu sıkıntılı süreçten dolayı pek çok problemle karşı karşıya kaldıkları belirlenmiştir. Bu problemler, genel

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

olarak hastalığın tanı ve tedavi sürecinden kaynaklanan yoğun ağrı, iştahsızlık ve yorgunluk olarak görülen fiziksel odaklı problemler, hastalık sebebiyle kimseyle görüşmek istememe ve etiketlenme korkusundan dolayı sosyal izolasyona çekilme olarak görülen sosyal odaklı problemler, hastalığın ağır psikolojik aşamalarından dolayı kaygı bozuklukları ve anksiyete durumu olarak görülen psikolojik odaklı problemler ve hastalığın tanı aşamasından son aşamasına kadar olan süreçte oluşan maddi kayıplar nedeniyle görülen ekonomik odaklı problemler olarak sıralamak mümkündür. Hastalık tanısı olan bireylerin, hastalık sürecinin beraberinde getirdiği bu problemlerden dolayı, genel ruh sağlığı durumlarının da son derece olumsuz anlamda etkilendiği gözlemlenmiştir.

Tanı alan bireylerin aile üyelerinin ise, tanı alan aile üyesine bakım sağlama işlev ve sorumluluğundan dolayı bu süreç boyunca hasta ile benzer aşamalardan geçtikleri ve benzer sorunlarla mücadele ettikleri saptanmıştır. Belirtilen bu sorunlardan kaynaklı tanı alan bireye bakım sağlayan aile üyelerinin de genel ruh sağlık durumlarının olumsuz yönde değişim gösterdiği belirlenmiştir.

Bu bağlamda gerçekteştirilen çalışmanın temel amacı, kanser türlerinden herhangi birisinin tanısını alan bireylerin ve tanı alan bireylere bakım sağlayan aile üyelerinin, içerisinde buldukları hastalık sürecinden dolayı yaşadıkları ya da yaşamakta oldukları fiziksel, sosyal, psikolojik ve ekonomik odaklı sorun ve problemlerin belirlenmesini ve incelenmesini sağlamak ve belirtilen bu sorun ve problemlerin hastaların ve ailelerinin genel ruh sağlık durumları üzerinde oluşturduğu olumsuz anlamdaki değişimlerin detaylı bir şekilde incelenmesi ve değerlendirilmesini sağlamak olarak belirtilmelidir. Gerçekteştirilen çalışma, konusu gereği ilgili literatürde benzer araştırmaların çeşitliliği açısında da önemli bir yer tutacaktır.

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

Kaynakça

- Aksu, A. (2014). Kanser Tanısı Konmuş Çocuk Yakınlarının Bakım Yüklerinin Belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.*
- Alagöz, H. (2019). *Kadın Genital Kanserde Belirtiler*. Ocak 04, 2022 tarihinde <https://www.ordusevgi.com/haberler/kadin-genital-kanserde-belirtiler> adresinden alındı
- Altınova, H. H., & Duyan, V. (2013). Onkolojik Sosyal Hizmet. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care (TJFMPC)*, 7(3), 40-45.
- Anderson, C., Park, E. M., Rosenstein, D. L., & Nichols, H. B. (2018). Suicide Rates Among Patients with Cancers of the Digestive System. *HHS Public Access*, 27(9), 2274-2280.
- Ardıç, S. (2020). Palyatif Dönemdeki Onkoloji Hastalarının Yakınlarının Öz-Anlayış Düzeylerinin Psikolojik Dayanıklılık ve Yaşam Kalitesi Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.*
- Ayar, T. (2018). Onkoloji Hastalarının Algıladıkları Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeyinin Yaşam Kalitesi ve Semptom Kontrolü Üzerine Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.*
- Başak, Ş. C. (2015). Üniversite Öğrencilerinde Meme Kanseri Bilgi Seviyesi: Geniş Kapsamlı Meme Kanseri Bilgi Testi'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*
- Beki, F. (2021). Onkoloji Hastaları Örneğinde Manevi Sosyal Hizmetler. *Doktora Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.*
- Boyle, P., & Levin, B. (2008). *World Cancer Report 2008*. Lyon: International Agency for Research on Cancer (IARC).
- Bozkurt, C., Uğurlu, Z., Tanyıldız, H. G., Yeşil, Ş., Kiraz, H., Toprak, Ş., . . . Ertem, U. (2019). Çocukluk Çağı Kanser Hastaları ile Ailelerinin Tedavi ve İzlem Sürecinde Yaşadığı Ekonomik ve Psikososyal Sorunlar. *Türk Pediatri Arşivi*, 54(1), 35-39.
- Bradley, C. J. (2019). Economic Burden Associated with Cancer

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

Caregiving. *Seminars in Oncology Nursing*, 35(4), 333-336.

Brinkman, T. M., Recklitis, C. J., Michel, G., Grootenhuys, M. A., & Klosky, J. L. (2018). Psychological Symptoms, Social Outcomes, Socioeconomic Attainment, and Health Behaviors Among Survivors of Childhood Cancer: Current State of the Literature. *J Clin Oncol*, 36(21), 2190-2197.

Carroll, R., Lawson, A. B., Kirby, R. S., Faes, C., Aregay, M., & Watjou, K. (2017). Space-time Variation of Respiratory Cancers in South Carolina: A Flexible Multivariate Mixture Modeling Approach to Risk Estimation. *HHS Public Access*, 27(1), 42-51.

Caruso, R., Nanni, M. G., Riba, M. B., Sabato, S., & Grassi, L. (2017). The Burden of Psychosocial Morbidity Related to Cancer: Patient and Family Issues. *International Review of Psychiatry*, 29(5), 389-402.

Ceylan Gür, S. (2018). Kanserli Hastalara Bakım Veren Bireylerin Bakım Yüğü, Yaşam Kalitesi ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Şanlıurfa*.

Chino, F., Peppercorn, J., Taylor, D. H., Lu, Y., Samsa, G. P., Abernethy, A. P., & Zafar, Y. S. (2014). Self-Reported Financial Burden and Satisfaction With Care Among Patients With Cancer. *Oncologist*, 19(4), 414-420.

Choubey, J., Choudhari, J. K., Patel, K., & Verma, M. K. (2017). Respiratory Cancer Database: An Open Access Database of Respiratory Cancer Gene and miRNA. *Journal of Cancer Research and Therapeutics*, 13(3), 487-490.

Çakın, M. (2020). Ailesinde Kanser Tanısı Almış Üniversite Öğrencileriyle Ailesinde Kanser Tanısı Almamış Üniversite Öğrencilerinin Depresyon ve Sürekli Kaygı Durumlarının Karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul*.

Dedeli, Ö., & Karadeniz, G. (2009). Kanser Ağrısının Kontrolü ile Psikososyal-Spiritüel Modelin Birleştirilmesi. *Ağrı Dergisi*, 21(2), 45-53.

Duquenne, J., Paulus, A., Sibille, A., Corhay, J., Louis, R., & Duysinx, B. (2021). Pre-cancerous Lung Lesions and Lung Cancer Screening.

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

Rev Med Liege, 76(5-6), 440-445.

Eker, A., & Aslan, E. (2017). Jinekolojik Kanser Hastalarında Psiko-sosyal Yaklaşım. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 14(4), 298-303.

Ertuğrul Kırık, E. (2020). Onkoloji Servisinde Yatan Hastaların Psikososyal Gereksinimlerini Belirleme. *Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak*.

Evcili, F., & Bekar, M. (2013). Jinekolojik Kanser Tanısı Almanın Psikososyal Boyutu ve Hemşirelik Yaklaşımları. *Türk Jinekolojik Onkoloji Dergisi*, 16(1), 21-28.

Ferlay, J., Shin, H.-R., Bray, F., Forman, D., Mathers, C., & Parkin, D. M. (2010). Estimates of Worldwide Burden of Cancer in 2008: Globocan 2008. *International Journal of Cancer*, 127(12), 2893-2917.

Fırat, S., & Erk, M. A. (2021). Kanser Tanısı Almış Ergenlerin Yaşadıkları Ruhsal Sorunlar ve Psikososyal Sorunlar. A. Kapukaya içinde, *Kanserli Hastalarda Psikososyal ve Fiziksel Rehabilitasyon* (s. 8-11). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Geng, H.-m., Chuang, D.-m., Yang, F., Yang, Y., Liu, W.-M., Liu, L.-H., & Tian, H.-M. (2018). Prevalence and Determinants of Depression in Caregivers of Cancer Patients: A Systematic Review and Meta-analysis. *Medicine (Baltimore)*, 97(39), 1-8.

Girgis, A., Lambert, S., Johnson, C., Waller, A., & Currow, D. (2013). Physical, Psychosocial, Relationship, and Economic Burden of Caring for People With Cancer: A Review. *Journal of Oncology Practice*, 9(4), 197-202.

Hendrix, C. C., Bailey Jr, D. E., Steinhauser, K. E., Olsen, M. K., Stechuchak, K. M., Lowman, S. G., Tulskey, J. A. (2016). Effects of Enhanced Caregiver Training Program on Cancer Caregiver's Self-Efficacy, Preparedness, and Psychological Well-Being. *Support Care Cancer*, 24(1), 327-336.

Hocaoğlu, Ç., Suroğlu, M., Özyazıcı, E., Eminağaoğlu, S., & Gökdemir, Ö. (2003). Bir Eğitim Hastanesinde Yatarak Tedavi Gören Akciğer Kanseri ve Lösemi Tanısı Almış Olan Bir Grup Hastanın Ruhsal

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

Durumları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Anadolu Tıp Dergisi*, 5(1), 31-34.

Husson, O., Zebrack, B., Block, R., Embry, L., Aguilar, C., Hayes-Lattin, B., & Cole, S. (2017). Health-Related Quality of Life in Adolescent and Young Adult Patients With Cancer: A Longitudinal Study. *Journal of Clinical Oncology*, 35(6), 652-659.

Ihlamur, W., Vodermaier, A., MacKenzie, R., & Greig, D. (2012). Anxiety and Depression After Cancer Diagnosis: Prevalence Rates by Cancer Type, Gender and Age. *Journal of Affective Disorders*, 141(2-3), 343-351.

Işıkhan, V. (2007). Kanser ve Sosyal Destek. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(1), 15-29.

Karabuğa Yakar, H., & Pınar, R. (2013). Kanserli Hastalara Bakım Veren Aile Üyelerinin Yaşam Kalitesi ve Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 15(2), 1-16.

Karakartal, D. (2017). Kanser Tanısı Almış Hastaların Ruh Sağlıkları ile Kişisel Yardım ve Destekleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 583-599.

Kavanaugh, M., Kramer, B. J., Walsh, M. C., & Dietz, A. T. (2015). Factors Contributing to Economic Burden in Lung Cancer Spousal Caregivers. *Palliative & Supportive Care*, 13(3), 691-700.

Kolak, A., Kamińska, M., Sygit, K., Budny, A., Surdyka, D., Kukielka-Budny, B., & Burdan, F. (2017). Primary and Secondary Prevention of Breast Cancer. *Annals of Agricultural and Environmental Medicine*, 24(4), 549-553.

Kooshkaki, O., Derakhşani, A., Safarpour, H., Necefi, S., Vahedi, P., Esmer, O., . . . Baradaran, B. (2020). The Latest Findings of PD-1/PD-L1 Inhibitor Application in Gynecologic Cancers. *International Journal of Molecular Sciences*, 21(14), 5034.

Kurt, S., Ünsar, S., & Erol, Ö. (2020). Kanserli Hastalara Bakım Verenlerin Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi. *SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(1), 43-48.

Lapid, M. I., Atherton, P. J., Kung, S., Sloan, J. A., Shahi, V., Clark, M. M., & Rummans, T. A. (2016). Cancer Caregiver Quality of Life:

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

Need for Targeted Intervention. *Psycho-Oncology Journal of the Psychological, Social and Behavioral Dimensions of Cancer*, 25(12), 1400-1407.

Lewandowska, A., Rudzki, G., Lewandowski, T., Próchnicki, M., Rudzki, S., Laskowska, B., & Brudniak, J. (2020). Quality of Life of Cancer Patients Treated with Chemotherapy. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(19), 6938-6940.

Liang, Y., Zhang, H., Song, X., & Yang, Q. (2020). Metastatic Heterogeneity of Breast Cancer: Molecular Mechanism and Potential Therapeutic Targets. *Seminars in Cancer Biology*, 60(-), 14-27.

McIlfatrick, S., Muldrew, D. H., Beck, E., Carduff, E., Clarke, M., Finucane, A., . . . Hasson, F. (2019). Examining Constipation Assessment and Management of Patients with Advanced Cancer Receiving Specialist Palliative Care: a Multi-site Retrospective Case Note Review of Clinical Practice. *BMC Palliat Care*, 18(1), 1290-1300.

Mount, B. M. (1980). Psychological Impact of Urologic Cancer. *American Cancer Society*, 45(27), 1985-1992.

Noyan, A. M. (2016). Akciğer Kanserlerinde Depresyon, Anksiyete, Post-travmatik Stres Bozukluğu. M. Gülhan, & Ü. Yılmaz içinde, *Akciğer Kanserinde Destek Tedavisi*. İstanbul: Probiz Ltd. şti.

Orak, O. S., & Sezgin, S. (2015). Kanser Hastasına Bakım Veren Aile Bireylerinin Bakım Verme Yüklerinin Belirlenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi - Journal of Psychiatric Nursing*, 6(1), 33-39.

Özbaş, S., & Özkan, S. (2010). Kadın Sağlığını Geliştirmede Medyanın Kullanımı ve Etkisi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 9(5), 541-546.

Özmen, V. (2014). Breast Cancer in Turkey: Clinical and Histopathological Characteristics (Analysis of 13.240 Patients). *The Journal of Breast Health*, 10(2), 98-105.

Pelit Aksu, S., & şentürk Erenel, A. (2021). Caregiver Burden and the Level of Perceived Social Support of Caregivers Helping with Inpatient Care of Patients with Gynecologic Cancer. *Florence Nightingale J Nurs.*, 29(1), 113-123.

- Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>
- Pham, H., Torres, H., & Sharma, P. (2019). Mental Health İmplications in Bladder Cancer Patients: A Review. *Urologic Oncology: Seminars and Original Investigations*, 37(2), 97-107.
- Ross, E. K. (2010). *Ölüm ve Ölmek Üzerine*. Ankara: April Yayıncılık.
- Roy, P., & Saikia, B. (2016). Cancer and Cure: A Critical Analysis. *Indian Journal of Cancer*, 53(3), 441-442.
- Sargın, N. (2012). *Çocuklarda Ruh Sağlığı*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Seven, M., Akyüz, A., Sever, N., & Dinçer, Ş. (2013). Kanser Tanısı Alan Hastaların Yaşadığı Fiziksel ve Psikolojik Semptomların Belirlenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 12(3), 219-224.
- Sharma, K., Das, S., Mukhopadhyay, A., Rath, G., & Mohanti, B. (2009). Economic Cost Analysis in Cancer Management and its Relevance Today. *Indian Journal of Cancer*, 46(3), 184-189.
- Shih, Y.-C. T., & Halpern, M. T. (2008). Economic Evaluations of Medical Care İnterventions for Cancer Patients: How, Why, and What Does it Mean? *CA: A Cancer Journal for Clinicians*, 58(4), 231-244.
- Smith, S. G., Turner, B., Pati, J., Petrides, K., Sevdalis, N., & Green, J. S. (2012). Psychological İmpairment in Patients Urgently Referred for Prostate and Bladder Cancer İvestigations: the Role of Trait Emotional İntelligence and Perceived Social Support. *Supportive Care in Cancer*, 20(4), 699-704.
- Sousa, A., Sonavane, S., & Mehta, J. (2012). Psychological Aspects of Prostate Cancer: A Clinical Review. *Prostate Cancer and Prostatic Diseases*, 15(2), 120-127.
- Stam, H., Grootenhuis, M., & Last, B. (2001). Social and Emotional Adjustment in Young Survivors of Childhood Cancer. *Support Care Cancer*, 9(7), 489-513.
- Toptaş Kılıç, S., & Öz, F. (2019). Family Caregivers' Involvement in Caring with Cancer and their Quality of Life. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*, 20(6), 1735-1741.
- Toptaş Kılıç, S., & Öz, F. (2019). Kanser Hastalarına Bakım Veren Aile Üyelerinin Sorunları, Yaşam Kalitesi ve Müdahaleler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 6(3), 197-204.
- Turan Kavradım, S., & Canlı Özer, Z. (2014). Kanser Tanısı Alan Hastalarda Umut. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(2), 154-164.

- Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>
- Tünel, M., Vural, A., Evlice, Y. E., & Tamam, L. (2012). Meme Kanseri Hastalarda Psikiyatrik Sorunlar. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi (Archives Medical Review Journal)*, 21(3), 189-219.
- Usta Yeşilbalkan, Ö., Durmaz Akyol, A., Çetinkaya, Y., Altın, T., & Ünlü, D. (2005). Kemoterapi Tedavisi Alan Hastaların Tedaviye Bağlı Yaşadıkları Semptomlar ve Yaşam Kalitesine Olan Etkisinin İncelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 21(1), 13-31.
- Uygun, M. C. (2021). *Üroonkoloji Nedir?* Ocak 03, 2022 tarihinde <https://www.medicana.com.tr/saglik-rehberi-detay/15370/uroonkoloji-nedir> adresinden alındı
- Uzun, N. B., & Hocaoğlu, A. (2021). Meme Kanserinin Kadınların Psikolojik Sağlığına Etkileri: Beden İmgesinde Öz-şefkate Dayalı Müdahalelerin Gözden Geçirilmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 9(22), 958-967.
- Uzun, P. (2016). Çocuk Hematoloji-Onkoloji Hastalarının Ebeveynlerinin Tükenmişlik Düzeyleri ve Baş Etme Biçimlerinin; Çocukların Psikolojik Belirtileri Üzerine Etkisi Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 1-116. İstanbul.
- Ülger, E., Alacacıoğlu, A., Gülseren, A. Ş., Zencir, G., Demir, L., & Tarhan, M. O. (2014). Kanserde Psikososyal Sorunlar ve Psikososyal Onkolojinin Önemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 28(2), 85-92.
- Ünal, E., Atik, D., & Gözüyeşil, E. (2021). Meme Kanseri ve Aromaterapi. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Halk Hekimliği Dergisi*, 11(1), 1-9.
- Yang, S., Liu, T., Cheng, Y., Bai, Y., & Liang, G. (2019). Immune Cell Infiltration as a Biomarker For The Diagnosis and Prognosis of Digestive System Cancer. *Cancer Science*, 110(12), 3639–3649.
- Yanmış, S., & Mollaoğlu, M. (2018). Akciğer Kanseri Olan Bireylerde Dispne ve Yeti Yitiminin Belirlenmesi. H. Kahya içinde, *1. Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Yeni Ufuklar Kongresi Bildirileri Kitabı*. Elazığ: ASOS Yayınları.
- Yıldırım, S., & Gürkan, A. (2010). Psikososyal Açından Kanser ve

Akkanat Karagil, F. M. ve Harmancı, H. (2022). Kanser tanısı alan birey ve ailesinde ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 63-90. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1172368>

Psikiyatri Hemşiresinin Rolü. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 26(1), 87-97.

Yıldız, E., Dedeli, Ö., & Çınar Pakyüz, S. (2016). Kanser Hastalarına Bakım Veren Aile Üyelerinin Bakım Yükü ve Yaşam Kalitesinin İncelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 13(3), 216-225.

Yılmaz Özpolat, A. G., & Biçer Kanat, B. (2016). Kanser Hastalarında Travma Sonrası Büyüme Kavramı. *Turkish Journal of Clinics and Laboratory*, 7(4), 106-110.

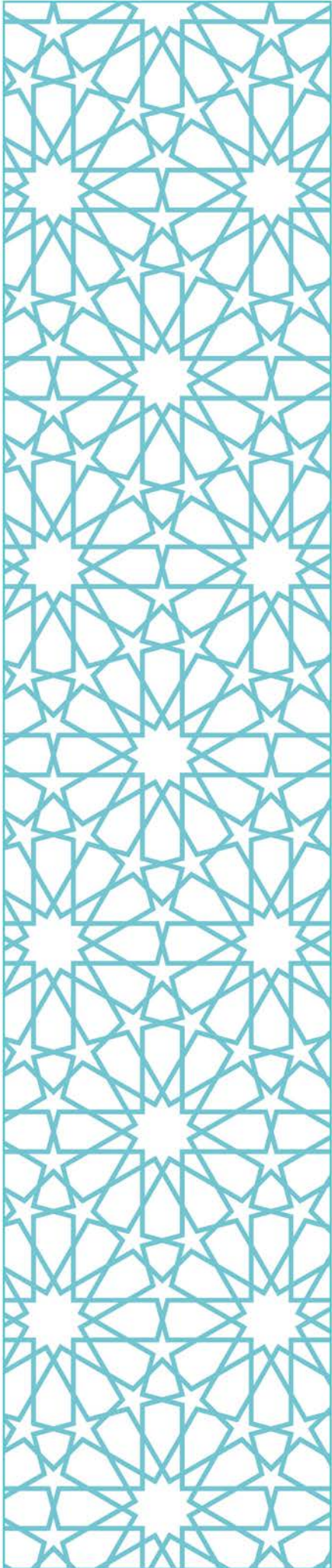
Yun, Y. H., Rhee, Y. S., Kang, I. O., Lee, J. S., Bang, S. M., Lee, W. S., Hong, Y. S. (2005). Economic Burdens and Quality of Life of Family Caregivers of Cancer Patients. *Oncology*, 68(2-3), 107-114.

Zengin, O., & Öztuna, B. (2018). Kanser Hastalarına Yönelik Sosyal Hizmetler ve Sosyal Güvenlik Düzenlemeleri. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 18(1), 1-14.

Zhang, H., Feng, Q., Chen, W.-D., & Wang, Y.-D. (2018). HGF/c-MET: A Promising Therapeutic Target in the Digestive System Cancers. *International Journal of Molecular Sciences*, 19(11), 3295.

Zhao, G., Chaoyang, L., Jun, L., & Balluz, L. S. (2013). Physical Activity, Psychological Distress, and Receipt of Mental Healthcare Services Among Cancer Survivors. *Journal of Cancer Survivorship*, 7(1), 131-139.

Zhou, F.-L., Zhang, W.-G., Wei, Y.-C., Xu, K.-L., Hui, L.-Y., Wang, X.-S., & Li, M.-Z. (2005). Impact of Comorbid Anxiety and Depression on Quality of Life and Cellular İmmunity Changes in Patients with Digestive Tract Cancers. *World Journal of Gastroenterology*, 11(15), 2313-2318.

HATIRAT

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Hatırat

Makale Geliş Tarihi: 05.08.2022

Makale Kabul Tarihi: 10.10.2022

HOCAMIZ NEJAT GÖYÜNÇ VE ONUN ERDEMLİ HAYATININ SON TANIĞI BİR MEKTUP

Ali Galip BALTAOĞLU*

Nejat Hocamız ismine yaraşır bir şekilde birçok kez anıldı. Sanıyorum en güzel örneklerinden biri, hocanın vefalı öğrencilerinden sevgili arkadaşım ve kardeşim Prof. Dr. Hasan Bahar'ın Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Müdürü iken 2013 yılında gerçekleştirilen anma toplantısı ve *Tarihçiliğe Adanmış Bir mr Prof. Dr. Nejat Göyünç'e Armağan* başlıklı kitap, S. . Türkiyat Araştırmalarının yayını olmuştur. Nejat Hoca'nın şahsiyetine, ilim leminde yol ve yn göstericiliğine nelere dokunduğuna, neleri başardığına dair hemen hemen birçok konuyu, bakış açısını yansıtan 625 sahifelik büyük bir kllyat özelliğinde, sahici emek mahsulü bu esere, "*Prof. Dr. H. Nejat Göyünç'n Amerika Mektuplarından Bir rnek*" başlıklı makalemle katkı sunmuştum.

2021 yılının sonbaharını sürdüğümüz günlerde, Nejat Hoca'yla ilgili yeni bir anma sayısının ortaya çıkacağını öğrendiğimde şaşırmadım. Bu kadar iz bırakmış bir şahsiyetin tarlaya attığı tohumlar, elbette her fırsat bulduğunda topraktan fışkıracaktı. O günlerden bu yana Konya'da geç asistanlar olarak, "Caner Ağabey" diye hitap ettiğimiz, hocamızın kıymetli ve vefalı öğrencilerinden KTO Karatay Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü ğretim yesi Prof. Dr. Caner Arabacı'nın araması ve projeden haberdar edip, hatıralar babında katkımı ve katılımımı istemesi, beni iki açıdan çok memnun etti.

Birincisi elbette hocamla ilgili böyle bir faaliyette bulunmanın onuruna layık grlmekti. İkincisi ise hocamın ğrencilerinin bu faaliyetinin, Konya'da bir vakıf niversitesinde gerçekleştirilmesidir. Zira KTO Karatay Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü'nde yine bizim ağabeyimiz mesabesinde hocamızın öğrencilerinden Prof. Dr. Yusuf Küçükdağ hocamız da bulunuyor. Bunu çok önemli buluyorum. Galiba bu iki Konyalı ağabeyimiz, Konya ve

* Emekli Dr. Öğretim yesi, aligalipbbb@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5803-5586

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Konyalıların kadirşinaslığının da bir temsilcisi oldular. Elbette rahmetli hocamız, bütün bu faziletli davranışları fazlasıyla hak ediyor. Zira, Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün hayatı, *“nasıl yaşarsanız öyle ölür ve öyle anılırsınız”* sözünün eşsiz bir timsali oldu.

Onun bilim adamlığı, çalışma disiplini ve öğrenci yetiştirmekteki mahareti birçok kişi tarafından anlatıldı. Ben öncelikle ilk bölümde, gündelik hayatta “arkadaş Nejat Göyünç”ü anlatmaya çalışacağım. İkinci kısımda ise, aralarına husumet giren iki öğrencisine karşı tavrı, onu vefatından önce kahreden gerçekler ve bu konuda öğrencilerinden birine bıraktığı belge niteliğindeki mektubun metnini yayımlayacağım. Zaruri açıklamalar dışında fazla bir yorum yapmayacağım, zira mektup kendini yorumluyor. Hocanın tarihe bıraktığı mektubunun satır aralarını okuyanlar, hocayı başkasının anlatmasına gerek kalmadan anlayacaklardır.

Hoca ile Aynı Evde Yaşamak

Nejat Hoca'yla bir yılı aşkın bir süre aynı evde yaşadım. Bu sürenin altı ayında sevgili arkadaşım Ramazan Çalık da vardı. İlk önce Ramazan Çalık, evden ayrıldı. 1988 yılının 27 Kasım'ında ben de evlenip evden ayrılınca Hoca, 1989 bahar dönemi sonuna kadar bu evde rahmetli eşi Ayten Teyze ile yaşadı. Daha sonra evi kapatarak İstanbul'dan derslere gelip gitmeye başladı. Bundan sonra da emekli oldu. Ama lisansüstü derslere gelip gitmeye devam etti. İstanbul'dan gelip gittiğinde de hocayı evimde ağırlama şerefine nail oldum. Konya'da hocayla birlikte yaşamak hem belirli bir disiplini hem de çok hoş hatıralar külliyatını bize bağışladı.

Ev Hayatında Hoca

Ev hayatında disiplinliydi ve görev paylaşımına riayet ederdi. İşin bidayetinde genç iki asistan olarak, elbette Hoca'ya iş bırakmak istemedik. Ancak o, bunu kabul etmedi. “Evin temizliği ve bulaşık işleri sizin, yemek işi benim” dedi. Bu iş bölümünden, ısrarlarımıza rağmen taviz vermedi. Dolayısıyla İstanbul'da olmadığı zamanlar, evde yemek yapmayı üstlendi. O sıralar, iki haftada bir İstanbul'a trenle gider ve birkaç gün sonra dönerdi.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Nejat Hoca, Gurmeydi

Damak zevki çok gelişmiş bir insandı ve âdeta bir gurmeydi. Çok güzel yemek yapardı. Et ürünlerinden dolmalara, zeytinyağlılara kadar her türlü yemeği son derece maharetle yapar, dahası sofraya süsleyerek getirirdi. Laf aramızda, yemek yapmasını bilmeyen kadını kınardı. Bu konuda Ayten Teyzemizin olağanüstü maharetlerini de yeri geldikçe anlatırdı. Hocanın, 30 Mayıs 1955'te San Francisco'dan eşine yazdığı mektupta, "... grubumuzdaki bazı hanım arkadaşları yakından tanıdıkça – kendileri duymasınlar ama- gözümde byyorsun. Ne yalnız el mahareti; ne de yalnız çene para etmiyor. Benim ruhum gibi hem tatlı dillisine hem de maharetlisine –on parmağında on marifet- nerede rastlanır?" şeklinde iltifatı, kadında görmek istediği özellikleri de içeriyor.

Dolaysıyla biz o günlerde hem hocamızla, birinci sınıf bir ilim insanıyla; hem delikanlı bir arkadaş gibi, birçok şakayı yapabildiğimiz ve bazı özel durumlarımızı paylaşabildiğimiz bir arkadaşımızla, hem de birinci sınıf bir aşçıyla beraber yaşadık.

Akşam Yemeği ve Sonrası

Yemeği çok yavaş, sindire sindire ve güzel bir sohbet eşliğinde yerdı. Yemek içinde de tutucu değildi. "Midye karides haram mı?" tartışmalarının yapıldığı bugünün Türkiye'sinden çok ilerideydi. Üstelik bu gelişmişlik, hayatının kemal noktasında ortaya çıkmış değildi. Genç yaşlardan itibaren böyleydi. Nitekim eşine, Washington'dan 1 şubat 1955'te gönderdiği ve ABD yolculuğunu anlattığı mektupta şu satırlar dikkat çekicidir: "Meğer içinde ıstakoz varmış. zeri de mayonezli ve üstü de süslü. Fakat soğuklukta dondurmadan farksız. Onu yemeye başladık. Ben ıstakoza evvelden alışığım. Lakin herkes yemedi."

Yemekten sonra haberleri izlerken, on beş dakika kadar çaktırmadan kestirirdi. Bu tavşan uykusundan sonra bütün gece şafak gibi olur, genç ve din bir haletiruhiye ile gece çalışma planına geçerdi. Ertesi güne yetişmesi gereken bir iş yoksa, gece sohbeti faslımız olurdu. Yeni yayınlr, kitaplar ve hocanın hatıraları sohbet konularımızı oluştururdu.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

lkesine Tutku ile Bağlılık

Hocada millî ve manevi konulardaki duyarlılığı ve tutkusunun çok köklü temelleri vardı. Günümüzde çokça grlen, nev zuhur ve yeni moda hiçbir ahlaki endişe taşımayan, söylemlerle eylemlerin birbirini tutmadığı millî ve dinî anlayışlara çok uzaktı. Kökten millî bir misyonla yetişmiş özgün bir Cumhuriyet çocuğuydu. Ülkenin hangi badirelerden geçerek geldiğini, yaşayarak bilenlerdendi. Bunları zaman zaman hznlenerek anlatırdı. Bu nedenle, Atatürk'e gönülden bağlıydı. Atatürk ismini kullanarak politika yapanlardan bazılarının sahteliğini hemen fark eder ve bu tür politikacıları da kınardı. Atatürk'ün tüm milletin ortak değeri olduğunu düşünür, onun siyaseten mlkleştirilmesi anlayışına karşı çıkardı. Dinin birtakım siyasal partiler tarafından aynı minval üzere kullanılmasına da benzer tepkiyi gösterirdi.

Onun, dönemin millî eğitiminde devletin imknlarıyla yetişmiş bir Anadolu çocuğu olarak, ülkesine ve milletine bağlılık ve minnet duygusunu tarif etmek mümkün değildi. Hayatı boyunca milletine ve devletine büyük bir bağlılıkla, bıkmadan usanmadan hizmet etti. 19 Mayıs 1955 tarihli San Diego'dan eşine yazdığı mektupta şöyle diyordu: "Ziyaret ettiğimiz okullarda Türkiye lehine propaganda yapmak fırsatını hiç kaırmıyorum. Amerikalılar hakikaten yalnız Türkiye değil diğer dünya milletleri hakkında da pek malumat sahibi değiller. Türkiye'ye ait bir sürü sualler soruyor, benden tatminkr cevaplar alıyorlar. Memleketim lehine propaganda yapabilmek de benim burada yegne tesellim oluyor."

O tarihte Hoca, 29 yaşındaydı. 11 Mart 1955 tarihinde Champaign'den yazdığı mektupta ise şnları söylüyor: "Geçen iki hafta gittiğim bir okul hiç beni sarmamıştı. Paraya dayanan her şeyin en iyisi var. Lakin bunun dışında da solda kocaman bir sıfır. Sınıflar umumiyetle 20-30 kişilik. Fakat sınıfta sakız çiğneyen, istediği zaman gezinen, boyanan talebe dolu. Hocaları bakar kr veya sığır yürekli. Her şeyin ifratı, bu derecesi fazla. Sınıfta bu şekilde yapılan dersten de hayır bekle artık. Onun için Amerikalıların bildiği şeyler ancak bir kuş beynine sığıacak kadar. Bu kadar masraf, elde de sekiz on kelime malumat, hepsi o kadar. Bunları gördükten sonra bizim talebeleri alnından öpmek lazım. Keratalara karşı sevgim boşuna çıkmadı. Muhakkak ki dünyanın en kabiliyetli milletlerinden birisiyiz."

Atatürk, Onuncu Yıl Nutku'nu irat ettiğinde Hoca yedi yaşında, vefat ettiğinde ise 12 yaşındadır. Atatürk'ün nutkunda, "Daha az zamanda,

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

daha büyük işler başaracağız. Bunda da muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü, Türk Milletinin karakteri yüksektir. Türk Milleti alışkandır. Türk Milleti zekidir...” şeklindeki telkinlerinin, somut dünya grgleriyle birleştiğini tespit etmesi çok önemlidir. Hoca'nın ABD'yi gördükten sonra, “Muhakkak ki dünyanın en kabiliyetli milletlerinden birisiyiz” tespiti, onun hem memleket sevgisini hem eğitimine ve kültürüne olan iman ve güvenini göstermektedir.

Akademisyen Yetiştirme Metotlarından Bir rnek

Hocaya çok sayıda doçentlik dosyası gelirdi. Geceleri genelde bu dosyaları inceler, raporlarını yazardı. Asla geciktirmezdi. Bunları geciktirmenin bir kul hakkı olduğunu düşünür, doçentliği hak edenlerin bir an önce özlük haklarını edinmesi gerektiğini söylerdi. Raporu aylarca yazmayarak akademisyenlerin doçentlik/profesörlük kadrolarına atanmasını geciktiren meslektaşlarına çok kızar ve “Ayıp!” diye kınardı.

Doçentlik raporları için kendisi çalıştığı zaman, genelde beni de çalıştırırdı. Özellikle Cumhuriyet Tarihi'nden ve Yakın ağ Tarihi'nden doçentlik raporu istendiğinde, adayların eserlerini önüme koyar, “Evladım, şu eserleri bir incele ve eksiklikleri not et. Bak bakalım neler görebiliyorsun” derdi. Ben de büyük bir dikkatle bu görevi yerine getirir, birkaç gece sonra notlarım ve raporumu hocaya sunardım. Daha sonra kendisi aynı eserleri inceler, nihai raporu yazdığı zaman beni yanına çağırır, benim incelemede göremediğim eksiklikleri bana tek tek gösterirdi. Grebildiklerim için teşekkür eder, eğitimde “marifet iltifata tabidir” ilkesinin, yaşayan nadir bir uygulayıcısı olma vasfıyla, iltifat ederdi. Bazen çok zor görülecek hususları görmüş olurdum. Hoca teşekkür ederken, “Bunu benim de göreceğim şüpheliydi” diyerek beni teşvik ve onore ederdi. Bazen de çok basit hataları gözden kaçırır ve hoca gösterdiğinde utanırdım. Bir gün, “Ya hocam çok mahcup oldum, bunu nasıl kaçırdım ben” dediğimde, “Gayet normal evladım, zlme. Benden kaçmaz. Çünkü benim gzlk numaram çok büyük. Gzlk numaranı byttğnde kaırmazsın” der, tatlı tatlı gülümserdi. Tecrübenin ve dikkatin önemini böyle anlatırdı. İşte bu eğitimler nedeniyle bugün Türkiye'de ve Konya'da birçok akademisyenin doçentlik raporları elimden geçmiştir. Bu tutum, hocanın akademisyen yetiştirme metotlarından biriydi. Yanlış hatırlamıyorsam hoca, tarih bölümünde bazı arkadaşlara da kendi alanlarından doçentlik raporlarına konu olan eserleri

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

okutup onlar üzerinde de özel mesai yaparak görmediklerini gösterirdi. Bugün düşünüyorum da böyle duayen bir hocanın yanında yetişmek ne büyük bir imkn ve nimet! Akademisyen yetiştirmede ise üst düzey kurmay bir strateji! Düşünsenize hem büyük bir dikkatle okuyorsunuz hem de alanınızla ilgili çeşitli konularda çok sayıda okuma ile bilgi edinmiş oluyorsunuz.

Özellikle ana kaynaklardan faydalanılıp faydalanılmadığı, o kaynakların görülüp görülmediği konusunu tetkikteki titizliğim, hocamın sıkı tembihleri sonucudur. Bu nedenle hocanın iyi öğrencileri için bir eser okurken, önemli bulunan konunun dayanağını öğrenmek, öylesine dipnota bakıp geçmekle mümkün değildi. şöyle derdi: “Adam Mehmed Süreyya’nın, *Sicill-i Osmani*’sinden mi faydalanmış veya şemseddin Sami’nin *Kamusu'l-A'lam*’ından mı faydalanmış, gidip kontrol edeceksiniz; basım tarihine, cildine ve satırına kadar bakacaksınız. Aksi hlde emin olamaz ve muhtemeldir ki yanlış bilgileri ğrencilerinize ve eserlerinize taşıyabilirsiniz. şayet bir eserde, başka bir ana kaynağa dayanılarak verilmiş bir bilgi, yapılmış bir yorum varsa, o ana kaynağı muhakkak göreceksiniz. Bakacaksınız bakalım doğru mu anlamış, yanlış mı? Okuduğunu anlamayan da yanlış eviren de çok evladım.”

Araştırmalarında bu titizliği göstermeyen gençleri hoş görmezdi. İleri yaşlarda akademiye intisap eden araştırmacılara ise biraz daha müsamahalı davranırdı. Doğrusu ben akademik hayatım boyunca hocadan edindiğim alışkanlıkla birçok eserde yapılan fahiş hataları tespit etmekte hiç zorlanmadım.

Doğruluğundan Taviz Vermeyen Modern Bir Gelenekçi

Tarihi İlber Ortaylı, Hoca’nın vefatından sonra 16.07.2001 tarihli *Milliyet* gazetesinde, “Tarihi hocanın ardından” (<https://www.milliyet.com.tr/pazar/tarihci-hocanın-ardından-5296257>) başlıklı makalesinde hocayı, “Prof. Nejat Göyünç, herkesin işine koşan, dindar, tam Üsküdarlı, hoşgrl; bir yanıyla da Prusya profesörleri kadar katı ve disiplinli, yufka yürekli ama inatçı, hanımların elini öpen bir Tanzimat Osmanlı’sıydı” diye tarif ediyor.

O kadar isabetli tespitler ki!

Hoca değerler sistemini içselleştirmiş hatta buna iman etmiş bir insandı. Onun bu imanı, doğru bulmadığı iş ve eylemlere nezaket ve

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

zarafetiyle ters düşer gibi görünse de yanlışa direnmeyi gerektiriyordu. Devrin nl YK Başkanı İhsan Doğramacı ile kavgasının altında bu hakikat vardı. Bugün kaldırılmış olan YK'n 7/L maddesi ile Malatya'ya sürülmesinin, Malatya rektörü ile ters düşmesinin sebebi, ahlakı ve değerlerin gerektirdiği davranış tarzından taviz vermemesindedir.

Hocayla Aynı Kaderi Yaşadım

Nejat Hoca'dan yıllar sonra, ben de Afyon Kocatepe niversitesinden, Atatürk Üniversitesi Ağrı Eğitim Fakültesine Yüksek ğretim Kanunu'nun kanununun 7/L maddesine dayanılarak srlmştm. Hoca, sürgününü dava etmemişti. Ama ben dava ettim ve yargı kararıyla geri döndüm. Hoca, ilk iki srgnme ve mstafi sayılmak suretiyle görevden uzaklaştırılma srelerime şahit oldu. 2001'deki üçüncü, dördüncü ve 2002 Ocak'ındaki 7/L'ye dayandırdıkları beşinci srgm, vefat ettiği için görmedi. İyi ki de görmedi. Bir yanıyla hocamın kaderini, daha da ağır şartlarda yaşadım.

Selçuk niversitesinde Bir Sürgünün Hizmetleri

Nejat Hoca, YK'n 7/L maddesine dayanılarak Malatya İnon niversitesine, ardından ikinci kez yine 7/L maddesine istinatla, kanunsuzluk üstüne kanunsuzluk mahiyetinde yasa dışı idari bir işlemlerle Konya Selçuk niversitesine sürülmüştü. Yollarımız burada keşişti.

Rektör Prof. Dr. Halil Cin, Hoca'nın YK'te dedikodusunun yapıldığı gibi olmadığını, hemen fark etmişti. Hoca'yı ilk görüşmede biraz şüpheyle karşılamış olsa da sonraki görüşmelerde bu şüphe büyük bir hsnkabule dönüşmüştü. Yaşanan süreçleri, hocamdan işitmiştim. Sürgünden sürgüne giden ve yükseköğretim idari sisteminin kurmay heyeti tarafından dışlanan Nejat Hoca, hak ettiği itibarı iade eden Rektör Prof. Dr. Halil Cin'i çok sevdi ve ona gönülden hizmet etti. Selçuk niversitesinde yapılan uluslararası kongreler dhil birçok bilimsel faaliyette imzası, ayrıca bugün Konya'da bulunan doçent ve profesör düzeyindeki tarihi arkadaşlar üzerinde de tek tek emeği vardır.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Yukarıdaki fotoğraf bunun delillerinden biridir. Hocanın Konya’da düzenlendiği uluslararası bir tarih kongresi. Tarihini hatırlamıyorum. Hoca, kendi hocası olan elini öptüğü, tarihçilerin şahı kabul edilen Halil İncık’ı ABD’den getirmiş. Rektör Halil Cin’in sol yanında oturuyor. Hoca, İncık’ın hemen arkasında. Ülkemizin bütün ünlü tarihçileri salonda. Arkalarda bir yerde ben de fotoğraf karesine girmişim.

Hocanın Hak ve İyilik İnadı

Nejat Hoca, her gittiği yerde elinden tuttuğu insanlarla ilgili bazı idarecilerle karşı karşıya gelmiş ama muhakkak doğru bildiğini yapmıştı. İlber Hoca’nın, “Prusya profesörleri kadar katı ve disiplinli, yufka yürekli ama inatçı” tanımlaması çok yerindedir. Onun hak bildiğinde, ahlaki olarak doğru kabul ettiğinde mevziisini savunmadaki inadını, yakınları çok iyi bilirler.

Aslında bu nedenle Rektör Halil Cin’le de ters düşebilirdi. Karşılaştığı ufak tefek sorunları ilm-i siyasetle, suhuletle ve zamana yayarak çözdü. şöyle ki bugün üniversitede doçent olan, o günlerde

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

memur olarak (Fen Bilimleri Sekreteri) görev yapan, hocamızın sevdiği ve değer verdiği ğrencisi Mustafa Arıkan'ın araştırma görevlisi olarak istihdamı, bir krize dönüşmüştü. Rektörün ters düştüğü amirlerden birinin memuru olarak çalıştığı, hukuka aykırı veya tarafgir iş yapmamakta direndiği için arkadaşımız zor durumda kalmıştı. Rektör, arayı bozanların da etkisiyle Mustafa Arıkan'ı akademisyen kadrosunda istihdam etmek istememiş, sınavı kazandığı hlde atamamıştı. Dahası rektör, sınava girmemesini istediği halde Nejat Hoca, "Olmaz yle şey, sınava girmek hakkın, sen sınava gir" demişti. Zira Nejat Hoca, böyle bir tavrın haksızlık olduğunu düşünüyordu. Ve atanmasında ısrarcıydı. Rektör tam sekiz ay buna direndi. Rektörü de gönülden ve çok seven Nejat Hoca, kırmadan, dökmeden, nezaketiyle, sabrıyla sonunda rektörü ikna etti ve atamayı yaptırdı. Bu olay, Hoca'nın doğru bildiğinde ve genç araştırmacılara sahip ıkmaktaki inadının özgün bir örneğidir. Umarım Mustafa Arıkan arkadaşımız, bu olayın tafsilatını belgelerıyla birlikte yayımlar.

Türk Sanat Müziğine Meftundu

Sanata aşına hocamız, Türk sanat müziğine meftundu. 1990'lı yıllarda TRT televizyonunda her hafta yayımlanan Nalan Altınörs konserlerini hep beraber izlememiz, ailecek en güzel hatıralarımızdandır. Bunun dışında Yaşar zel, Ahmet zhan, Zeki Müren, Emel Sayın, Muazzez Ersoy gibi Türk sanat musikisi sanatçılarının konserlerini takip eder ve hocaya rapor ederdim. Zamanı müsaitse, -ki çoğu zaman, zamanı müsait hale getirir- dinlemeye zaman ayırırdı.

Hanımlara Mltefit Gençlere rnek

Öğrencilere olduğu gibi, hanımlara da son derece mltefitti. Hocanın nezaketi ve zarafetinin etkilemediği hiçbir hanım yoktu ve olmazdı. Hanımların kalbinin nasıl kazanılacağını bilirdi. Eşini sultanı, kimini kızı, kimini kardeşi, kimini arkadaşı kontenjanından çok özel hissettirir, her birinin kalbine ayrı ayrı girerdi. Eşine zeka mahsulü, kapağı aılmadık iltifatlar eder, yanında bulunan gençlere de "rnek alacaksınız ona göre" derdi. skdar'da Boğaz manzaralı evi, sayısız akademisyenin uğrak yeri idi. Sultantepe mevkiindeydi.

Eşi Ayten Teyzemiz, bir gün bana hocadan, kendine zaman ayırmadığından bahisle şikyetlerinken, "Ya Ayten Teyze, bak hocamdan

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

bir değil en az on kere duydum. Her yerde, ‘Benim bir tane sultanım var. Onu da kendine yaraşır Şekilde Sultantepe’ye yerleştirdim. Hayatım onun ama ona helal olsun, siz de beni örnek alın, mutlu olun’ diyor dediğimde; ‘‘Ne hnzir tatlı dilli Nejat’tır o. Bak sen geldin çenesi düştü. Gelmeden önce benimle konuşmuyordu. Soru sorarsan cevap verir, varsa yoksa kitapları, ğrencileri. Sen gideceksin  gün sonra o da arkadan Konya’ya gidecek. Konya’ya gitmezse Bursa’ya Manisa’ya gidecek’’ dedi. Arkadan hocaya dönerek, ‘‘ğrencilerine her Şeyi ğrettin, Őimdi de Sultantepe hikyeleriyle hanımlarını nasıl kandıracaklarını mı ğretiyorsun Nejat!’’ dedi. Nejat Hoca, bir taraftan kıkır kıkır gülerek, ‘‘Ben seni ne zaman kandırdım? ocuk yanlış anlayacak Ayten’’ dediğinde, ‘‘Sen çok iyi bilirsin beni ne zaman kandırdığını’’ demez mi! Hocanın cevabı: ‘‘Ayten, bak çocuğun karnı a. Sultantepe’nin sultanının maharetlerini gösterip benim de gğslerimi kabartmayacak mısın? Sen olmasan ben kiminle iftihar edeceğim hayatım?’’ oldu.

Yarım saat sonra Ayten Teyzemizin sofrasında idik. Her biri emek mahsulü soğuk ve sıcak yemekler, nefis börek ve tatlıların lezzetini damağımızda hissederken, masa başındaki neşeli sohbet sırasında hocanın arkasındaki gücün, iyi bir eş olduğunu hissetmememiz mümkün değildi.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Sözün burasında üzerimizde çok emeği olan Ayten Annemizi, vefatından birkaç yıl önce çekilmiş fotoğrafımız ve aşağıya koyduğum hatıra ile yad edelim. Rabbim rahmet etsin. Nur içinde yatsın.

Cumhuriyet dönemi Türk tarihçileri içinde onun güler yüzü ve nefis yemekleri ile tanışmayan yoktur herhlde. Ayten Teyze, muhteşem hocanın muhteşem kadınıdır.

Modern Ama Gelenekçi

Nejat Hoca, açık görüşlü ve modern olmakla birlikte değerlerine smsk bağlı ve bu değerler istikametinde kınayıcı idi. Örneğin ABD'nin İndiana eyaletine bağlı Monroe ilçesinin merkezi olan Bloomington'dan, 3 Mayıs 1955 tarihinde eşi Ayten Hanım'a gönderdiği mektubunda gördükleri ve yaşadıklarını şöyle anlatıyor: "Burada imene çok ehemmiyet veriliyor. Kız erkek talebe de imenlerden bol bol istifade ediyorlar. Arada sırada çimenlerin üzerinde sarmaş dolaş pşen çiftler görmek işten bile değil. Burada lisede kızlar, oğlanlar el ele geziyorlar. Pek

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

aptalları hariç herhlde kızların boyfriend'i (erkek arkadaşı), oğlanların girlfriend'i (kız arkadaşı) var. Sinemaya, gezmeye, her yere gidiyorlar. Gençler lisede tecrübe kazanıyorlarmış. Kızlar niversitede koca bulmak için arkadaş arıyorlarmış. Ali Rıza Bey anlatıyordu geçen hafta. Evinde kaldığı karı-koca ile konuşuyorlarmış. Kadın, 'Benim oğlum 17 kızla sevişti, sonunda evlendi', demiş ve resimlerini göstermiş. Arkadan da ilave etmiş. "Ben de evlenmeden evvel çok seviştim; fakat bu (kocasını işaretle) benden başkasını tanımıyor" demiş. Buyur, bunların yedikleri haltları tefsir et!"

ocuklarının Nejat Dedesi

Evlendikten bir yıl sonra 1989'da büyük oğlum Furkan Gültekin, 1990'da ortanca oğlum Osman Hikmet dünyaya geldi. Nejat Hoca, onların da "Necat Dede"siydi. Evimize her geldiğinde elinde, birer ikişer metro okolata olur ve evde ocukların, "Necat Dede geldi, Nejat Dede geldi" tezahratlarıyla karşılanırdı.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

O günlerden bize, yukarıdaki fotoğraflar kaldı. Bu fotoğraftaki sarı kazak mavi pantolonlu, 1989 doğumlu büyük oğlum, 32 yaşında ve Antalya'da kendine ait şirketinin başında alışıyor. Mor kareli elbiseli

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

ortanca oğlum ise bugün 31 yaşında, Diyarbakır Ergani Hâkimi olarak görev yapıyor. Hocayı hatırlıyor ve her daim hayırla yad ediyorlar. Bu vesileyle aklıma geldi. Hocanın Mardin’de ğretmenliği döneminden bir öğrencisinin de hâkim olduğunu ve onunla irtibatını hiç kesmediğini hatırlıyorum.

Mut Yolculuğu ve Fotoğrafların Hatırlattıkları

Nejat Hoca’nın, Konya’da görev yaptığı süre içinde yaptığı hizmetleri saymakla bitmez. Davetleri geri çevirmez, katkı sunacağı her yere koşa koşa giderdi. Bu seyahatlerden biri de Konya’ya 180 km uzaklıktaki Mut Meslek Yüksekokuluna konferans amacıyla gittiğimiz Mut seyahatimizdir.

şimdi diyeceksiniz ki, “Konya nire Mersin/Mut nire?” Mut Meslek Yüksekokulu, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının 17.04.1990 tarih ve 8154 sayılı yazıları ile 1990 yılında Selçuk niversitesine bağlı olarak kurulmuştu. Dönemin nl rektörü Prof. Dr. Halil Cin, Mersin Glnarlı idi. O günkü mülki yapılanmada Konya ile sınır olan Mersin’in Mut ilçesine Meslek Yüksekokulu kurarak memleketine de bir hizmette bulunmuştu. Bu okul, 3837 sayılı Yasa ile 1992 yılında kurulan Mersin niversitesine bağlanmıştır.

İşte bu yeni kurulan okula da Nejat Hoca yetişmişti. Burada, bir mill bayram münasebetiyle konferans vermişti. Hafızam beni

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

yanılmıyorsa 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı ile ilgili bir konferanstı. Bu fotoğraf o konferanstan bir hatıradır.

Aşağıdaki fotoğraf da o günlerin hatırasıdır. Dönmeden önce okul kapısı önünde bir fotoğraf ektirmişiz. Aradan otuz yıl geçti. Maalesef okul yöneticileri ve personelinin isimlerini hatırlamıyorum.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Yukarıdaki fotoğraf da çok kıymetli bir belgedir. Selçuk niversitesinin tahsis ettiği bir servis arabasıyla Mersin Mut'a giderken veya dönerken çekilmişti. Bu fotoğrafta nde Nejat Hoca ve Kimyacı Prof. Dr. Tefvik Bigat var. Arkada ben ve rektörlük özel kalemi Ayşe Uzun Hanımefendi oturuyor. Bu alışma için eski albümleri karıştırdığımda bu güzel fotoğraf önüme düştü. Ayşe Uzun Hanım ne durumdadır, diye sormak için Konya'da bölümde aynı zamanda ofis/oda arkadaşım Mustafa Arıkan kardeşimi aradım. Bir yıl kadar önce vefat ettiğini büyük bir teessürle öğrendim. Rektörlük zel kalemi olan Ayşe Hanım, Nejat Hoca'ya büyük saygı ve hürmet duyardı. Bu geziye hocanın daveti üzerine koşa koşa gelmişti. Koca yürekli hocamın, yüreğine dokunduklarından biri de merhum Ayşe Uzun'du. Benim tanığım kadar da çok güzel kalpli bir hanımdı. Son derece kibar, müşfik ve yardımsever birisi olarak hatırlıyorum. Rabbim onu da cennetlerinde ağırlasın inşallah.

Prof. Dr. Tefvik Bigat, 30 küsur yıl ABD'de çalıştıktan sonra Türkiye'ye dönmüş nitelikli Kimyacı bir ğretim yesi idi. Devrin YK Başkanı İhsan Doğramacı, Onu Bilkent'e veya ODTÜ'ye almak istemiş fakat o kabul etmemişti. İstanbul'da İT'ye göndermek istemiş, bunu da kabul etmemiş; "Beni orta karar güzel bir Anadolu kentine verin. Çok

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

büyük Şehir istemiyorum” diye diretince, Ankara’ya da yakın diye Konya’ya göndermişlerdi.

Kendisiyle tanıştığımda, “Mehmet Raşıt Bigat neyiniz olur?” diye sordum. Büyük bir Őařkınlıkla, “O, benim amcam olur, siz nereden tanıyor sunuz?” dedi. Ben, “Nejat Hoca danışmanlığında Atatürk Dönemi Valileri zerine doktora tezi yapıyorum. Amcamız 1924’te 3-4 ay kadar İstanbul valiliği yapmış buradan tanıyorum” dedim. Bu vesileyle tanışıp yakınlaştık.

Yanya kökenli Bigat ailesinin, 1922’de Maliye Bakanlığı müsteşarlığı, aynı yıl İşişleri Bakanlığı Müsteşarlığı, hemen ardından Konya valiliği, İzmir işgalden kurtarıldıktan sonra İzmir valiliği, 1923’ten itibaren TBMM 2-7 ve 8. dönemlerinde ankırı Milletvekilliği, 1924’ten sonra İnönü hkmetlerinde Maliye ve Milli Savunma bakanlıkları 1935 ile 1946 tarihleri arasında en uzun süre TBMM Başkanlığı yapan Mustafa Abdülhalik Renda’nın akrabaları ve yakınları olduklarını Tevfik Bey’den öğrendim.

Tevfik Bey, yalnız bir insandı. Nitekim İstanbul’dan gelirken tren kompartımanında vefat etmiş. Yakınları bulunamadığından naaşı günlerce morgda kalmış diye işitmiş ve çok üzülmüştüm. Nejat Hoca, Tevfik Bey’le de iyi bir dostluk kurmuştu. Nejat Hoca’nın davetlisi olarak konferansa gelmişti. Bu fotoğraf, o günlerden bir hatıradır. Bu fotoğrafta benim dışımdaki üç kişi de Rahmeti Rahman’a kavuşmuş. Nur içinde yatsınlar.

Tarih Bölümünde İki Fotoğraf İki Anı

Aşağıdaki fotoğrafların sol başında ben varım. Sağ baştan itibaren bugün her biri Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden arkadaşlarım profesör olan, Aleddin Aköz, İzzet Sak, Bayram rekli, Nejat Hoca’mız ve 11 Ekim 2018’de vefat ederek Rabbine kavuşanlardan Maraşlı bir gönül insanı olan ğretim Görevlisi Mehmet Bozbey Hocamız var.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Bu fotoğraf, bizim evde çekildi. Ben ve sevgili arkadaşım Prof. Dr. Hasan Bahar, hocamızı aramıza almışız. Âdeta sıkıştırıyoruz. Sevginin, saygının, muhabbetin fotoğrafıdır! Hocamızda biraz akşam yorgunluğu var. Sanıyorum akşam haberlerini dinlerken çaktırmadan yapacağı tavşan uykusundan biraz önce olmalı. On dakika kestirdi mi, yüzünde okunan bu yorgunluk kalmazdı.

Aşağıda Nejat Hocamızla Ayten Teyzemizin güzel bir anısıyla fotoğraflı hatırlarımızı sonlandıralım. “Geçmiş zaman olur ki, hayali Cihan değer”den kastedilen bu olmalı...

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Hocanın Erkek şakaları

Hoca, genç insandı. Ruhu yaşlanmaya müsait değildi. Gençlerle birlikte olmayı sever, onların dilinden anlardı. Yeni evli veya bekr asistanlarla onların durumuna uygun şakalar yaptığına şahit olurdunuz. Bekr asistanlarla birlikte yemeğe oturduğunda ekmeğin köşelerini kapar ve hemen bir veya iki bekr asistanın önüne koyar, “Al evladım şu köşeyi ye de nişanlım güzel olsun” derdi. Gençlerle evlilik ve kadınlardan üzerinden, evlilerle kılıbıklık üzerinden, kızı olup erkek ocuk isteyenlerle, bu zaafi ve damatlık müessesini üzerinden şakalar yapardı. Fazla alınganlık gösterenleri fark eder, bir müddet sonra onlara yaklaşır, yavaşça teselli ederdi.

Bu şakalardan sadece birini anlatayım, siz durumu anlayın. Bir kış günü, hep beraber sofranın etrafındayız. Sofrada elma, portakal cinsinde kış meyveleri var. Hoca, bu meyveleri kendi eliyle soyup her birimize ikram ediyor. Bir elmayı soydu, parçaladı ve Mustafa Arıkan arkadaşımıza uzatarak ikram etti. O günlerde Arıkan, aramızda yaşı en ileri ve evlenmesi gündemde olan bir arkadaşımızdı. Mustafa, “Hocam ben almayayım, teşekkür ederim” diye teklifi nazikçe reddetti. Hoca, “Evladım al!” diye ısrar etti. Mustafa bunun üzerine, niyetini açık etti: “Hocam ben soymadan yiyeceğim.” Ve Hoca, bombayı patlattı. “Vah vaah evladım durum o kadar mı vahim?” İki-üç saniyelik bir intikal sessizliğinden sonra, masada kahkahalar patladı. Ben en son gördüğümde iki arkadaş, gülerken deta masanın altına düşmüştü. Arıkan, mahcup ve kıpkırmızı ne cevap vereceğini bilemeden tebessüm ediyordu. Durumu nasıl toparlasın? Hoca da muzip muzip kıkırdayarak gülüyordu. Muhteşem bir hatıra. Bir araya geldiğimizde hl anlatır, kahkahalarla gleriz. Bu güzel adam unutulur mu?

Hocanın İyilikleri İstismar Edildi mi?

Hocayı en iyi tanıyanlardan biri olduğumu düşünüyorum. İ dünyasına vkıf olunmadan onun samimi ve eğitimci yönünü, gnl gnle bağlayan basiret ve alicenaplık mahsulü davranışlarını tam anlamıyla fark edebilmek mümkün olamayabilir. Onun i dünyasındaki bazı özellikleri de keşfetmeme sebep olacak bir kaderi birlikte yaşadık. Bugün tarih olmaya başlayan bu sürece dair, hocanın yirmi yıl önce bana teslim ettiği iki mektubu bu hatıralar çerçevesinde yayımlayacağım, -ki burada- onun

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

yüksek ahlakını, asaletini, eğitimci kişiliğinin bütün yönlerini açıkça görmek mümkün olsun.

Hocayı tanıyanlar, onun birçok yönünü kendi bakış açılarından gözlemlemişlerdir.

İlber Ortaylı, Hoca için; "İstanbul çocuğuydu; arkıbaşı olan babasını erken yaşta kaybettiğinden, 1930'lar ve 40'ların fakir Türkiye'sinde devletin okullarına sığınmıştı. Gerçekten de o 1940'lı yılların fakir Türkiye'sinin mütevazı çocuğu olarak son derece verici bir hayat yaşadı", diyor. Sanıyorum bu sebeple, yoksul ama meraklı Anadolu çocuklarının hiçbirini diğerinden ayırt etmeden elinden tuttu.

Ortaylı, Nejat Hoca'yı; "Herkesin işine koşar, vesikaları su gibi okur, dindar, tam Üsküdarlı, hoşgrl", "hiç kimseye; 'rahatsız ettin' demeden sorularını cevaplayan, önüne konan evrağı okuyan (bazı okuması yazması olmayanlar, bu iyi adamın yardımseverliğini epey istismar etmiştir)" şeklinde tarif eder ve söylediklerini grgleriyle destekleyerek şöyle devam eder:

"Hoca'ya başvuranlar sual eyler; "Efendim II. Viyana Muhasarası yıllarında kalelerin durumunu neyleyeyim?"

El-cevab: Maliyeden müdevver defterlerde "Büyük Kaleler Defteri"ne bak...

Veya arsızca bir talep:

"Hocam Makedonya Müfettişlik raporlarına bakıyorum, bunların birlikte mukayesesini yapsak."

nndeki işi bırakır, birlikte okumaya oturur...

İster Anadolulu ister Rumelili ister talebesi ol ister yedi kat yabancı... İstanbul'da gariplik çeken tarihi takımı Üsküdar'daki eve davet edilir, eşi Ayten Hanım'ın nefis yemekleriyle bir aile ortamında vakit geçirir."

Evet tam da buydu Nejat Hoca.

Ortaylı'nın tespit ettiği gibi gerçekten istismar ediliyor muydu? Yoksa bu durum bilinçli bir davranış mıydı? Gözlemci gözlerin istismar diye baktığı olgu, hoca için ne ifade ediyordu. Doğrusu çok yakınında olan birisi olarak bu istismar etme işini, ben de defaatle gzlemlemiştim. Çeşitli sebeplerle Hoca'ya çok iyi bakmayan fakat işlerini gördürmek için münafıkça yaklaşanlar gördüm. Hoca'yı iten içe düşman gibi gördükleri

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

hlde onu kullanmaya yeltenenlere şahit oldum. Hoca'ya şu veya bu dedikodunun etkisiyle hiçbir yakınlık hissetmedikleri hlde yüksek lisans veya doktora eğitimi için hocanın kıymetli zamanına kan doğrayanların varlığı bir vakıydı.

Selçuk niversitesine Gelişi ve Dedikodular

Hoca, Selçuk niversitesine Malatya İnönü niversitesinden sürgün statüsüyle geldiği için gıybet ve dedikodunun dibi delinmişti. Geldikten bir müddet sonra insanlar onu tanıdılar. Fakat hl bazılarının içinde buldukları düşük sosyal ortamlarda veya kabiliyetsizlikleri nedeniyle, hocanın ilgi göstermediği birtakım tiplerin ileri geri konuştuklarını duyardım. Doğrusu çok canım sıkılırdı. Hele aynı insanların, hocanın önünde el-pençe divan durduklarını görünce kan beynime sıırdı. Bu münafıklığı aklım almazdı. Fakat laf taşıma durumuna düşmemek için hocaya hiçbir şey söyleyemezdim. İçimdeki isyan hissini bastırmakta güçlük çekerdim. Serde gençlik de var. Neredeyse girişeceğim adamlara!

Bir gün hocayla konuşurken, böyle birisine bir işi için söz verdiğini, yanına gidip fakültesinde ziyaret edeceğini, benim de kendisine yol arkadaşlığı yapmamı istedi. "Ben gelmeyeyim hocam", dedim. "Niye, işi mi var?" diye sordu. "İşi var" diyeceğim, yalan söyleyemiyorum. Gayri ihtiyari, "Yooo!" dedim. Yalan söylemeden nasıl yırtarım diye düşünüp, "Ya hocam, ben o arkadaştan pek haz almam" deyiverdim. Hoca, "Neden?" diye sordu. Ahiret suali gibi olmuştu. Her kurtarma teşebbsm bir başka soruyu doğuruyordu. Yüzüm nasıl bir şekil aldıysa, hoca anlamıştı. "Evladım sen benimle gel, yolda sohbet ederiz" deyince, kampüs alanında beraberce otobüse doğru yürümeye başladık. şehir merkezine, oradan da Meram istikametine gidecektik. Benim için gerçekten zaman kaybıydı ve değmezdi. Daha doğrusu öyle düşünüyordum. Hoca, otobüste; "Falan falan konular mı canını sıkıyor?" dedi. Ağzım açık kaldı. Hoca, o kişinin, kendisi hakkındaki olumsuz söylemlerinden haberdardı. "Biliyor muydunuz hocam?" dedim. Hoca gülümsedi. "Seni anlıyorum evladım. Ama sana bir nasihat vereyim. Aleyhine olan insanlarla ilişkilerinde kin besleme. Bilmezlikten gel ve onlara üç kez şans ver. Üç kez iyilik yap. Aynı kötülükte direniyorsa tamamen ilişkiyi kes. Yanından uzaklaştır, onunla zaman harcama. Bak dediğimi tatbik et. Böyle yaparsan ola ki dşmanınken dostun olur. Ola ki

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

hatasını anlar nadim olur” dedi. Sonra muzip muzip gülümseyerek, “Biliyorsun evladım Allah’ın hakkı tr,” dedi.

O gün anladım ki hoca, kendisine yaklaşanlara ve hakkında iyi düşünmeyenlere bilerek, isteyerek, taammüden iyilik yapan ve çoğu zaman her Şeyin farkında olan bir insandı. Yakın zamanda rahmeti Rahman’a kavuşmuş olan bey asaletli, baba tabiatlı ve ince ruhlu Prof. Dr. Mustafa Kafalı Hocamın, lisans mezuniyetimizde bizlere nasihatinde ifade ettiği gibi, iyilik yap denize at, balık bilmezse Hlık bilir, felsefesinin en güzel model temsilcilerinden biriydi.

Sonuç olarak, Hoca’yı istismar edenler var mıydı? Elbette vardı. Ancak Nejat Hoca, olaya böyle bakmazdı. Bunlardan bir kısmı muhtemelen Hoca’nın alicenaplığı karşısında ıslah olmuşlardı. Bir kısmı, hayat felsefeleri başkasını kullanmak olduğu için yollarına menfaatleri istikametinde devam ettiler.

Bunlardan bazılarının gayri ahlaki konularını, Hoca’nın vefatından sonra da sürdürdüklerini, onun ahlakının en düşüğünden zekti olamayacak adamların onun ismiyle cemiyetteki varlıklarını devam ettirdiklerini gözlemledim. Bu nedenle hatıra babında, Hoca’nın vefatından önce bana teslim ettiği iki mektubu yayımlamak, bir bakıma çiğ süt emmiş insanın da hikyesi olacaktır diye düşünüyorum.

Konya’dan Ayrılışım ve Uşak Eğitim Fakültesine Gidişim

Üç kuşak İstanbulluydum ve doktora sonra Konya’dan ayrılmayı planlamıştım. İstanbul’a yakın bir niversiteye gitmeyi düşünüyordum. Zira, annem-babam sağdı. Torun hasreti çekiyorlardı. Zaten tüm aile fertlerim ve akrabalarım da İstanbul’da yaşıyordu. nceliğim Sakarya (Adapazarı) idi. Hoca’ya niyetimi aıkladığımda, “Evladım boş ver orayı. Ben seni Balıkesir’e götüreceğim” dedi. Orada sevdiği ğrencisi A.... vardı. Ancak bu öğrencisinin eşinin Uşaklı olması nedeniyle Afyon Kocatepe Üniversitesi, Uşak Eğitim Fakültesine geçince ynmz değişti. Hoca, Uşak’a gitmemi istedi.

Hocanın amacı, orada tarihçilerden bir ekip kurmaktı. Kendisi de lisans ve lisansüstü derslere gelerek destek olacaktı. Anadolu’nun bu küçük kentinde öğrencileriyle birlikte Türkiye’de tanınmış bir tarih bölümü ve tarih dergisi yaratacaktı. Projesi böyleydi ve benimle paylaşmıştı.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Böylelikle Uşak'a gittim. Ancak Hoca'nın son derece kibar ve zarif görünen öğrencisinin, çok sağlıklı dşnemediğini, sıkıntılı bir kişi olduğunu gözlemlemeye başladım. Entelektüel fikirlere yabancıydı ve pek çok konuda konuşurken tarih alanında dahi temel bilgi eksikliklerini de fark ediyordum. Ama ona, yine de bir ağabeyim gibi samimi davrandım. Fakat o, Hoca'nın aslında onu da yüceltmek için yaptığı planlardan habersizdi. Veya yle görünüyordu. Ruh hli çok çabuk değişiyor, bir öyle bir böyle oluyordu. Yaşadığımız süreç içinde eksikliklerini, paye ve makamla kapatmaya yeltendi. Dahası, koskoca bir hayatı böyle yaşadı.

Nejat Hoca Uyardı

Nitekim kısa bir müddet sonra eksiklikleri açığa çıkmaya başladı. Nejat Hoca da ilk işareti almıştı. İstanbul'da Hocama uğradığım bir zamanda "Evladım seninle A... 'nın arasını bozmaya çalışanlar var. Ben gereğini yaptım. Sen de evrendekilere, laf getirip gtrenlere dikkat et", dedi.

Hoca, olayı anlattığında anında zmledim. Mesele şuydu: Hoca Konya'dan Yeni ağ alanından başka bir doktoralı arkadaşı da Uşak'a getirmeye çalışıyordu. Bir gün Uşak'ta bir arkadaşımızın evinde toplanmıştık. Fakültemizdeki hemen herkes oradaydı. Bu evin sabit telefonundan Nejat Hoca ile konuşmuştum. Evin ii kalabalıktı ve herkes birbiriyle sohbet ediyorken, ben de evin salonundaki telefonda hocayla konuşuyordum. Aslında zel bir konuşma bile sayılmazdı. Hoca, bu konuşma sırasında bana, Uşak'a getirmeyi planladığı arkadaşımızdan bahsetmiş karşılıklı istişare etmiştik. İşte bu sohbet olmadık bir şekle sokulmuş, A'ya iletilmişti. İleten kişi de aslında Konya'dan benim arkadaşlarımla (Hasan Bahar, Mustafa Arıkan) beraber referans olduğumuz, yetim olduğu için sahip çıkmak istediğimiz bir ğrencimizdi. Hoca, Balıkesirli olan bu ğrencimizi Balıkesir'e göndermişti. A... Uşak'a gelince onu da yanında getirmişti. Ancak bu çocuğumuz, nasıl olduysa hocasına laf götürüp getiren bir elaman hline gelmişti. Yani Nejat Hoca'nın kim olduğunu bilmeden, laf götürüp getirenlere dikkatli olmamı istediği kişi bu arkadaştı. İşte Bölüm Başkanımız A..., bu arkadaştan aldığı, yanlış algılanan veya çarpıtılan bilgiyi, Hoca'ya götürmüş, "Hocam, Ali Galip benim arkamdan iş çeviriyor", demişti. Konuşmanın içeriğini en iyi bilen kişi olarak Hoca, ona gerçeği anlatıp, "Evladım sana bu konuşmayı kim böyle getirdiyse ona dikkat et" demişti.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Nejat Hoca'nın o gün için fark etmediği, belki de fark edip görmezden geldiği asıl mesele, laf taşıyan değil, laf taşınan olduğuydu!

O gün Hoca'ya, bu konuyu A.... ile açık açık konuşmak istediğimi söyleyip izin istedim. Hoca, "Konuş evladım" dedi. Bir gün okuldan çıkıp arabasına binerken A....'ın yanına gittim. Arabaya bindim, "Biraz sohbet edelim hocam" dedim ve Hoca'ya götürdüğü meseleyi açtım: "Nejat Hoca'dan böyle Şeyler duydum. nemi yok ama bu bana gvenmediğinizi gösteriyor. Ben, değil siz, düşmanımın dahi arkasından iş evirmem. Gayri meşru, gayri ahlaki işler iine girmem. Şu veya bu sebeple benden hoşlanmamış olabilirsiniz. Beni istemiyorsanız, ben buradan gideceğim. Üstelik hocaya da sizin istemediğinizi söylemeyeceğim. 'Ben istemiyorum, Uşak'tan hoşlanmadık' deyip mazeret uyduracağım. Yani bundan dolayı Hoca size hiçbir Şekilde sitem etmeyecek" dedim. Arkadan çevrilen işin de mahcubiyeti ile olsa gerek, büyük bir paniğe kapıldı. "Sen benim kardeşimsin. Asla böyle bir Şey yok, falan filan", dedi. "Hocam, iyi düşünün. Bundan sonra böyle bir firsatinız olmaz" dedim. Fakat o geri çekildi, "Gitmeni istemem," dedi. Sonuçta, hakkımda duyduklarını doğrudan benimle konuşmasını ifade ettim ve bu konuda mutabık kalarak ayrıldık. Bu konuşmayı da Nejat Hoca'ma anlattım. Hoca, "Elbette açık konuşmakta fayda olmuş evladım. Bundan sonra daha dikkatli olur inşallah" temennisinde bulundu.

Hocamın ğrencisi Rektör Yardımcısı Oldu

Bu süreçte bölüm başkanımız, Afyon Kocatepe niversitesi rektör yardımcılığına atanmıştı. Fakültemiz yeni yeni gelişiyor personelimiz çoğalıyordu. Tek dekan yardımcımız, bugün TDK Başkanı olan Prof. Dr. Grer Gülsevin kardeşimizdi. Fakülte dekanımız M. E. ikinci bir dekan yardımcısı atamaya karar verdiğinde bunu bana teklif etti. Kendisi sağ ve sıhhattedir. Kendisine, "Hocam ben buraya Nejat Hoca'mın yönlendirmesiyle geldim. Bölüm Başkanı ve Rektör Yardımcısı A....'ın yanına geldim. Teklifinizden onur duydum, ama onun da muvafakatını almadan bu görevi kabul edemem", dedim. O da "Biz kendisinden izin aldık, o da uygun buluyor" dedikten sonra kabul ettim.

Bu konuyu özellikle anlatıyorum. Son derece kırılgan ve dedikoduya müsait, Hocamın öğrencisine, bu denli duyarlı davranıyordum. Alınanlık göstermemesi için elimden geleni yapmakla

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

beraber zaman içinde astlarıyla ilgili en ufak bir şahsiyet emaresi görmek istemediğini hep fark ediyordum. Bu nedenle ne zaman sorun çıkarır diye de düşünüyor ve endişeleniyordum. Zira Hocama mahcup olmaktan korkuyordum. Ayrıca 28 şubat'ın zor günlerinden geçiyorduk. Onun, her türlü yana kıvrılmaya müsait olduğunu görüyor ve "İnşallah beni herhangi bir davranış kalıbına zorlamaya kalkmaz" diye dua ediyordum. Zira kendimi tanıyordum!

Ve İp Koptu

1997 yılı Haziran ayında final sınavlarını yapıyoruz. Final sınav programı bizim bölümde çok hatalı yapılmış. Fakültenin diğer bölümleri cumartesi, pazar günlerini kullanarak sınavı dokuz güne yaymışlar. Bizim bölüm ise haftanın beş gününe sınav koymuş. Günde iki sınav var. Öğrencilerimiz çok zor durumda ve kapımı aşındırıyorlar. Girdiğim İşlam Tarihi dersinin final sınavını 14 Haziran Cumartesi günü yapmam için istekte bulundular. "Aynı gün iki sınavımız var, başarmamız çok zor" diyen öğrencilere hak verdim. Cumartesi akşam üzeri fakülte olarak piknikte iken, bugün Rahmeti Rahman'a kavuşmuş, o günlerde ğretim görevlisi olan Vedat Yeşilçiçek kardeşime rica ettim, onu da yanıma gözetmen olarak alıp fakülteye geldim ve sınavı yaptım.

Pazartesi günü bölüm başkanımız geldiğinde ofisinin kapısında selamlaştık. Kapıyı açarken yanına yaklaştım. Yanında müzik okutmanı K. ř. isimli bir arkadaşımız da vardı. Kapıda konuşarak içeriye girdik. Ben saf saf konuşmaya devam ediyorum: "Hocam bizim bölüm sınav takviminde bir hata yapmış, diğer bölümler sınavı tatil günlerini de kullanarak dokuz güne yaymışlar. Biz beş gnle sınırlamışız. Öğrencilerimiz zor durumda kaldı. Ben arşamba günü yapılacak bir sınavı cumartesi günü yaptım."

Sen misin bunu söyleyen, bir anda sinirden kıpkırmızı olan bir suratla, "Sen bunu nasıl yaparsın, bana nasıl sormazsın? Hakkında soruşturma açacağım" dedi. nce şaşırdım. Sonra, "Aın" dedim. Bu arada kapıdan odanın iine girdik. Baktım adam devam ediyor ve avaz avaz bağırıyor. "Benimle böyle konuşamazsınız, sesinizi alçaltın", dedim. Karşımda, uzun süredir benden nefret ettiği belli ama bunu içinde saklamış kendini kaybetmiş bir adam vardı. Haddini epey aşmıştı. Bu arada K. Bey'e, "Siz dışarı çıkın" dedim, o dışarı ıktı. Bağırarak, "Sınavı derhal

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

iptal edeceksin. Kafana göre sınav yapamazsın. Asarım keserim falan filan”... nce ikaz ettim, umurunda değildi. Sonra tek tek kendi üslubuyla ona cevap verdim. K. varken, masasından çıkararak üzerime yrr gibi konuşuyordu. deta, yanlış bir Şey yapayım diye tahrik ediyordu. K. dışarı çıkınca, ben ona doğru ilerledim. Bu kez makam masasının arkasına geçti. Terbiyesizlik etmemesi gerektiğini, beni hiç kimsenin tehdit edemeyeceğini, elinde yetkisiyle istediğini yapmasını ona, onun üslubuyla anlattım. Uşak niversitesine gelmemi “Nejat Hoca istediği için razı olduğunu söyleyince”, ben de nezdindeki itibarının, Nejat Hoca’dan kaynakladığını ama artık zerre kadar değerinin kalmadığını lisani münasiple ve net bir tarifile anlattım. Yani ortak tek noktamız Nejat Hoca’ydı. O hl beni tehdit etmeye çalışıyordu. Baktım laftan anlaması mümkün değil, “Elinden geleni ardına koyma!” dedim ve kapıya yöneldim. Kapıdan çıkarken arkamdan bağırdı, “Ali Galip!” Gayri ihtiyari döndüm. Sağ elini havaya kaldırmış avuç ileri bana dönük, “Sana savaş ilan ediyorum” diye haykırdı. “Hadi oradan!” deyip çıkıp gittim. Dışarıda bana bir gülme geldi. Ben ne yaşamıştım! Bu nasıl bir adamdı? Bu sözler, nasıl çocukça sözlerdi! Hiçbir niversitede sorun olmayacak bir Şeyi sorun yapıp resmen hır çıkarmıştı. Öğrenci lehinde yapılan bir işlemden suç icat etmişti. Sonradan duydum ki, öğrenciler buna ve eşine de “Cumartesi, Pazar sınav yapın. Günde iki sınav olmak çok zor” diyerek başvurmuşlar. Gerek kendisi gerek eşi, tatilde sınav yapmayı reddetmiş. Aslında olmayacak bir Şey yok. Tatil günlerinden fedakrlık yapsalar pekl sınav yapabilirlerdi. Öğrenciler, “Ali Galip Hoca ile anlaştık. O bizi cumartesi günü sınav yapacak” deyince, Rektör Yardımcısı ve Bölüm Başkanı A’...., “Kesinlikle yapamaz, kanunen yasak. Ona söyleyin yapmasın” demiş. Yani ğrenciler üzerinden bana talimatını göndermiş! ocuk yapmaz!

Öğrenciler, bunu bana elbette söylemediler. O gün sınav olacak mı diye endişe içinde gelmişler. Çünkü Bölüm Başkanının tavrı nedeniyle sınavın yapılmayabileceğini düşünmüşler. Ancak ben, o gün sınavı yaptım. Pazartesi günü sabahı aramızdaki olay patlak verip, “Yapılan sınavı iptal ettireceğim” diye tehdit edince, kğit okuma işini öğleden sonra tamamlayıp sonuçları ilan ettim ve resmileştirdim. Hocasından, sevgi ve Őefkatten başka bir muamele görmemiş A’...nın öğrencilere karşı bu acımasız tavrını, bugün dahi anlamlandırmakta güçlük çekerim.

Bu olaydan sonra, hemen gidip dekan yardımcılığından istifa ettim. Zira kavga ettiğim kişi rektör yardımcısıydı. Dekanımızın arada

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

kalıp zor duruma düşmesini istemedim. Ayrıca bölüm başkanımızın, dekana karşı da iyi duygular beslemediğini fark etmiştim. Sonuçta A....’ın şikayet dilekçesiyle, hakkımda bir soruştırma başlatıldı. Kınama cezası verildi. Ben bunu yargıda iptal ettirecektim. Ancak çok sevdiğim arkadaşım ve kardeşim diğer dekan yardımcısı Grer Gülsevin, “Yapma, idare olarak bize biraz alan a, işi biraz yumuşatalım. Adam maaş kesim cezası istiyordu. Biz direterek kınama verdik. Bundan bir şey çıkmaz. Biraz zamana yayalım” dedi ve hatırını ortaya koydu. Ben de çok sevdiğim arkadaşım ve kardeşimin bu isteğini geri evirmedim. Verilen cezayı iptal ettirmek için dava konusu yapmadım.

28 şubat Rektrnn Olaya Vaziyet Etmesi

Her şey böyle başladı. Daha sonra rektörümüz Prof. Dr. şahabettin Yiğitbaşı, 28 şubatıların açtığı soruştırmayla baskı altına alındı ve istifa etmek zorunda bırakıldı.

YK tarafından vekleten bir rektör atandı. 28 şubat’ın kudretli, uanı-kaanı gagalayan, kelimenin tam anlamıyla zorba bir rektör geldi. Hocamın ğrencisi, hemen onun kanatları altına sığındı. Ben bu adamın zorba bir Lions Kulübü yesi olduğunu gördüğüm için şeklen yapılan rektörlük seçiminde dahi ona oy vermedim. Bunu açıkça yaptım. Daha doğrusu neden oy vermediğimi soranlara söyledim. Rektörün zorba ve zalim biri olduğunu, ayrıca kökü dışarıda Lions Kulübü muhibbi olduğunu, böyle birine asla oy vermeyeceğimi açıkça beyan ettim. Zira sorana yalan söylemek, kendimi gizlemek gibi bir davranış tarzı, hayatımın hiçbir döneminde şiarım olmadı. Başka türlü davranmak elimde değildi. Ayrıca, “Sen oy versen de vermesen de atanacak. Politik ol, neden oy vermiyorsun?”, diyenlere de “Elbette atanacağını ben de biliyorum ama onun da bunu bile kendine oy vermeyecekler olduğunu bilmesinde yarar var. Burası ilim yuvası olmalı. Biat merkezi değil. Bir ülkenin akademisyenlerinin politik olmasını ahlaksızlık addederim” diyordum.

Bu durum, elbette A....’ın işine yaradı. Bölüm başkanım A...., bu zorbayı, benim üstüme saldı. Rektör, beni sürmeden önce çağırdı. Bir ltimatol vererek, A....’dan özür dilememi şart koştu. “Ben haklıyım, neden özür dileyeyim?” dediğimde, “Ben haklı haksız anlamam, özür dileyeceksin”, dedi. Ben de “Siz bilirsiniz” dedim. Kapıdan ıkarken, “Bir hafta içinde özür dilediğinin haberini duymak istiyorum”, dedi. Bu beşe

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

onluk kütük, kendini Tanrı zannediyordu. Elbette zr dilemedim. Değil bir hafta, rektörlük yaptığı beş yıl boyunca benden istediğini alamadı. Zira şahsiyetimi istemişti!

Sürgün Süreçleri

A...., önce sözleşmemi iptal ettirmeye çalıştı. Yönetim Kurulu buna razı olmayınca, rektörün baskısıyla sürgün kararı alındı. Emirdağ'a srldm. Mstafi sayılarak görevden atıldım. Bir yıl sonra yargı kararıyla döndüm. Tekrar Emirdağ'a srldm. Altı ay sonra, tekrar yargı kararıyla görevime döndüm. Sürgünler, daha sonra da devam etti. Hakkımda birçok soruştırma açıldı, cezalar verildi. Bütün bu işlemleri yargıda iptal ettirdim. Eşkıyaların içinde kalmıştım ve hukuk yoluyla mücadele etmeye çalışıyordum. En temel ahlaki ilkelere mahrum adamlar; rektör olmuş, dekan olmuş, bölüm başkanı olmuş, "Biz tanrıyız, kanun da kitap da biziz" diyorlardı. Ben ise hak arayan her dilekemde her hukuki metinde ve sosyal ortamlarda bunlara, Tanrı olmadıklarını ve bunları tanımadığımı alenen söylüyor ve acizliklerini iliklerine kadar hissettiriyordum. Yaşadıklarımın, 30/40 bölümlük televizyon dizisi çıkar. Hukukun ve kuralların işlemediği hiçbir ahlaki davranış kodunun cari olmadığı vahşi bir mücadele ortamıydı.

Komisyon Raporunda Sahte İmza ve Hocamın ğrencisinin Kriminal Bir Tibe Dönüşmesi

Hocamın ğrencisi, hukuk yolunda sıkıştığıa payesini ve çoğu zaman başkalarının nüfuzunu kullanarak tamamen kriminal bir tibe haline geldi. Komisyon başkanı olduğu evrakta, imzam taklit edildi. Bu evrak, bir kitap basımı için oluşturulan komisyon evrakıydı. Evrakı imzalamam için bana getirmişti. Hatır için imzalamamı talep etti. Ama ben, "Bunu okumadan hatır için imzalamak doğru değil. Bu kitap üniversitede öğrencilere satılmak için bastırılacak. Böyle bir Şeye niversitenin alet olması da etik değil. Őahsen ben İnkılap Tarihi derslerimde, üç beş çeşit kaynak kullanıyorum. Öğrencilere 'Bir kitabı alın' diye dayatma yapmam, yapmam" dedim. Ayrıca, "niversitede tek bir kitaptan tarih okutulmaz, okutulmamalı. Burası lise eğitimi vermiyor" diye gerekçeler ileri sürdüm. "Mümkünse beni komisyondan çıkartın" dedim.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Hocamın ğrencisi A..... nce, “Senin de ona (kitabın yazarına) işin düşebilir” gibi birkaç söz söyleyip fazla zorlamadı. Benim ona meşru olmayan hangi işim düşebilirdi? Benim ona işim düşmedi. Ama A....., niversitede rektörlük, İnkılap Tarihi Bölümü Başkanlığı yapan, aslında kendisinin zerre kadar sevmediği kitabın yazarı ve zamanın rektörünün gözdesi olan arkadaşı, bana düşman etti. Ona yakınlığı, arkadaşımızın rektöre yakınlığından kaynaklanıyordu. Ona gidip, “Ali Galip imzalamadı”, demiş. O arkadaş da fakültede benim girdiğim İnkılap Tarihi derslerini elimden alarak bir okutman görevlendirdi. Gya beni cezalandırmış oldu!

Bu kitap daha sonra, 28 şubat’ın gadrine uğradı. İrticacılık suçlamasıyla hakkında YK soruşması açıldı. Rektörün istifa ettirilmesinde baskı unsuru olarak kullanıldı. Kitabı yazan, ğretim üyeliğinden ihraç edildi. Yıllarca mahkemeleri sürdü. Sanıyorum beş-altı yıl önce göreve döndü.

İşte bu soruşturma açılınca, benim ismimin altında imzamın olmadığını gören idare, paniğe kapılmış. YK bu belgeyi isteyince de imzamı taklit edip göndermişler. Bu kitaba olur vermektten dolayı, YK tarafından hakkımda soruşturma açıldı. “İmza bana ait değil” dedim. Sıkışan niversite yönetimi, belgeyi Konya Selçuk Eğitim Fakültesi ve Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi resim bölümlerine göndererek imzanın bana ait olduğuna dair raporlar aldılar. Sözde raportörler, imzanın bana ait olduğunu iddia ettiler. Hatır raporlarıydı elbette! Ama bu süreçte benim bildiğim tek Şey; bölüm başkanı ve rektör yardımcısı olan Hocamın öğrencisinin, o evrakı benim imzalamadığımı bildiğiydi! Daha açık ifade edeyim. Adam ahlaksız çıkmıştı.

Sonunda YK, soruşturmayı üniversiteden alarak üstlendi. İtirazım zerine imza, Adli Tıp’a gönderildi ve hiçbir açıdan benim imzam olmadığı, Adli Tıp Grafoloji raporuyla ispatlandı. İmzalayanlara bir Şey olmadı. Zaten o soruşturma, AK rektörü şahabettin Yiğitbaşını, görevden istifaya zorlamak ve 28 şubat rektörünü atamak için yapılmıştı.

Sahte imza soruşturması idari olarak yapılmadı. Adli olarak ise YK izin vermediği için yapılmadı. Ben, sürgünden sürgüne gitmeye devam ettim. Şayet YK, yani Kemal Gürüz, örttüğü bu suça yargılama izni verseydi, komisyon başkanı olarak bölüm başkanımız, ya sahte imza atanı ihbar edecek ya da bu evraktan sorumlu komisyon başkanı olarak eski TCK 339’dan yargılanıp 5 yılla 12 yıl arası hapis cezası yiyecekti.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Dahası memuriyetten olacak, cezaevine girecek, daha sonraki yıllarda dekanlık ve rektörlük gibi görevlere atanamayacaktı. TCK, gariban vatandaşlar işleyen bir kanundu! Egemenler suç işlediğinde, onlara işlemiyordu!

Sahte Evrak retim Mahkemeye Sundu

Bunları ceza mahkemelerinde yargılatamadığım için, devrin rektörü dahil bazı idarecilerini, hukuk mahkemelerine götürdüm. Hocamın ğrencisi, burada da başka bir suç işledi. “Benim Ali Galip Baltaoğlu’na bir husumetim yok” demek için, onun Őikayetiyle aldığım kınama cezasını, yönetim kurulunun oy birliğiyle verdiğini iddia etti. Dahası, “Cezada benim dahlim yok” demek için dekanlık yaptığı fakültede sahte belge üretti.

Belgedeki, “Kınama cezası azdır. Maaş kesim cezası verilmeli” diye koyduğu muhalefet Őerhini çıkarttı ve cezanın oy birliğiyle verildiğine dair ibareyi yerleştirdi. rettiği belgeyi, Uşak Noterine götürüp onaylattı. Sonra da bu belgeyi, kendi lehine delil olarak gerçek dışı beyanlar eşliğinde Afyon 1. Asliye Hukuk Mahkemesine sundu.

Afyon Cumhuriyet Savcılığı’na derhal suç duyurusunda bulundum. Bu konuda yaptığım suç duyurusu, yasa gereği YK’e gitti. Elbette Kemal Gürüz, bu sahteciliğe de yargılama izni vermedi. Somut belgelerine rağmen! Şayet adli yargıda ceza davası görülseydi, eski bölüm başkanım olan Hocamın ğrencisi, TCK 339’dan yargılanıp 5 yıla 12 yıl arası hapisten, bir hapis cezası daha yiyecekti. Sahte evrakı üretim kendi lehine bir delil diye mahkemeyi yanıltmaktan da ayrıca mahkm olacaktı. Elbette memuriyetten olacak, cezaevine girecek, daha sonraki yıllarda dekanlık ve rektörlük gibi görevlere atanamayacaktı.

Başkaca işlediği suları yazmaya gerek var mı? Bu tür suları öyle üst üste normal vatandaşlar işleseler, gün işiğini kolay kolay göremezlerdi. Bu kişinin, dersleri elimden almak için çevirdiği filmleri anlatmayacağım. Ancak dekanlığa, “Ali Galip Baltaoğlu, İslam Tarihi derslerinde aykırı fikirleri ile öğrenciyi bölüyor” diye arkasında duramadığı ihbar yazısı yazdığını söylemekle yetineyim. Nejat Hoca, bütün bu belgeleri grdğinde büyük bir teessürle, “Delirmiş bu” demişti.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Vefatından nce Hoca zntsnden Kahroldu

Nejat Hoca, bu olayların bir kısmına şahit ve vakıf oldu. Ancak ğrencisi onu saymadı ve yanlışlarında ısrar etti. O sıralar, Hoca'yı aramayı sormayı da kesti. Ne de olsa başına gelenler, Hoca'nın yüzünden gelmişti. Bütün sorunlu kişileri ona Hoca'sı göndermişti! Öyle düşünüyordu!

İkinci kez sürüldükten sonra mstafi sayılıp görevden çıkarıldım. Yargıya başvurdum ve yargı kararını bekliyorduk. Bir gün eve geldiğimde eşim, "Nejat Hoca aradı biraz konuştuk. Çok zgnd. 'Kızım, bütün bunlar benim yüzümden başınıza geldi. Böyle şeyleri asla düşünemedim, iyi olsun istedim' diye konuştu" diye anlattı. Eşim de "Ne zlyorsunuz hocam, kesinlikle sizden değil. Biz böyle düşünmüyoruz ve bu durumdan ne ben ne Ali sizi sorumlu tutmuyoruz. Herkes kaderini yaşar. Lütfen üzülmeyin" diye teskin etmeye çalışmış. Eşim, Hoca'nın üzüntüsünden çok etkilenmişti. Eve dönünce bana anlattı. "O kadar üzüldüm ki, Hoca dokunsan ağlayacak gibiydi", dedi. Hemen Hoca'yı aradım. Onu teskin etmeye çalıştım. "Lütfen zlmeyin. Hiç önemli değil. Her şey olacağına varır. Herkes kaderini yaşar. Ben yle kolay kolay bunlara yedirmem kendimi. Siz merak etmeyin", gibi sözlerle teselli etmeye uğraştımsa da Hoca kolay kolay sakinleşecek halde görünmüyordu. Bir nedeni olmalıydı! Hoca, "Evladım, şu tarihte (2001 Mart veya Nisan'ı idi) Manisa'da olacağım. Oraya gelmen mümkün m?" diye sordu. "Elbette, koşa koşa gelirim hocam" dedim. Celal Bayar niversitesine bilimsel bir etkinlik için gidecekti. Bekrlık yıllarımızda beraber kaldığımız Ramazan alık da Manisa'daydı.

Hep beraber Manisa da buluştuk. 2001 yılının bahar ayları. İlk defa Hocamı iyi görmedim. "Hocam aslında espri yapmak, genliğinize vurgu yaparak moral vermek istiyorum. Ama yapamayacağım. Zira eski hliniz yok, yorgun görünüyorsunuz. Lütfen bu kadar dolaşmayın artık. Talep eden yanınıza gelsin. Çok yoruluyorsunuz", dedim. Beni kenara çekti: "Evladım hapı yuttuk", dedi ve gülümsedi. Hl şakaya vuruyordu. "Nasıl yani?" deyince, "Evladım kimselere söyleme, bugünlerde kalbim zorluyor. Ayten'e söylemiyorum. Panik yapmasın diye. Doktora gittim, o da bir sürü hap verdi. Onları kullanıyorum", dedi. "Hapı yuttuk" esprisinin kaynağı buydu. Hoca'nın bana yapılanlar karşısındaki derin üzüntüsü, sağlığımı da olumsuz etkilemişti. "Sen nasılsın, bir şeye ihtiyaın var mı? İçe dönünceye kadar biraz maddi destekte bulunmak istiyorum", dedi. Ben de

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

“Maddi sıkıntım yok. Dışarıda çalışıp idare ediyorum. Ben de ailem de çocuklar da son derece iyi ve gle oynaya yaşıyoruz. Zorluklara gğs geriyoruz elbette ama Allah dayanma gücü veriyor. Aile saadetimiz üst düzeyde. Biz iyiyiz, siz de iyi olun istiyoruz. Lütfen üzülmeyin ve asla kendinizi suçlamayın” dedim. “Anlamıyorum evladım, bu ocuk eskiden çok iyiydi. Nasıl bu hale geldi anlamıyorum, aklını kaçırmış bu...” benzeri bir şeyler söyledi. Ben de “Hocam, hayat imtihan. Hepimiz sınanıyoruz. Kimimiz bu sınavı vereceğiz, kimimiz sınıfta kalacağız. İşin tabiatı böyle. Sıkmayın canınızı bunlarla lütfen” dedim.

Hoca, “Evladım, siz ilk kavga ettiğinizde bu bana bir mektup yazmıştı. Ben de ona bir cevap vermiştim. İstanbul’a gelince bu mektupları sana vereceğim” dedi. Ben de “Gerek yok hocam, yırtıp atın” dedim. “Hayır evladım, gerek var. O mektuplar sana emanet” dedi. İlk önce intikal etmedim ama hemen akabinde anladım. Hoca aslında tarihe vesika bırakıyordu. “Tamam” dedim. İki gün Manisa’da Hoca ve arkadaşlarla birlikte zaman geçirdik ve Hoca’yı İstanbul’a uğurladık.

Hoca’nın Vefatı

Hoca’nın vefat ettiği haftanın arşamba günü, idarenin işlemi yürütmeyi durdurulmasına ve göreve iademe dair mahkeme kararı geldi. Davayı kazanmıştım. Tekrar göreve dönecektim. Hoca duyduğunda çok sevinecekti. Hemen Hoca’ya haber vermeyi düşündüm. Tam bu sırada Ramazan alık aradı. Mahkeme kararından haberi oldu. “Cumartesi günü sabah erkenden Hoca’yla evinde buluşacağız. Lütfen sen haber verme, müjdeyi ben vereyim. Hoca’nın sevincini görmek istiyorum”, dedi. Ben de “Tamam” dedim. Keşke demeseydim!

Cumartesi sabahı Ramazan alık, kapıda panik halindeki Ayten Teyze’nin çığlıklarıyla karşılandı. Eve girdiğinde, kanepede uyurken vefat eden Hoca’yla karşılaştı. Vücudu henüz soğumamıştı. O günü, ölünceye kadar unutmayacak olan alık, Ayten Teyze’mizin yaşadığı şoka bizzat şahit oldu. Haberi alır almaz, tüm sevenleri gibi derhl İstanbul’a gittim. Aziz naaşının yıkanıp kefenlenmesinde başında bulunmak kısmet oldu. Toprağa vererek son vazifemizi yerine getirdik.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Mektupları Verememişti Ama!

Ne var ki; bir daha görüşme fırsatımız olmadığı için vereceğini söylediği mektupları, bana verememişti. “Kısmet değilmiş” dedim. Hoca’nın vefatından sonra birkaç kez İstanbul’a gelmiştim. Her geldiğimde ilk ziyaretim Ayten Teyze’ye olurdu. Sanırım vefattan sonra üçüncü ziyaretimdi. Hoca vefat edeli, neredeyse bir yıl olacaktı.

Ayten Teyze’nin elini öptüm. Hal ve hatır faslı biter bitmez, Ayten Teyze, “Anlat bakalım Ali”, dedi. “Neyi anlatayım Ayten Teyze?” diye sordum. “Sen bilirsin ne anlatacağımı”, dedi. Ciddiyetinden etkilendim ve işi espriye vurdum. “Hayırdır Ayten Teyze, valla gestapo polisi gibi soruyorsun, işkence etmene gerek yok. Biraz ipucu ver, neyi anlatacağımı bilirim bülbül gibi terim,” dedim.

Acı acı gülerek, “Hani Hoca’la paylaştığımız, ikimizin çok iyi bildiği ama benden sakladığıız şeyler var ya, onları anlat” dedi. Elindeki zarfı görünce hemen uyandım. “Mektuplar eline mi geçti, Ayten Teyze?” dedim. “Evet, hem elime geçti hem de okudum”, dedi. “Hoca, siz zlmeyesiniz diye söylemedi”, dedim. “Evet, Nejat benden bütün önemli şeyleri, ben zlmeyeyim diye saklardı”, dedi. Baktım kurtuluş kalmadı. Lisani münasiple olayları anlattım. Soru üstüne soru sordu. Bazı ayrıntıları anlatmak zorunda kaldım. Yıl 2002 olmuştu. O mektuptan çok ötelere geçmiştik. Mektuptaki hadisler çok masum kalmıştı. Hocamın ğrencisi, üstü düzey makamlarda evrakta sahtecilik dhil her türlü suçu işler seviyelere ulaşmıştı! Makamı yükseldikçe, suları da bymşti.

Hoca’nın İSAM’da (İslam Araştırmaları Merkezi) alışma odasında bulunan kişisel eşyaları, kitapları ve benzeri materyali getirmişlerdi. Sanıyorum Ahmet Kavas Bey getirmişti. Ahmet Bey, o yıllar İSAM’da araştırmacıydı. Afrika üzerinde ihtisaslaşmış, Osmanlı-Afrika ilişkileri üzerine de çalışmaları olan bir bilim adamıydı. Nejat Hoca’nın çalışkanlığıyla sevdiği ve takdir ettiği insanlardan biriydi. Akademide Doçent olmuştu. Sanıyorum en son 2020 yılında Dakar Büyükelçiliğine atandı ve halen diplomat olarak görev yapıyor.

Hoca’nın şkdar’da bulunan İSAM’daki evraklarının arasından bir zarf çıkıyor. Zarfın zerinde, “Ali Galip Baltaoğlu’na verilecek” diye yazıyor. Bu evrakları Ahmet Bey getiriyor. Ayten Teyze’nin eline geçince elbette iine bakıyor. Yanlış anlaşılmaması için ifade edeyim. Ayten Teyze, benimle ilgili bir evraka bakacak hukuku kendinde görürdü. Zira

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

gerek beni gerek eşimi evladı gibi severdi. Üzerimizde çok hakkı vardır. Muhtemelen zarfın içinden bir belge çıkacak, diye bakmış ama içinde çıkanlar onu şok etmişti. Zira bu mektuplardan birini yazanın üzerinde de çok hakkı vardı!

Hoca'nın Ahlakının Tanığı Bir Belge

Hoca'nın kendi yetiştirdiği bir öğrencisinden aldığı ihbar mektubu ve verdiği cevabı sunuyorum. Mektupta kendi ismimi sansrlemedim. Onun ailesine dair isimleri de kodlayarak verdim. Amacım onun şahsiyetini rencide etmek değil. Bu nedenle ona ve ailesine dair isimleri A harfi ile kodlayarak verdim. Bunlar artık tarihe mal oldu ve Hoca, bu iki mektubu bana, hakikatler bilisin diye bıraktı.

ğrencisi, bakın "1 Ekim 1997 tarihli mektupta neler diyor hocasına:

"Sevgili Hocam. Uzun zamandır görüşmek kısımet olmadı. Yaz boyunca İstanbul'a gelmeyi mit ettiğimden Y. Doç. Dr. A. Galip BALTAOĞLU ile ilgili olan hadiseyi size yüz yüze aktaramadım. Ancak dün akşam sizlerin bu olaydan haberiniz olduğunu öğrendim. Hatta bana, "Hoca seni haksız gryrmş, aman kendisi ile konuş" dediler. Ben de hoca beni tanır, her şeye birden inanmaz" dedim. Bu zamana kadar konuyu telefon ya da mektupla size bildirmememin sebebi zlmenizi istemediğimdendir.

Vuku bulan olay Disiplin Kuruluna aksetmiştir. Ben sizlerin bu konudaki tecrbelerinize güvenerek ifadeleri gönderiyorum. Takdir sizlerin. Yalnız Y. Doç. Dr. A. G. BALTAOĞLU'nun son derece fitneci olduğunu üzülerek belirtmek istiyorum. Sizin hakkınızda, "Hoca iyi ğrenci seçemez" diyen de kendisidir. Bunları mzevirlik olsun diye değil, gerçeği bilin diye yazıyorum. Bunları doğru söylediğime dair Kur'an ve ocuğum A.....'ın üzerine yemin ederim.

Sayın Hocam, Y. Doç. Dr. A. G. BALTAOĞLU buraya geldiği tarihten bana yaptığı çirkin davranışa kadar hep desteğimi grmştir. Yanlış fikirlerle nezdinizde gözden düşmek istemiyorum. Çünki siz benim sadece hocam değil, aynı zamanda manevi babamsınız. Sizden çok şey öğrendik, hele tarihi konularda şüpheci olmak ve araştırmak sayenizde dsturumuz olmuştur. Hocam sizden bir tek ricam var, lütfen Eğitim

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Fakültesi Dekanı Prof. Dr. M. E.'e telefonla bu olayı sorunuz (0276 2277209) veya buraya gelerek durumu bizzat görünüz.

Umarım sizi zmemişimdir. Zira bu beni yaralar. A.. ve torununuz A... ile birlikte size ve yengemize selamlarımızı iletir, ellerinden periz. (İmza A....)

Hoca'nın 10 Ekim 1997 tarihli ahlak manifestosu ve hayat dersi niteliğinde satır aralarında sayısız mesaj yüklü cevabı:

“Sevgili A.....’ım 1 Ekim 1997 tarihli mektubunu ve eklerini 8 Ekim arşamba günü akşam üzeri apartmanın kapısında, bir kitap paketi ile birlikte buldum. Allah’tan daha önce Ayten’in eline geçmemiş, yoksa okurdu. Ben bu tür işlerden evde hiç bahsetmem. Vaktiyle A..... beni arşivde odasından kovmuştu, K..... Bey ile olanları kendin bilirsin. Bunlardan Ayten’in hiç haberi olmadı. Zamanla aramız her ikisi ile de düzeldi. Ayten de gördüğünde hürmet görüyor, eskileri de bilmiyor. Yoksa, kadınlara kindardır, tutumları benimki gibi olmazdı.

Ali hakkında yazdıklarından bazılarını katılmam mümkün değil, hakkındaki “fitneci” hükmün yersizdir, tek kelime ile. Seni dolduruşa getirmişler, anlaşılan. Sen abuk tesir altında kalıyorsun. Benim hakkımda, “o adam seçmesini bilmez” dediğini yazıyorsun. Buna neden kızayım, öyle bir Şey söylemez de. Sylese de haklı bulurum. Çünkü iyi seebildiklerim de var, seemediklerim de. Yani kısmen doğrudur. Bunlar ufak Şeyler, üstünde durmam.

Ben Ali ile sekiz sene Konya’da beraber oldum, bir yıl birlikte oturduk, ailesini de tanıyorum. Onun için ne onun hakkındaki ithamlara katılırım, ne de senin hakkındaki sevgim, Őefkatim azalır. İkinizi de tanıyor, seviyorum, kurşun işlemez bu hususta.

Aranızdaki olay da tecrübesizlikten doğmuş. Öğrencilerin sınavı 14. 6’ya kaydırılmış, 18. 6 yerine. İki kişi katılmamış, sen öyle yazmışsın, biri ikmale kalmış, biri de kayıt silmiş, yani bütün sınıfın –ikisi hariç-rızası varmış. Bunu tatlı bir Şekilde hatırlatmak mümkündü. Cumartesi yapılan imtihanın ücretini hafta içi creti olarak demişseniz, mesele zaten yoktur. Eğer ift ücret ödenmişse, o zaman hatalıdır. Onun tahkikatını yapın, ita amiri de sorumlu olsun. Bunlara hiç temas etmemişsin. Anlaşılan bir eksik inceleme var.

Aranızda bağrış ağırış olduğuna göre K. Bey’in de dışarıya çıkartılması doğrudur. Neden dinlesin ki?

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Sevgili A....'ım, bir ay önce hakkında müspet rapor verdiğin birisi hakkında ağır ithamlarda bulunuyorsun. Sana Őimdi madem bu adam fitneci, ilmi yetersizdi diyorsun, o zaman aklın nerede idi demezler mi? İnanđırıcı olmuyor.

Aranızdaki olay üzücüdür olmamasını temenni ederdim. Ben yine de bu iÇe kendim karıŐmam. İŐitmemiŐ gibi davranırım.

Ali Galip'i sen de bir hayli tanıdın. Çok alıŐkan, teŐebbüs kabiliyeti olan, dürüst bir gençtir. Öğrencilere karşı tutum ve Őefkati mükemmeldir. Konya'daki tutumu UŞak'ta deđiŐmedi, ya... Dekan Bey de beđenmiŐ ki, kendisini bir müddet sonra Dekan Yardımcısı ŐemiŐ. Elbette sen de buna muvafakat etmiŐsindir. Çünkü birisini bir idari göreve Őeerken, onun mafevkinin fikrini ve onayını alırsın. Boğaziçi'nde iken Enstitü'ye Rektör M'nin alınmasını istemişti. Bulunduğu bölümün başkanı Őerif Mardin'di. Ben ona sordum, "Daha buraya yeni geldi, bir süre geçsin, görelim, bakalım" deyince, Müdür Yardımcısı yapmadım, Rektör'e rağmen. Beni yolcu ettikten sonra istediğini yaptı. M'nin de ne mal olduğunu da herkes gördü. İlim değil, TV'lerden birisinde Őovmenlik yapıyor.

Bir Şey daha soracağım. Bu sene 3. sınıfınız açılmıŐ olacak. Sen ve Ali'den başka ders vermeye yetkili kiminiz var? Benim alıŐkan kızıma A'e İslam Tarihi ve Selçuklu Tarihi dersleri verdiriyormuŐsun, gönderdiğin kağıtlarda var. Bu kızı yazık değil mi? Kendisi çok alıŐkan, fakat daha yeni mezun, stelik Balıkesir'de bu dersleri okutacak doğru dürüst kimse yoktu. İstanbul'da Erdoğan Merçil Selçuklu Tarihi, Ağırakça (Prof. Mardin'li Arapça da bilir) İslam Tarihi okutuyor. Balıkesir'de de bu dersleri okutanlar ğretim görevlileri idi. Bir diğer deyimle kendi öğrencilikleri zamanında tuttıkları notları (onlar da kısmen yanlıŐlarla doludur) okutmuŐlardır. Őimdi A'de bunları mı okutuyor. Kendisi nasıl hazırlanacak?

Yüksek lisans yaptığı için doktora da yapmayı isteyecektir. Yabancı dile ayıracak zaman bulunca, derslerine çalışma vakti bulamayacak veya tersi demektir. İnkılap tarihi okutmak daha kolay.

Ali Galip çok okuyan dürüst bir gençtir, dürüsttür. Hakikatlidir. O da yeni bir kısım dersler okutmak için çok çalıŐmak zorundadır, bir yandan da yabancı dilini geliŐtirmesi lazım. Onun için ilmi bir çalışma yapmaya zaman bulmakta güçlük ekiyordur. Birkaç yayımlanmış makalesi de var.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Eğer elindeki valilere ait belgeleri birer birer değerlendirip yayımlarsa, bir sürü orijinal yayın olur. Heps zaman işi.

Biliyorsun doktora tezinin hocası erken vefat etti. Süleyman Arslan Bey lmeseydi, bu kitabı İişleri Bakanlığı tarafından yayımlanırdı. Ben onu başka bir şekilde yayımlatmaya gayret edeceğim, zaman işi.

Ben Ali'yi iki iyi insan birbirine yardımcı olsun, diye sana yolladım. Eksik olma, sen de onu aldım. Ankara'da kursa da yolladın, biliyorum. Sağ ol. Fakat Uşak'a geldiğim bir zamanda veya başka bir yerde bazı dedikodulardan sıkılmıştın. Ali'den memnun değil görünüyordun. şu benim ücret işi Yapı Kredi'ye yatmıştı, gel git oldu. Sen dzelttin. O zaman telefonla konuşurken de, "Bunlar danışmadan işi yapıyorlar" diye serzenişte bulunmuştın. Bundan da hakkında pek iyi kanaatler beslemediğini anlamıştım. Ben cret için ders vermiyorum. Sana yardımın en büyük mükafatı senin sevgindir. Evladımısın, ben sana elbette yardım edeceğim.

zlme, Ali oradan bir başka yere de gider. şimdi niversite dolu, elbet bir yer bulur, kendisine. Yalnız sen de oraya derslerini okutacak adamlar bul, bunlar ğretim görevlisi cinsinden olmasın. Pek kolay bir işi değil.

Bir niversitede iki ğretim elemanı arasında çekişme olunca elbette kdemi ve rütbesi küçük olan başka bir yere gider veya gitmeye zorlanır. Ben iki kere gittim. Zararım da olmadı. Çekişme ile güvensizlik ile ilim olmaz.

Sana uzunca yazdım, seni çok seviyorum. Başarını istiyorum, amma Ali'yi de senin kadar seviyorum, tanıyorum. Benim Ali hakkında başka birisine fikir sormama lüzum yoktur, ne dekana, ne de bir başkasına. Eğer birisini tanıyamamışsam, bu yaştan sonra kusuru kabullenir, Allah'a dua ederim, akıl fikir versin, diye.

Böyle incir çekirdeğini doldurmayacak ihtilaflardan bir şey çıkamaz.

Gözlerinden sevgi ile, hasretle öperim. Kulaklarını tıka, kimsenin birbiri hakkında söylediklerine inanma. Sana yol göstermeye kalkan herkese de inanma. Ben bunlardan birisini dn Ankara'daki toplantıda yaşadım. Arşiv Genel Müdürlüğü'nün toplantısında.

Tekrar gözlerinden öperim. Hoşça kalın. Kızımın ve torunumun da gözlerinden öperim. (mza Nejat Göyünç)"

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Mektupları Okuduğumda Neler Hissettim?

Hocamın öğrencisinin ihbar mektubunu okuduğumda hiç şaşırmadım. Zira yıl 2002 idi. 1997 Haziran'ından o güne kadar ben neler öğrenmiştim neler! Bu sonradan görme arkadaşımız da payesi ve makamları büyüdükçe küçülmüştü. Zira kendini Tanrı zannediyordu. Yıllarca yanında talim ettiği hocasından ilk öğrenmesi gerekeni, hocanın ahlakını, tevazusunu ğrenmemişti. Hoca vefat etmeden önce bu sebeple kahrolmuştu. Bu mektubu teslim etmesinin bir sebebi de belki buydu.

Mektupta benim fitneci olduğumu söylemişti. Dahası hocanın iyi ğrenci seemediğini söylediğime dair fitne mahsulü bir haber göndermişti. Bu konuda kendisine kapak olacak bir cevap almıştı. Böyle bir şey olamazdı! Ancak Kur'an ve çocuğu üzerine yemin etmişti. Yeminin ne olduğunu bilen için büyük bir riskti. Kur'an'ı da geçtim. ocuğunu nasıl ortaya koyabilişti? Hoca onun bu iddiasını bana 2001 yılında Manisa'da son görüşmemizde söylemişti. O zaman mektubu görmediğim için Kur'an ve çocuğu üzerine yemin ettiğini bilmiyordum. "Mümkün değil hocam" demiştim. Manisa'da bir gece kalmıştık. Geceleyin hafızamı zorladım böyle bir şey söylemiş olabilir miyim diye. Gece düşünürken Rabbim hatırlattı. Yoktan uydurulmuş değildi ama yalandı.

Olay şuydu: İyi günlerimizde onun arabasıyla Balıkesir niversitesinde bir jüriye gitmiştik. Orada alışırken Nejat Hoca onun yanına, daha önce Osmanlı Arşivlerinde alışmış, Konya Selçuk'tan mezun alışkan bir öğrencimizi araştırma görevlisi olarak göndermişti. Bu arkadaş şu anda Muğla'da profesördür.

Hocamın ğrencisi, o günlerde bu arkadaşla da amansız bir kavgaya tutuşmuştu. Yolda dönerken arabanın içinde bu konuları açtı. Başladı, "Bana şunu yaptı bunu yaptı" diye uzun uzun anlattı. Her seferinde lafı, bu kişiyi Nejat Hoca'nın yolladığına getiriyordu. Ben de kendisine, "Ya hocam, yanlış yapan kendisine yapar. Nejat Hoca nereden bilsin? Hoca garip ve sahipsiz grdğu tüm akademisyenlere ayırt etmeden yardım eder. Sınavlarda iyi kâğıt veren herkese sahip çıkar. O arkadaş da Konya'da girdiği bir araştırma görevlisi sınavında iyi kâğıt vermişti. Hoca o sınavda bir başkasını almış ancak onun da kâğıdı hoşuna gitmişti. Hoca, 'Evladım istikbal vaat eden bir gensin, seni buraya almadım ama uygun bir yere muhakkak istihdam edeceğim' demişti ve Balıkesir'e almıştı. Zira Hoca, içindeki hak ve adalet duygusuyla kimsenin hakkını yemezdi. Tarihi olarak vesika okuyabilen, tespit ettiği ve istikbal grdğu her

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Öğrenci onun için çok önemliydi. Dolayısıyla her zaman iyi adam seçmez, seçemez. Bunlardan bazıları elbette yanlış yapabilirler. İnsanoğlu kavun değil ki, koklanarak anlaşılın. Kimisi iyi olacaktır kimisi kötü” gibi onu teselli edecek sözler söylemiştim. İşte bu bağlam, “Ali Galip sizin için iyi adam seçemez dedi”ye dönüşmüş, Hoca’yı etkilemek için de Kur’an ve ufacık ocuk üzerine yemin edilmişti!

Çok acı bir hatıra, Hocamın hayatının son demlerinde onu kahreden bir hatıra olarak hatırlanan bu olayları tarihe bu vesileyle emanet ediyorum.

Hocamın ğrencisinin Tek Emeli

Bir dakika bile devlet memurluğunda kalmaması gereken bu kişi dekanlıklar, rektör yardımcılıkları hatta rektörlük yaptı. Uşak niversitesinin ilk rektörü oldu. İşlediği hiçbir suç, görevde yükselmesini engelleyemedi. 28 şubatılar da sonradan gelenler de bu insanı tuttu. Zira son derece kullanışlıydı. Hocamın öğrencisinin ve onun hizmet ettiği egemenlerin üzerimdeki baskısı, 1997-2011 yılları arasında kesintisiz olarak 13-14 yıl sürdü. Tek emeli, beni akademiden attırmaktı. Başaramadı. Evrakta sahtecilik dahil her türlü suçu defaatle işleyerek Uşak Üniversitesi Rektörlüğüne erişmeyi başardı. Bu ülkenin hukukçuları bu süreçleri değerlendirecek, daha ağdaş bir devlet ve ülkenin temellerini atacaklardır inşallah.

2010 Yılında Soruşturma Geçirdi

1997-2010 yılı arasında sayısız şikayetlerime YK duyarsız kaldı. Ancak 2010 yılında Hocamın ğrencisi, rektörlük görevindeyken soruşturma geçirdi. Soruşturma raporunda: Ali Galip Baltaoğlu'nun sicil raporlarını, objektif kriterlere göre düzenlemediği, husumetle sicil bozduğu ve bu suretle görevi kötüye kullandığı;

ÖSYM İl Sınav Merkezi Yöneticisi ve Açıköğretim Fakültesi İl Koordinatörü olarak ayrımcı uygulamalarla gerek niversite sınavlarında gerek açık ğretim sınavlarında Yrd. Doç. Dr. Ali Galip Baltaoğlu'na görev vermediği;

Ali Galip Baltaoğlu'nun aleyhine amansız bir mobbing süreci uyguladığı ve tecrit etmeye çalıştığı, adı geenle ilişki kuranları

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

sürdürdüğü veya sindirdiği gibi suları sabit görüldü. Evrakta sahtecilik ve benzeri birçok suçtan, zaman aşımına uğraması nedeniyle işlem yapılamadı.

Yükseköğretim Kurumları Yönetici ğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliğinin 9/i maddesi uyarınca (Görevin yerine getirilmesinde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı yapmak, kişilerin yarar veya zararını hedef tutan davranışlarda bulunmak) iddiasıyla, "1 Yıl Süre ile Kademe İlerlemesinin Durdurulması Cezası" ile cezalandırılması teklif edildi. Bu cezayı dahi almadı. Yüksek Disiplin Kurulu, 29.04.2010 tarihli toplantısında, söz konusu fiillerin Disiplin Yönetmeliğinin 5. maddesinin (e) bendine yani "Taşıdığı sıfatın gerektirdiği vakara yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak" fiiline sokarak uyarı cezası verdi.

Neden? Zira bir Uşak milletvekilinin kızını, yasalara aykırı bir Şekilde ğretim görevlisi olarak istihdam etmişti. Öyle ki yanında çalıştırdığı bir sahtekr memur vasıtasıyla YK sistemine girilmesini sağlamışlar ve Eşme MYO'nda ilan edilen kadroyu, başvuru sresinin bitmesine iki gün kala, milletvekilinin kızına uygun hle getirmişlerdi. Kimsenin ruhu duymasa da bu sahtekrlık, Uşak yerel basınında çıkmıştı. İşte kızını haram yollarla niversiteye hoca diye istihdam ettiren bu N isimli milletvekili, YK'te yatıp kalkıyor, rektörünü kurtarmak için elinden gelenin en iyisini, yapıyordu! Bu sebeple uyarı cezası çıkmıştı! Hiçbir ağdaş ülkede sübut bulan bu tür suçlar itibariyle kişinin devlet memuriyetinde hele hele ğretim yesi mesleğinde kalması mümkün değildir. Uyarı da vermeseler iyiydi!

Nejat Hoca'nın ğrencileri Hocalarından Ne ğrendiler?

Yukarıdaki hatıralar, Hoca'nın iki öğrencisinin kavgası ve bu kavga sırasında Nejat Hoca'nın aldığı tavra dair belgeleri içermektedir.

Kanaatim odur ki ahlak ve ilke sahibi olmak, her hl ve Őartta doğru tarafta yer almak, hak için gerektiğinde bedel ödemek, niversite çağlarındaki güzel örneklerin gayret ve modelliği ile olmuyor. Bu rnekler elbette birçok insanı, olumlu yönde etkiliyor ve talep edenleri geliştiriyor. Ancak ahlak ve maneviyatın sağlamlığı, aile terbiyesinden ve ruhsal denge bütünlüğünden geçiyor. Yoksa bu hayatta herkes kendine yakışanı yapıyor.

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

Hoca vefat edeli yirmi bir yıl oldu. Bu 21 yıl içinde hocayla bir şekilde yolu kesişen, bazı makam ve mevkilere erişmiş insanların, hocanın üstün şahsiyeti ve ahlakı üzerinden kendilerine pay çıkararak, onun aziz hatirasını istismar ettiklerini görüyor ve çok üzüliyorum. Şayet hocanın yüksek ahlakı onlarda farkındalık oluştursaydı, bugün bazı yanlışları yapmazlardı diye düşünüyorum.

Hoca'nın Hayatı ve Bibliyografyası

İki ayrı makalede, Hoca'nın eserlerini derlemek ve hayatını kaleme almak bana nasip olmuştu. (Örnek Bir Hoca Örnek Bir Şahsiyet: Prof. Dr. H. Nejat Göyünç, (Hayatı ve Bibliyografyası), *Ata Dergisi*, Sayı: VII, Konya 1997, s. 1-42). Kurum başkanlığı da yapmış, politik hayata atılmış, milletvekilliği yapmış, sözde çok ünlü bir tarihçi, makalemin ayrı basımını dolaylı yoldan bizzat benden edindi. Bu makalemden bol bol intihal yaptı. 2001'de *Belleten*'de yayımladığı makalesinde bana atıf yapmadığını yıllar sonra fark ettim. Zira makale başlığında Nejat Göyünç'ün hayatı bibliyografyası gibi ayırt edici ibareler koymamıştı. Benim hazırladığım bibliyografyanın sıra düzeni değiştirilmiş, vefatına kadar yaptığı beş-altı makale ile iki de eser eklenmişti. Halbuki o eserlerden biri hocanın on yıllar önce ders notu mahiyetinde yazdığı bir küçük kitapçığı ve hoca vefat ettikten sonra eserleri arasına koymamamı benden özellikle istemişti. "Bu kitapçık bir eser değil, kıymeti harbiyesi yok evladım", demişti. Şayet sormuş olsaydılar bu kitapçığın eserleri arasına alınmamasını vasiyet ettiğini söyledim.

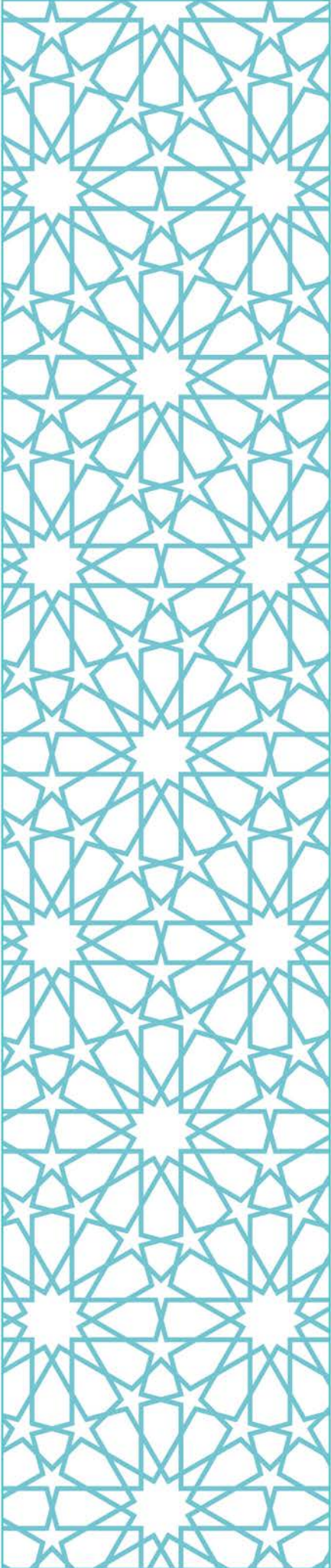
Daha sonra 2003 yılında bir başka akademisyen, sanki ilk defa yapılmış bir çalışma gibi hocamızın bibliyografyasını hem de hocanın evladı olan *Osmanlı Araştırmaları Dergisinde* bana atıf yapmadan yayımladı. Hoca'nın bibliyografyasını yazdığını iddia edenlerin makalelerinde ismimizin geçmemesi, ülkemizde bilime ve emeğe saygısızlığın göstergesi olsa gerektir. Bu kişiler, maalesef hocayla yolu kesişmiş, ondan feyz aldığını yeri geldiğinde ifade eden kimselerdir.

Bilimde intihal ve emek hırsızlığı sayılan bu filleri işleyenlerin, Hoca'dan feyz aldığını mı, yoksa faydalandığını mı düşünmeliyiz? Prof. Dr. Nejat Göyünç'ü yakından tanıyanlar, onun hiçbir şekilde intihal ve emek hırsızlığı anlamına gelen bir işine rastlamamışlardır. Böyle bir şeyi düşünmek dahi akla ziyandır. O, bizlere referans verirken nelere dikkat

Baltaoğlu, A. G. (2022). Hocamız Nejat Göyünç ve onun erdemli hayatının son tanığı bir mektup. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 91-133.

etmemiz gerektiğini en ince ayrıntısına kadar öğreten kişidir. İntihalcileri şiddetle ve nefretle kınayan ve ayıplayan insandır. Bu sebeple makalelerinde Nejat Hoca'yı konu edip, kendilerinden önce yapılmış çalışmalara atıfta bulunmamayı kendine yakıştıranların Nejat Hoca'nın gerçekte ğrencisi olma ihtimali olmadığını düşünüyorum. Doğrusu bu kişilerin bilimin, bilimsel etiğin, insanlığın, tevazuunun sembolü olan rahmetli hocam Prof. Dr. Hasan Nejat Göyünç'e de büyük saygısızlık yaptığını düşünüyorum. Sağ olsaydı hem üzülür, hem kınar, hem de ayıplardı.

Ne mutlu Nejat Hoca'nın ğrencisi olup ona layık olanlara...

KİTAP İNCELEMESİ

Emin, E. (2022). Vesâik-i Bektaşiyân'a göre Osmanlı Devleti'nde Bektaşî
Tekkeleri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 135-137.

Kitap İncelemesi

Makale Geliş Tarihi: 25.10.2022

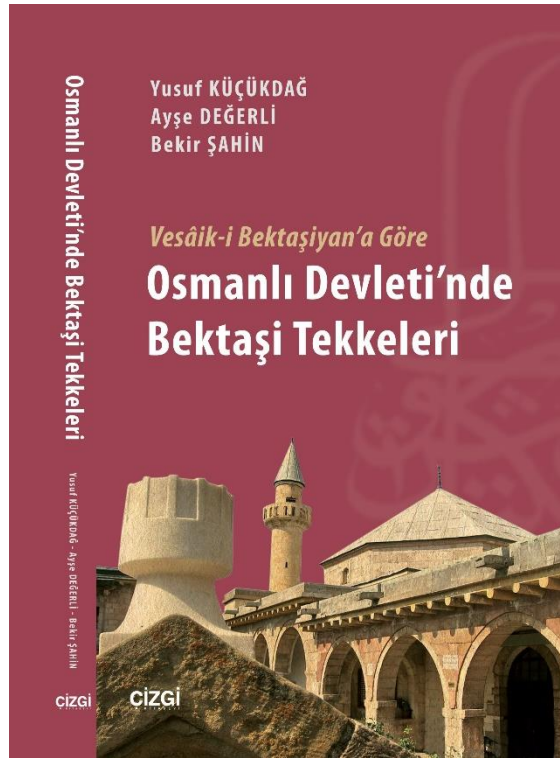
Makale Kabul Tarihi: 28.10.2022

**YUSUF KÜÇÜKDAĞ, AYŞE DEĞERLİ, BEKİR ŞAHİN,
VESÂİK-İ BEKTAŞİYAN'A GÖRE OSMANLI DEVLETİ'NDE
BEKTAŞİ TEKKELERİ, KONYA 2015: ÇİZGİ KİTABEVİ
(XIV+175= 189 SAYFA)**

Ertan EMİN*

Yusuf Küçükdağ, Ayşe Değerli ve Bekir Şahin tarafından kaleme alınan “*Vesâik-i Bektaşiyân'a Göre Osmanlı Devleti'nde Bektaşî Tekkeleri*” adlı eser, 2015 yılında Çizgi Kitabevi tarafından basılmıştır. Eser, Osmanlı coğrafyasında yer alan Bektaşî yapılarına dair bilgi vermektedir. Temel kaynağı, Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Kütüphanesi'nde saklanan yazma “*Vesâik-i Bektaşiyân*” adlı belgelerdir.

Eserde, toplam 202 tekke ve zaviyenin inşa tarihleri, 1826'daki durumları; arşivler ve ilgili literatür doğrultusunda ortaya konmaya çalışılmıştır. Önsöz ve Girişten sonra “*Vesâik-i Bektaşiyân'a Göre Osmanlı Devleti'nde Bektaşî Tekkeleri*” ana başlığı altında 202 Bektaşî

* Doktorant, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, ertan_mehonik_mkd@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8126-4432.

Emin, E. (2022). Vesâik-i Bektaşıyan'a göre Osmanlı Devleti'nde Bektaşı Tekkeleri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 135-137.

yapısı, alfabetik sıraya göre incelenmiş ve bunlara ait görsellere yer verilmiştir. Sonuç, Bibliyografya ve Dizinle son bulan kitap, toplamda 189 sayfadır.

Moğol istilâsından sonra, İslâm memleketlerinde, özellikle Suriye-Mısır sahasında, Türkistan-Horasan menşeli birçok zümrenin hem isim hem de faaliyetlerinin sayısal olarak çoğaldığı malumdur. Bu durum, İlhanlıların idaresi altındaki Anadolu'da daha belirgin haldedir.

Moğol baskısıyla Türkmen babalarının, bilhassa Bizans sınırındaki uçlara yerleştikleri, açtıkları tekke ve zaviyelerle bir nevi İslam dininin propagandasını yaptıkları söylenebilir. Zamanla bu yapılar, bağımsız ve müstakil yapılara dönüşmüş veya kurucu ailelerin eline geçmiştir. Zamanla tekke ve zaviyelerin Türkmen babasından Bektaşı babasına evrildiğini söylemek mümkündür. Eser, alanda yapılacak çalışmalara kaynaklık edecek niteliktedir.

Bilindiği zere Osmanlı lkesinde, XV. yüzyılın son çeyreğinde Safevi Tarikatı etkili olmaya başlamıştır. şah İsmail (1502-1524), kendisine bağlı davetçiler aracılığıyla Anadolu'daki hemen her tekkeye ulaşarak, silsileleri Hz. Ali'ye inen ve tekkeleri kendi isimleriyle anılan Yesevi kökenli şeyhlerin müritlerini yanına almaya çalışmıştır. Bu durumda II. Bayezid (1481-1512), karşı önlemler alma yönüne gitmiş, tarikatları Osmanlı'ya bağlı bir tasavvuf çatısı altında toplamada, Sulucakarahöyük'teki Hacı Bektaş-ı Veli Dergâhına şeyh olarak atanan Balım Sultan'ı görevlendirmiştir. Balım Sultan, böylece Anadolu'daki silsileleri Hacı Bektaş-ı Veli gibi Hz. Ali'ye inen tekkeleri de kendi bünyesine alacak şekilde Bektaşı Tarikatı'nı idari bir merkez olarak yeniden yapılandırarak kurmuştur. Bu yolla, Erdebil Tekkesi müktesebatı üzerinden Kızılbaşlık olarak Horasan marifetini siyasi bir harekete dönüştüren Safevi Kızılbaş Türkmen hareketinin geniş alanlara yayılması nlenmeye çalışılmıştır.

Ardından Bektaşı tekkelerin inşasına XVI. yüzyıl başlarından sonra hız verilmiş; Anadolu, Rumeli ve Orta Doğu'da tekkeler vasıtasıyla Bektaşılık yaygınlaşmıştır. Eser, Bektaşilerin Osmanlı coğrafyasındaki mekânsal örgütlenmelerini göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Kitapta, İstanbul'da 20, Rumeli'de 45, Anadolu'da 116, Orta Doğu'da 18 ve Girit'te iki Bektaşı yapısı hakkında çoğu XVIII. yüzyıla ait bilgilere yer verilmiştir.

Emin, E. (2022). Vesâik-i Bektaşiyân'a göre Osmanlı Devleti'nde Bektaşî Tekkeleri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 135-137.

Eser'de yer alan bazı Bektaşî Tekkeleri şunlardır: Abdal Bodur ve Baber Köyü ve Süfla Zaviyesi, Ahi Baba/Baba Zaviyesi, Ahi Barak ve Ahi Basri Zaviyesi, Ahi Mustafa Zaviyesi, Akyazılı Sultan Tekkesi, Ali Gâv Zaviyesi, Arslan Baba Zaviyesi, Ayn Ali Sultan Zaviyesi, Baba Bayram Veli Hânkahı/Bayram Baba Zaviyesi/Hacı Bayram Dede Tekkesi, Balım Sultan Zaviyesi, Bektaşî Derviş Ali/Horosani Ali Baba Zaviyesi, Binbiroklı Ahmed Baba Veled-i Gazi Mihal Bey/Ahmed Baba Veled-i Gazi Mihal Zaviyesi/Binbiroklı Ahmed Baba Tekkesi, Dakik Baba Zaviyesi, Dalgıç Baba Zaviyesi, Dede Kudret Zaviyesi, Derviş Kemal Zaviyesi, Didği Sultan Zaviyesi, Gazi Umur Bey Sultan Zaviyesi, Gönen Dede Zaviyesi, Gül Baba Zaviyesi, Hacı Bektaş Veli Âsitanesi, Hayran Baba Zaviyesi, Hızır Baba Zaviyesi/Hızır Dede Tekkesi, İmam Cafer-i Sadık Zaviyesi, İmam Zeynelâbidin Zaviyesi, Karaca Ahmed Sultan Zaviyesi, Kızıl Deli Sultan/Seyyid Ali Sultan Zaviyeleri, Koyun Baba Zaviyesi, Piri Baba Zaviyesi, Sarı Saltuk Baba Zaviyesi, Seyyid Battal Tekkesi, Sultan Ana Tekkesi, Sücaeddin Zaviyesi, Şeyh Timur Dede Zaviyesi, Tabduk Emre Sultan Kızı Bacım Sultan/Bacım Sultan Tekkesi, Uryan Baba Zaviyesi, Üsküdar Baba Zaviyesi, Yaran Baba/Altun Kerime Zaviyesi.